PASSOVER ISSUE

BIALYSTOKER STIMME

Published by the
BIALYSTOKER CENTER & HOME FOR THE AGED
228 EAST BROADWAY • GRamercy 5-7755 - 7756 • NEW YORK, N. Y. 10002

NEW YORK **MARCH-APRIL, 1972** **No. 310**

PASSOVER SEDER celebrated by the elderly residents of the BIALYSTOKER HOME and INFIRMARY for the AGED 228 East Broadway, New York, N. Y. 10002

א סדר דורכגעפירט פון די עלטערע איינוואוינער אין ביאליסטאקער היים פאר עלטערע מענטשען און שפיטאל 228 איסט בראדוועי, נ. י.

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

אַ דרינגענדע וועגדונג צו אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און צו אונזערע פריינט!

טייערע בריידער לאַנדסלייט און פריינט!

מיט עטליכע יאָר צוריק האָבען מיר פולשטענדיג איבערגעבויט און מאָדערניזירט דעם מושבֿזקנים און האָספיטאַל פאַר עלטערע מענטשען, ביי דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק, אויף 228 איסט בראָדוועי, וואָס איז איצט איינע פון די שענסטע, בעסטע און נוצליכסטע אינסטיטוציעס פאַר דעם עלטערן אידישען מענטש.

אַ וואַרימע היים פאַר אַלע!

אין אונזער אינסטיטוציע לעבען אויס זייערע עלטערע צופרידענע יאָרען ניט בלויז ביאַליסטאָקער, נאָר אויך עלטערע אידישע מענטשען פון פאַרשידענע אַנדערע ערטער. זיי לעבען דאָ אין צופרידענהייט און רו, וואו זיי ווערען פאַרזאָרגט מיט אַלעם נויטיגען, און וואו זיי ווערען באַדינט אויף דעם סאַמע בעסטען און וואַרימסטען אופן.

מען מוז העלפען אויך אַנדערע!

צוליב די ענדערונגען אין איצטיגען לעבען, צוליב דעם כסדר־דיגען טוישען זיך פון געגענטען, ווילען פיל עלטערע אידישע מענטשען איצט לעבען צוזאַמען אין אַן אייגענער און היימישער סביבה, צו זיין אויך פאַרזאָרגט מיט אַלעם נויטיגען. ניט אַלע עלטערע אידישע מענטשען, וועלכע מוזען ענדערען זייערע איצטיגע וואוינונגען, זיינען אָבער שוין גרייט צו וואוינען אין אַן אינסטיטוציע פאַר עלטערע מענטשען. דערווייל ווילען זיי לעבען פאַר זיך, אָבער גלייכצייטיג אין פאַרבינדונג מיט אַ פאַסיגער אידישער אינסטיטוציע פאַר עלטערע מענטשען.

לאָמיר זיי העלפען ווי אייגענע בריידער!

די ביאַליסטאָקער היים און שפיטאָל פאַר עלטערע מענטשען, האָט דעריבער באַשלאָסען איצט צו בויען ספעציעלע וואוינונגען פאַר אַזעלכע עלטערע מענטשען. מיר גרייטען זיך צו בויען איין־צימערדיגע אפאַרטמענטס מיט אַ קליינער קיך, פאַר עלטערע מענטשען, וועלכע זיינען נאָך ניט גרייט אַרײַנצוגיין וואוינען אין אַ היים פאַר עלטערע מענטשען, וועלכע ווילען נאָך דערווייל פירען אַ לעבען פאַר זיך. דאָס מיינט, אַז זיי ווילען קאָכען ברעקפעסט ביי זיך און פאַר זיך, אָבער לאָנטש און סאַפער וועלען זיי באַקומען אין דעם אַלגעמיינעם עס־זאַל פון אונזער האָום.

אין דעם נייעם „מאָרים מעיסין פאַוויליאָן"

די אָזיגע איינצעלנע אַפאַרטמענטס־צימערן מיט אַ קיך וועלען געבויט ווערען אין דעם נייעם „מאָרים מעיסין פאַוויליאָן", די געביידע וואָס מיר האָבען געקויפט מיט אַ קורצער צייט צוריק, אויף 232־230 איסט בראָדוועי, וואָס איז אין שכנות פון דעם גרויסען ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק. די איינוואוינער אין אַזעלכע איינצעלנע רומס פאַר זיך, וועלען אויך פון אונז פאַרזאָרגט ווערען מיט אַ פולער סוירוויס אין זייערע רומס, מיט רוימען און אַנדערע נוצליכע זאַכען. די נייע איינוואוינער אין דער געביידע מיט איינצעלנע ספעציעלע רומס פאַר זיך, וועלען אויך צו יעדער צייט קענען גענישען פון דער מעדיצינישער הילף וואָס איז אין אונזער גרויסער מאָדערנער אינסטיטוציע, ווי דאָקטוירים, מעדיצינישע מכשירים און ענליכעס פון דער איצטיגער האָום, אויב זיי וועלען זיך אין אַזעלכעס נויטיגען. אין עמוירדזשענסי־פאַלען, וועט מען אַזעלכע קראַנקע אויך צייטווייליג איינאַרדענען אין דעם האָספיטאַל פון דער איצטיגער ביאַליס־טאָקער היים.

העלפט אונז דערגרייכען דעם הויפטציל!

די איינוואוינער פון די איינצעלנע וואוינונגען אין דעם נייעם און מאָדערנעם „מאָרים מעיסין פאַוויליאָן", וועלען אויך קענען גענישען פון די פאַרשידענע פאַרוויילונגען און אונטערנעמונגען אין ביאַליסטאָקער צענטער, פון פראַוען אַלע אידישע ימים־טובים, פון דער פיינער שוהל, קאָנצערטען, מאוויס א.ד.ג. וואָס עס וועט זיין אין דעם ספעציעלען פלאַן פון דעם נייעם „מאָרים מעיסין פאַוויליאָן".

מיר וועלען זיך דעריבער צו אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, צו אונזערע פריינט און צו די בריטע אידישע פאָלקס־מאַסען בכלל, מיטן רוף: העלפט אונז פאַרווירקליכען אונזער הייליגען ציל! העלפט אונז, אַז מיר זאָלען וואָס גיכער קענען אויסבויען דעם נייעם „מאָרים מעיסין פאַוויליאָן", וואָס איז אַזוי דרינגענד נויטיג אין דער איצטיגער צייט פאַר פיל עלטערע אידישע מענטשען.

שיקט אונז גלייך אייער בריטהאַרציגע ביישטייערונג!
העלפט שאַפען אַ ווירדיגען און פיינעם לעבען פאַר עלטערע אידישע מענטשען!
לייגט דאָס ניט אַפ, וויל אייער הילף איז דרינגענד נויטיג!
טוט דאָס גלייך, טוט דאָס פאַר די עלטערע אידישע מענטשען!
לייגט צו אַ האַנט און אייער הילף צו אונזער גרויסען וויכטיגען ציל!

ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים
און שפיטאָל פאַר עלטערע מענטשען
228 איסט בראָדוועי, ניו־יאָרק

מיר זיינען זיכער, אַז איר אָנערקענט די וויכטיגע אַרבעט פון אונזער היים און איר זענט גרייט און וויליג צו העלפען. בעטען מיר אייך אויסצופילען דעם קופאָן אויף זייט 10.

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & HOME FOR THE AGED

228 EAST BROADWAY • GRamercy 5-7755 - 7756 • NEW YORK, N. Y. 10002

NEW YORK **MARCH-APRIL, 1972** (253) **No. 310**

GREETINGS

From RUBIN BINDLER

Vice-President

I deem it a great privilege to be associated all these years with this wonderful institution—the Bialystoker Home and Infirmary for the Aged—to be able in my small way to work for the benefit of the elderly men and women. I was one of the team that went through the trials and tribulations, of seeing months when the expenses and salaries were not met, of going through the pains of the renovation and finally with great pride learning that our Home enjoys the best reputation. I am very grateful for the great honor bestowed upon me by the members in electing me a vice-president. In appreciation I have initiated a custom which I wish to share with you.

It all began in the early 1950s, when my late brother Sol invited a group of friends and business-associates to a dinner party at Moskowitz and Lupowitz resturant. I believe the occasion was my 50th birthday, which, according to the Jewish calendar, is on Shabbos Hagodol. At the dinner-party a substantial amount of money was raised for the Bialystoker Home. Thus a tradition was inaugurated. In all the years since, we never missed the Shabbos Hagodol birthday-party, a party that the late David Sohn never missed, a party through which many of my friends became interested in the good work that the Home was doing and they became members and contributors.

My dear wife, Minnie and I are trying at all times to be the goodwill amabassadors for the Bialystoker Home, asking our friends to join us in this noble humanitarian cause. I am also happy to state that this legacy of aiding the elderly residents of our home is being observed and will be continued by my children and the other members of the family.
profound appreciation of all.

The Bialystoker Home is a wonderful and worthy institution and deserves everyone's support.

A Happy Passover!

MESSAGE

From ROSE GOLDBERG
Vice-President

It is a Mitzvah to do Charity. In my case it came from two good teachers, my parents, Mamie and Philip Rosenthal, of blessed memory.

My parents worked side by side through very trying years. They made sure that their three daughters received a college education and an equal instruction in helping others.

My father's interest in the Bialystoker Home resulted in his being elected president, which office he held for 14 years, and my mother became an active vice-president. Through my father's efforts my husband, David, also became interested in the activities of the Home and has been Chairman of the Board of Directors for the past 19 years.

It was our late Executive Director David Sohn's wish that our Board members interest their children in the work of the Home and set my husband and myself as an example. Many of the children of our Board members did join.

As the years have gone by, some of our older members are no longer with us and their places must be filled by others.

We know that almost everyone has an interest in worthy charities but interest in the aged must never be forgotten. One does not have to be a Bialystoker to be admitted to our Home, nor does one have to be a Bialystoker to help our Home.

Join us. We need your help. Become a member!

Editor's Note:

Mr. and Mrs. D. J. Goldberg are continuing the tradition established by Mr. and Mrs. Ph. Rosenthal of sponsoring the Annual Thanksgiving Day Dinner for our residents. Their son Gary is a member and enrolled his son Andrew Neal as a dues' paying member on his first birthday.

We trust and hope that this noble act will encourage others of our membership to realize the importance of teaching the young to concern themselves with the welfare of others, especially of the Aged. The amount of the contribution is not always of significance as the thought and gesture.

FROM THE DESK OF OUR EXECUTIVE DIRECTOR

MRS. ETHEL INGBERG

Living in a world of sensationalism, newspaper reporters many times go out of their way to find a topic that will excite the public. Thus, we read from time to time in newspapers and magazines outrageous reports concerning conditions in nursing homes. Unfortunately all our good endeavors and those other positive achievements of our sister organizations are mixed in with the services of the careless and the unconcerned.

Here, at our Home, I am always writing of the improved standards of service given to our residents and the many conveniences now available. They are of utmost concern to the staff and discussions concerning their welfare dominate our many meetings and gatherings. The guidelines set by the State provide basic health conditions residents need. At the Home, we actively pursue our own tradition "A Home with a Spirit." Added conveniences and services not only increase the resident's comfort but contribute to their sense of importance and individuality. Everyone of our residents is a 'special individual.'

And yet, reading and seeing pictures of the Home cannot take the place of personally viewing our many accomplishments. The kind words of those who visit reward all involved, and remind us of the direction we have set for ourselves.

Long time active members, Mr. & Mrs. David Zakim and Mrs. Rose Rubin of Peterson, N. J., well acquainted with the problems of today's nursing homes, were recently admitted to our Home. Now as residents these are their personal comments: "The cleanliness welcomes you at the door. The mealtime hours are interesting and inviting. The brightness and cheerfulness of the dining room together with the choice menue makes one look forward to eating. The medical necessities of the individual are met daily." Throughout their long association as members they have read and heard speeches about our Home but until they personally became residents—reading and speeches remained somewhat distant from reality.

* * *

We have now begun work on another facet of housing. The concept of efficiency apartments to be built in the Morris Masin Pavilion will help round out a complete environment for the well-aged senior. It is an effort towards making the retirement years more pleasurable ones by offering, most importantly, security in residence. Often when the change from work to social security takes place the insecurity and doubts come with it. Is this the right time to stop? Should we continue just a little longer? But how long is longer? and HOW will We manage? . . .

Efficiency apartments offer a transition for those in-between-years. The recreation areas will provide for new or renewed friendships. Holiday time will be spent in company without having to wait for an invitation. In the long run, we hope to provide other services as we see that they become necessary including emergency medical care.

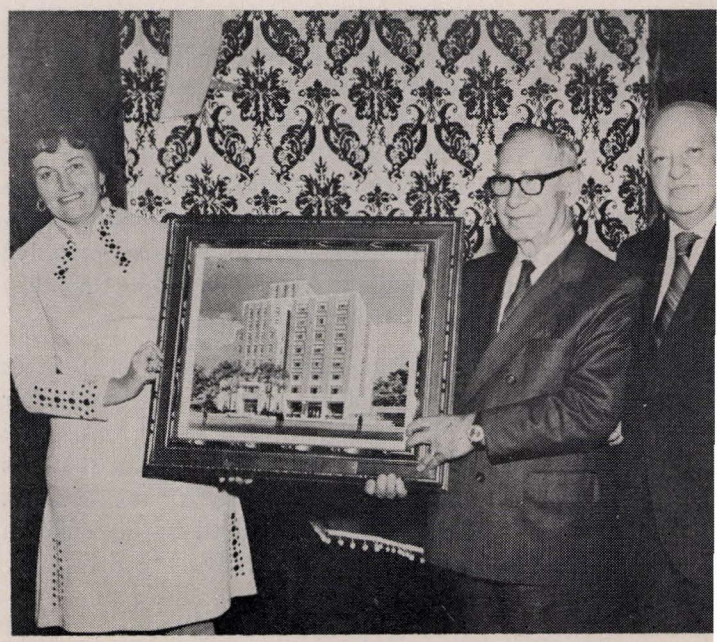
I hope that before long the financial needs for construction will be resolved and our architectural drawings will be approved. Then we will be able to move ahead.

* * *

Of course much remains towards developing a still more enriching environment for our men and women. Much of this can and will be accomplished with the cooperation and dedication of our membership and staff. We invite you to visit the Home and share more fully in its growth.

* * *

For the present, let me wish all our good friends a Happy and Healthy Passover Holiday, from myself and all of our staff.

Mrs. Ethel Ingberg and I. Rybal presenting the gold-framed picture of the "Morris Masin Pavilion" to our esteemed Treasurer MORRIS MASIN at the meeting of our Board of Directors. The picture will hang in the office of Mr. Masin.

TIMELY THOUGHT

By RABBI AZRIEL G. WEISSMAN

Passover, as the Zman Cheiruseinu, commemorates the Exodus of our fore-fathers from Egypt, liberating them from bondage.

Of all the events crowding the pages of our Jewish history, none is superior to the Egyptian deliverance. What is the chief significance of the Exodus? It is the first announcement of Freedom falling upon the ears of mankind. It is the first sound of liberty stirring and rousing the human soul.

Year in, year out comes Passover and preaches afresh the message of Freedom. From year to year, as the earth awakes from wintry bondage, in the words of the biblical Song of Songs, "lo the winter is past, the rain is over and gone, the flowers appear on earth, the time of singing of birds is come, and the voice of the turtle is heard in our land," at this time the Jew celebrates the spring of his redemption from bondage.

The redemption of the Israelites from Egypt has an interest that is not limited to us as Jews. To be sure it was of significance to Israel, for it marked the beginning of the independent life of a new nation. But it was of broader importance, that, to the entire world, it proclaimed the words of G-d "ye shall be no slaves" and this is a universal message.

The freedom gained by the Israelites at the Exodus was not only a physical freedom, but more importantly it was the freedom of the spirit. It is a freedom that no tyrant might suppress; it is a freedom that no demagogue, no despot, no dictator can attack. No persecutor nor prosecutor can enslave Israel's soul. That is why we are witness to the reawakening of the Jewish spirit in Soviet Russia. How else could one explain the defiant and heroic stand of the Jewish men and women behind the iron curtain. No iron-cast bars can hold imprisoned the Jewish soul. No one can extinguish from the Jewish heart the ever-burning flame of faith and hope, and, though the governments around him may rage with thunder of despotism, the Jew never forsook nor will forsake the message of Passover—the message of Freedom.

The words of the Hagadah are always on his lips "Hashata hocho, lshanah habaah b'ara d'yisrael; hashata avdai, lshanah habaah bnai chorin—this year we are here, next year we shall be in the Land of Israel; this year we are slaves, next year we shall be freemen."

ANNIVERSARY DINNER AND DEDICATION

Sunday, November 14th 1971 will be recorded in the Almanac of the Bialystoker Home for the Aged as a great historic date.

Over 300 men and women assembled in the auditorium at 232 East Broadway and participated in an important festive event—the observance of the fortieth Anniversary of the establishment of our Home and—the formal Dedication of the newly acquired building as the "Morris Masin Pavilion." Yes, forty years have elapsed since the doors of our Home at 228 East Broadway were opened for admission of elderly lonely men and women and during that period our Folk-Institution served thousands of people.

Because of the great demand for housing for the elderly, we have bought the adjacent building at 232 East Broadway to fill this request. We are planning to build Residence-Apartments to accommodate people 62 years of age and older. This building will be known as the "Morris Masin Pavilion."

This Dinner was the culmination of the celebration which began with the Theatre-show in Philharmonic Hall of Lincoln Center on Sunday, October 17, 1971. Counsellor David J. Goldberg, Chairman of our Board of Directors, served as master of ceremonies and the vast and attentive gathering was addressed by President, Elly Tarlofsky, Louis Silver, executive director Arbeter Ring Home, M. Fischer, sec'y of Farband, Philip Novick, Chairman of our Board of Governors, Mrs. Ethel Ingberg, our executive director, Izaak Rybal, our general secretary, Congressman, Leonard Farbstein, Rabbi Azriel G. Weissman and the guest of Honor, Morris Masin our treasurer, the well-known and prominent industrialist and philanthropist.

All the speakers emphasized the wonderful service the Home is providing and paid tribute to all those who had the vision and foresight to build such a necessary Institution, which is recognized by all governmental agencies and considered one of the best in its class.

Among those present were delegations from The Arbeter Ring and from the Farband. Rev. Harry Feinberg, vice-chairman of our Board of Directors, and the orchestra under the direction of M. Dashinger provided entertainment.

Yetta Finkelstein and daughter Rose

YETTA FINKELSTEIN DEDICATES A ROOM

One of the greatest Mitzvos in our Jewish tradition is the Mitzvah of *TZDOKOH,* of which the highest form is "matan b'seiser," giving without any fanfare, without looking for honors. Our very dedicated director, Mrs. Yetta-Finkelstein has been performing this good deed in the proper manner for decades, bringing her own donations and the donations collected from her family and friends every week to the meetings of the Ladies Auxiliary. This she did though she was weak and sick and unable to travel. A top performance was given by her on Monday, January 17, 1972. Surrounded by her children, family and well-wishers she presented to the Home a check for $5,000.00 and dedicated a room on the 4th floor. The plaque reads simply "Dedicated by Benjamin and Yetta Finkelstein and daughter Rose." This is a feat to be emulated. Mrs. Ingberg, Mr. Rybal and Rabbi Weissman thanked her for this selfless act and in the name of the officers, directors, members and residents extended the best wishes for a Refuah Shlemah—a complete recovery with a fervent prayer that the Almighty reward her for this great Mitzvah and bless her with long and healthy years and nachas from her family and she continue her charitable deed for our sacred cause for many years to come.

Yetta Finkelstein also continues the custom established by her late brother, David Rosenblum, of blessed memory, in supplying cases of wine for Passover. For all these good deeds she has the love, admiration and profound appreciation of all.

CUSTOM CONTINUED

In our Jewish tradition the Sabbath before Pesach is known as Shabbos Hagodol—the "Great Sabbath." In the Bindler Family it is doubly "great" observing the traditional Shabbos and observing the birthday of our esteemed vice-president, Rubin Bindler. Thus it is also great in our Home-family. It has been the custom of the members and friends of the Bindler family to make contribution in honor of this festive day, to our Home. A very substantial sum was donated. In the name of the officers and the residents, we extend to Rubin Bindler best wishes for many happy returns of this day; may he, togeher with his dear wife Minnie and all the members of his family and friends, celebrate this joyous occasion for many years to come.

BIALYSTOKER RELIEF SOCIETY
of Paterson, N. J.

Many of our Bialystoker Landsleit upon their arrival in America, settled and established themselves in Paterson, N. J. After the 1st World War during which our native Bialystok was ravaged and the Jews suffered from battle scars, the Bialystoker in Paterson organized the Bialystoker Relief Society whose objective was to help our brothers and sisters in war-torn Bialystok.

The Society became the most popular and active organization with a membership of 300. It helped individuals and rebuilt many Jewish institutions that were destroyed during the war. In time it also assisted, in a great measure, the needy landsleit here in the United States and especially in Israel.

When the Bialystoker Home for the Aged in New York was being built, the Society in Paterson was among the first to give a helping hand for this worthwhile project and throughout the years it was one of the most dedicated and generous supporters of our Home.

To our deep regret the active and inactive membership dwindled and diminished and as a result at the end of 1971 the Society was dissolved.

Mrs. Rose Rubin, who was the president for decades and an ardent worker for our Home, being an honorary vice-president, and now a resident, brought to our Home the last $158.40 left in the treasury.

At this opportunity we wish to express our sincere thanks to all the good people in Paterson for their support in the past and we hope that those who are still there, also the children and grandchildren of Bialystok will recognize the importance and the need of our Home and they will maintain the relationship established by their peers and will continue to support our noble humanitarian cause.

FARBAND
LABOR ZIONIST ORDER

אידיש נאציאנאלער ארבעטער
פאַרבאַנד

February 14, 1972

AN EXPRESSION OF THANKS

Izaak Rybalowski, General Secretary
Ethel Ingberg, Executive Director
Bialystoker Home
228 East Broadway
New York, New York

Worthy Friends Rybalowski and Ingberg:

In my capacity, as national secretary of the Farband and in my own name, I want to take this opportunity and express the deep appreciation for the splendid treatment and service you have given to our long-time president, Mr. S. Bonchek, during the 4 weeks he stayed in the Bialystoker Home.

Mr. Bonchek himself hasn't enough words of praise for the wonderful services and care extended to him.

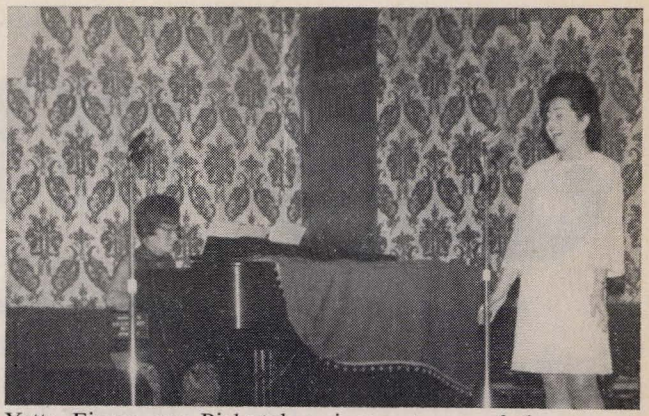
I have visited him a few times and I also saw the humane manner with which he was treated.

By the way, I was never before in the Bialystoker Home and during my visits to Mr. Bonchek, I was profoundly impressed by the Home in general, the cleanliness, order, the fine personnel and their attention and regard for the residents. You and all those who built and help maintain the Home deserve gratitude for your magnificent achievement.

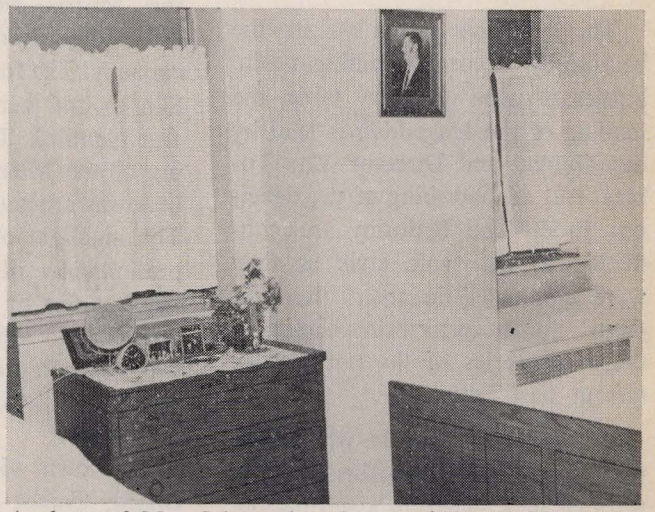
I am greatly pleased from the contact that was lately made and the relationship established between the Farband and the Bialystoker Home. I am sure that it will be a blessing and benefit to both organizations.

Be blessed for what you are doing and what you will be doing for our Jewish men and women in their "Golden Years."

JACOB KATZMAN
National Secretary

Yetta Eisner, our Bialystoker singer, at one of the concerts in our Home. At the piano is Sonia Eidus.

A photo of Max Schumacher, late president of "Bialystoker Benevolent Society" in Milwaukee, Wisconsin, is hanging in a room dedicated by the Society in our Home.

Sam Solasz, survivor of Auschwitz, and his children Scot and Mark, light candles for the 60,000 Bialystoker martyrs at the 29th Memorial Meeting, February 6, 1972.

OUR INSTITUTION

PASSOVER

Pesach—the Festival of Freedom —is being observed and celebrated in our Home in true traditional manner and custom.

The residents assemble in the beautifully decorated dining room, bottles of wine on every table, the reading of the Hagaddah is lead by our Gabbai and Director Max Tobias, and all partaking of the delicious food. The Sedorim are conducted in the same style as they were conducted in their, the residents', homes and it bring back nostalgic memories of the not too far distant past.

All the good people who make these traditional Sedorim possible through their generous contribution, could rejoice with their families at their own Seder, knowing and realizing that the words uttered at the Seder "whoever is hungry let him come and eat" is not an empty phrase, but actually translated into action, and deed.

MO'OS CHITIM

We want to take this opportunity and through these lines express our profound thanks to all who contributed to our annual Mo'os Chitim Campaign. With this money we bring joy to the residents of our Home who are sitting in our beautifully decorated dining-room conducting the traditional Sedorim.

We also help the poor in the community and most importantly, we send gift-certificates to our poor landsleit in Israel where they are able to purchase Passover food in Super-sol (Israel Supermarket).

ANNUAL CHANUKAH FESTIVAL

The Annual Membership Chanukah Festival was held on Sunday, December 12, 1971. It was a most impressive event. The auditorium in the Morris Masin Pavilion was beautifully decorated and filled to capacity. The food prepared by Mrs. Skorka and her staff was delicious and plentiful. The traditional lighting of the Menorahs by our members was a beautiful sight to behold. The highlight of this event was the presentation of a photo of Mrs. Anna Adler by vice-president Rose Goldberg to Mrs. Adler. This photo will hang in the room on the 7th floor dedicated by Mr. and Mrs. Sam Adler.

Our own vice-chairman of the Board, Cantor Harry Feinberg accompanied by Bernard Rich and his choir sang liturgical and traditional songs providing a holiday atmosphere.

MEMBERSHIP DRIVE

Throughout the years of the existence of Our Home, we had many dedicated and devoted members and co-workers who gave of their time and energy in behalf of our worthy cause. However, most of our active members are advancing in age, thank G-d, and are unable to perform their tasks as in former years. Consequently, we issue this appeal to the children and grandchildren to become involved and emulate their parents and grandparents and to continue in their path to work for our noble humanitarian cause. We need everyone's help. Join us now!

SUMMER CAMPAIGN

Our annual Summer Emergency Campaign starts after Passover. The money derived from this campaign help us to carry on the manifold activities for the residents during the summer months. We want to take this opportuniy to thank all who contributed last year and pray that they will repeat their efforts this year as well and also ask all their friends and relatives to make contributions to this very important fund.

ANNUAL THEATRE BENEFIT

Our Annual Theatre Benefit held on October 17th 1971 in Philharmonic Hall was a huge success. On this occasion we celebrated our 40th Anniversary and everyone present agreed that this "first" was a wonderful and pleasant experience.

We are happy to announce that because of this successful venture, we have already reserved the Philharmonic Hall for Sunday, October 15, 1972. Please mark this date in your calendar. A most enjoyable and interesting program is being prepared and planned.

APPRECIATION

Performing good deeds quietly without any fanfare is one of the great Mitzvos. Mr. Max Tobias, the Gabbai of our Synagogue, is one of the most active members and directors. He is responsible for the daily Minyan and it is through his efforts that everything in the Synagogue is running smoothly and efficiently. He does this in his usual unassuming manner. The officers and members and residents are grateful to him for dedication and devotion and pray that he continue this very necessary work for many years to come in good health.

COMMUNITY RELATIONS

During the strike at the Educational Alliance the Home opened its doors for Child Care Classes, with the permission from the personnel of the striking employees. We received the following letters:

* * *

January 24, 1972

Dear Mrs. Ingberg,

It is with deep appreciation that I write this note of thanks for the hospitality you have extended to our Day Care Center during the weeks that our building was closed.

This has enabled us to serve the children and families with only minor disruption, and both the Educational Alliance and the families involved are very grateful to you.

Sincerely,
Chaim Grunwald
Assistant Director

* * *

January 26, 1972

Dear Mrs. Ingberg,

I can't thank you enough for helping us out during the strike. If it weren't for your generosity we would not have been able to serve the families who use our service.

Please feel welcome to drop in and visit us when your passing by. Our center is very attractive and I think you'll enjoy it.

Sincerely,
Anne Gray Kaback
Director of Child Care Center

QUOTE

Dear Mrs. Ingberg,

This letter is late in coming, but most sincere, nonetheless. I do want to thank you, as does the rest of our family, for your understanding and cooperation.

We all feel that the care (as well as the attitude) my father, Mr. Jankowitz, will receive at the Bialystoker Home, will benefit him greatly at this stage of his life.

Again, many thanks.

Sincerely,
Elizabeth Gross

All photos in this issue are by our Bialystoker photographer, JONAH ESAKOFF.

"FARBAND" and the "BIALYSTOKER HOME"

After some lengthy and very cordial discussions, between the officers of our Home and representatives of the New York Farband, a decision of benefit to both organizations has been reached. As of now, our Home has agreed to admit a limited number of members of the Farband. The Farband will contribute a nominal sum towards our Building Fund. It is the intention of the Farband to join us in our great enterprise in the remoldeling of the Morris Masin Pavilion, for efficiency apartments for persons over 62 years of age.

It is our hope that the understanding that has been reached at this time is actually the first step towards a true cooperation in the future.

Our Residents Speak:

I am one of the residents of the Bialystoker Home and I like to take walks if it is for one or two blocks. The Bialystoker Home is located on a good street. It is good to walk there. There is a place where you can sit down and rest.

There is something else good about the Bialystoker Home. There is a lady that teaches us to make nice things that we can use for presents for friends. The Bialystoker Home brings movies that we enjoy. Thanks to the Home! That makes life a little better.

The residential floor is very nice to live in. The women get along like in a good family.

Esther Block

I'm very satisfied to be here. The people are very nice. Mrs. Lewental-Skorka, Mrs. Pinto . . . everybody. We have something to do here. We have bingo, movies, and I am not very lonesome over here. Even Mrs. Ingberg is a very nice person.

Sometimes I go for a walk. I like to talk to my friends and sometimes we go out. The Chanukah Party was nice and beautiful.

Mrs. Celia Slipowitz

I am here more than five years and in this time everything was nice. Things are fine for me. The place is clean. Everything is fine. I am no longer a young man. I want to live how much I have left quietly. There are aggravations but no use talking about them. I don't want to complain.

Isaac Hellman

HAPPY EVENTS

CONGRATULATIONS

We are very happy to extend a hearty Mazol Tov to our dedicated directors, Mr. and Mrs. JOSEPH SLOANE, upon the marriage of their granddaughter, Toni Marsha

Mr. & Mrs. Steven Shaffer

Brown of Los Angeles, to Steven Shaffer of Beverly Hills, California. The wedding took place on September 12, 1971. Both newlyweds are honor students at U.C.L.A. We wish the young couple, their respective parents and grandparents much joy and happiness.

Mazol Tov to our dedicated director and vice-president of our Ladies Auxiliary, Mrs. NETTIE WAGMAN on the birth of a great-grandson, Barry, son of Mr. and Mrs. Seymour Stein and grandson of Mr. and Mrs. Abe Wagman. Lots of joy and happiness.

The officers, members and the residents extend a hearty Mazol Tov to our esteemed vice-chairman of our Board of Directors, HARRY Feinberg and his dear wife, Gertrude, on the birth of a 2nd grandson, Wayne Todd.

We wish loads of Nachas to the parents, Suzan and Barry Markowitz, may they bring him up l'Torah, l'Chupah ul'Maasim Tovim.

BAR MITZVAH

The officers and the administration extend a hearty Mazol Tov to our very dedicated and loyal director and tireless worker, Mr. and Mrs. ARCHIE LYNN on the Bar

Jay Ira Sibirski

Mitzvah of their grandson Jay Ira, son of Aaron and Annette Sibirski. Loads of Nachas.

CONGRATULATIONS

Our best wishes to our supervisor of nurses, Mrs. SYLVIA PLUNG, upon her marriage to Mr. Joseph Bloom. Mazol Tov.

Sylvia & Joseph Bloom

MAZEL TOV TO . . .

We are happy to extend our best wishes to STEVEN and ROBIN RAKOWSKY on their marriage on August 21, 1971. Steven is the son of Seymour and Pearl Rakowsky from Bialystok and the grandson of

Steven and Robin Rakowsky

Shmuel and Riva Rakowsky, Hebrew teacher and editor of "Hadoar" in Bialystok. He is the nephew of our devoted directors Raya and Sheftel Zak. Mazol Tov.

We extend our best wishes of nachas to Mr. and Mrs. JACK SKORKA on the birth of granddaughter, Amy sister of Maxine.

The happy parents are Fran and Hugo Lewenthal. Lots of joy.

Congratulations and best wishes to our good members MIRIAM and JACK GOLDEN on the birth of granddaughter Monika, daughter of Sandra and Alexander Perlman. Lots of joy and nachas.

Our congratulations and best wishes to our dedicated members, Mr. and Mrs. MELENDER, upon the marriage of their son, Leon, to Helen Stajer. The wedding took place on the 25th of December 1971. Loads of joy and happiness to the newlyweds and their respective parents.

CONGRATULATIONS

The officers, the administration and residents extend a hearty Mazol Tov to our dedicated director, JOSEPH SLOANE, on his 75th birthday. This event was celebrated at the meeting of the Board of Directors on Nov. 4, 1971 at which also, Mr. Y. Dobekirer of the Israel Bond Office and Mr. Philip Kaplan of The U.J.A. extended felicitations to Mr. Sloane on the behalf of their organizations. We wish Mr. and Mrs. Sloane long life and good health and may they continue their good work.

BIRTHDAY CELEBRATION

Two of our very dedicated, loyal and longtime members have established a wonderful custom which is worthwhile to emulate. Mr. MORRIS SCHWARTZ, and Mr. CHARLES BERGER add each year one dollar to their contribution on their respective birthdays. Thus, Mr. Schwartz, though in ill health came to our Chanukah Festival and donated $82.00 in honor of his 82nd birthday and Mr. Berger sent in $88.00 in honor of his 88th birthday. The officers and the members and the residents express to both of them the most sincere thanks for this good deed and pray that the Almighty grant them good health that they add dollars for many many years to come. Happy Birthday.

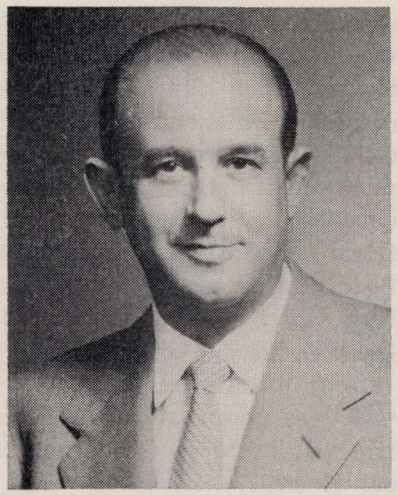
MAZOL TOV ON THE GOLDEN WEDDING ANNIVERSARY

Our dedicated and highly esteemed directors Mr. and Mrs. PAUL SCHOCHAT celebrated their 50th wedding anniversary on January 27th 1972. We are very happy to join with the members of their family and with the host of their friends in extending to them a most hearty Mazol Tov. May the Almighty bless them and grant them good health and may they with their loved ones observe this joyous day for many years to come.

A SON'S TRIBUTE

Our dedicated member and generous supporter, Mr. David Kapp of "David Kapp Productions," sent us a short item about his parents which is so typical of the life of the Jewish immigrant at the turn of the century, that we are pleased to print it.

"Meyer Kaplitzky (Kapp) born in Bialystok in 1878, came to America in the spring of 1899. He settled in Chicago, where he opened a rug and carpet store. He operated this

David Kapp

store till 1905. At that time my father became a dealer for Columbia Records. He hired a horse and buggy to make his rounds to the music stores in the Chicago area. His 3 sons are still in the music business.

Michelle Kaplitzky (then Leader) born in Bialystok in 1880 came to America in early 1899. She lived for about 8 months in New York with Bialystok relatives, then she went to Chicago. Michelle and Meyer were childhood sweathearts and she followed him to America so that they could be married there, and on August 12, 1900 they were married.

When the Bialystoker branch of the Workmen's Circle was organized he was among the first to join. He gave his time and energy to this organization, and was instrumental in initiating a number of ideas, which are no doubt being carried out to this day. He was organizer and first president of the Bialystoker Cemetery — his name is on the plaque at the entrance.

He was never too busy to help anyone who needed help, to such an extent that many times he neglected his own family to help others. He was very proud of his part in organizing the Bialystoker Men's Choir. He was a Bialystoker and he worked for the Bialystoker cause with all his might—and it is because of that, that I still feel I am a Bialystoker, and always will be!"

Ed. note: We are delighted to have such a proud Bialystoker son as our member. Mr. Kapp in cherished honor and respect purchased a bed in our Home in memory of his dearly beloved parents. A fine example to follow.

MAZEL TOV

The officers, the members and the staff express a hearty Mazel Tov to our esteemed Treasurer, MR. MORRIS MASIN, on the birth of his great granddaughter, DANA, daughter of EDWIN and SHARON Wigutoff and granddaughter of AL and FRANCES WIGUTOFF. Loads of joy and nachas.

*

We take this opportunity to express our best wishes to our dedicated workers and directors HARRY and RAE SIDERMAN on their 49th wedding anniversary and ISIDORE and IDA ZALEWITZ on their 45th wedding anniversary. Many happy returns of this day.

OUR LADIES AUXILIARY

By BELLA STOKES, *President*

The Bialystoker Ladies Auxiliary is a very strong arm and pillar of our Home. Our meetings take place every Monday at 1:00 p.m. in our Home and it is a delight to see how our dedicated ladies come regardless of inclement weather. Their one aim is to help the residents of our Home, to make their life comfortable. The records show that the Auxiliary makes large and frequent contributions to our Home.

We appeal to the children and grandchildren to join our ranks and assist us in this worthwhile endeavor. I want to take this opportunity to express my deepfelt appreciation to all my officers for their wonderful cooperation. It made my job much easier, it became a labor of love, realizing that so many members work selflessly and tirelessly to help those who, unfortunately, cannot help themselves. This great deed is rewarding. I pray that the Almighty grant us all good health to be able to continue our tasks for many years. A Happy Passover to All.

ANNUAL DINNER OF OUR LADIES AUXILIARY

The second Annual Dinner of our Ladies Auxiliary took place on Sunday, October 24th, 1971. Four dedicated sisters were honored for their untiring and meritorious work in behalf of the Home and Auxiliary. The four are: Bella Stokes, president of the Auxiliary; Hilda Sloyer, vice-president; Rae Siderman, secretary and Yetta Finkelstein, director. Each of them was presented with a plaque. Rose Finkelstein accepted the plaque for her mother who was confined in the hospital. The auditorium was filled with our members and members of the respective honorees who came to pay the deserved tribute to these wonderful ladies. The dinner was a great success from every standpoint, financial, moral and social. The assembled enjoyed the entertainment presented by Yetta Eisner, Liliah Eichler (sister of Bella Stokes) Rev. Harry Feinberg and Joseph Bar from Israel.

THE ROSE GOLDBERG ANNUAL LUNCHEON

One of the social events of the year, was the Annual Luncheon sponsored by our very dedicated vice-president Rose Goldberg. On Sunday March 12th 1972 a host of friends of Mr. and Mrs. David J. Goldberg gathered in our Auditorium to participate in the festivities. Greetings were extended by Mr. David J. Goldberg, chairman of our Board of Directors, Mrs. Ethel Ingberg, our Executive Director, Mr. Izaak Rybal, our general secretary.

Door prizes were distributed, a raffle was drawn and a substantial sum was raised for the benefit of our Home.

Mrs. Rose Goldberg, the hostess, thanked everyone for attending this affair and for making it a huge financial and social success, and extended an invitation to attend the luncheon next year.

ANNUAL BAZAAR

The Annual Bazaar sponsored by our Ladies Auxiliary was as usual a great success. It was conducted on two weekends, November 27th and December 5th. Many members assisted in displaying the merchandise and in selling. Our most sincere thanks go to the very energetic chairman, Archie Lynn and his diligent Committee. Of course all those good people that supplied the merchandise get special credit and appreciation.

BRONX LEAGUE

The Bronx League of our Bialystoker Home meets once a month at the 7 Star Restaurant, 13 East Burnside Ave., Bronx. Thanks to the untiring efforts of Mrs. Lillian Shabotsky, president and Mrs. Rae Siderman, secretary, the League is bringing in a substantial sum to our Home. To all members who are unable to attend the meetings because of ill health we send the prayers of a Refuah Shlemah and may they continue their donations. Our gratitude to all members who send in their contribution though they have moved from New York. We also want to express our appreciation to the children of our erstwhile members for their maintaining the tradition of their parents in supporting our sacred and noble cause.

ESTHER SCHOENFELD HIGH SCHOOL VOLUNTEERS

A volunteer program was initiated from the Esther Schonfeld High School located on Broome St. Four students come to the Home one day a week to help with lunch on the Hospital floors and offer entertainment by singing and playing the guitar.

THANK YOU

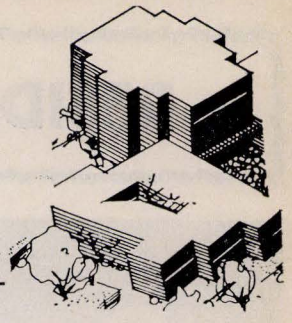
We want to express our sincere appreciation to our dedicated director, Dora Bykofsky-Meyerson, through whose efforts many labor groups make annual contributions to our Home.

WORTHWHILE NEWS

While our main concern are the residents of our Home and their welfare, we are trying to be helpful to our "landsleit" all over the world. Thus we send food-certificates to Israel and help landsleit here in the U. S. and for the last few years we sent "hard to get" medicine to our Bialystoker landsman Sz. Zukowski who lives in Bialystok. In his letter he thanks us for "keeping me alive."

OUR HOME AND ITS ACTIVITIES FOR THE RESIDENTS

MOVIE OF THE WEEK

The Monday evening Film-program which was initiated last year is being continued and is supervised by two volunteers, Mrs. Helen Sharron and Mrs. Lillian Tumarkin. Another volunteer, Mrs. Kate Taormina assists patients from the Hospital floors who wish to attend. A variety of films is presented including popular movies, travelogues from Israel, documentary and comedy films. The volunteers help in serving light refreshments and their efforts contribute to the enjoyment of the occasion.

MONTHLY LUNCHEONS

A regular monthly luncheon is prepared by the residents in the Library on the 8th floor, as a part of the Recreation Program. At least one guest is invited from one of the departments of the Home. Hospital patients also have a luncheon, which provides variety in dining-location and gives the residents an opportunity to exercise domestic skills which were always an important dimension of the feminine personality.

BIRTHDAY PARTY

On Wednesday, February 16th, 1972 under the supervision and guidance of the O.T. Department, a special birthday party was given to all residents who had their birthday between September and February. All celebrants received gifts, also door prizes were distributed. A large cake was cut in their honor. Bob Schneider, grandson of our resident Rose Chefetz, entertained with playing the guitar and singing familiar songs.

CHANUKAH PARTY

Our esteemed executive director, Mrs. Ethel Ingberg, and building-supervisor, Mrs. Bronia Skorka have established a great tradition. They are sponsoring the Annual Chanukah-Party for residents. This year it took place on Wednesday, December 15th. It was a beautiful sight to behold. The auditorium was beautifully decorated, all residents sitting at set tables and partaking of the traditional delicacies and enjoying the entertainment which was provided by Michelle, daughter of our night nurse, Margaret Dickerson and by our own member Kay Erstein. Mrs. Ingberg and Mrs. Skorka also distributed gifts to the residents and guests. May the sponsors be blessed and perform this good deed for many years to come.

BINGO

Mrs. Frieda Needleman and Mrs. Frieda Rakowsky, volunteers from Educational Alliance, conduct Bingo games on Tuesday afternoons for our residents, in addition help to feed the Hospital patients.

All these good people, the volunteers, were honored in February for their services at a party given by the residents.

GOOD WILL COUNCIL

The residents' "Good Will Council" held bi-monthly meetings and they also had an "Auction Party" in the Auditorium. "White elephant" items were auctioned off and the "funds" (no bid higher than $1.00) were donated by the residents to our Home.

PURIM CELEBRATION

The annual traditional Purim party for our residents took place on Purim, Tuesday, February 29th, 1972. It was a beautiful sight to behold residents dressed in pretty costumes made by them under the guidance of the O.T. Dept. Rabbi Weisman wrote and narrated the play in which our resident-thespians displayed their latent talents. Traditional hamantashen and other delicacies were served. All, the residents and their friends that were present, had a most enjoyable time.

EXTRA CURRICUAR ACTIVITIES

A bus load of residents attended our Annual Theatre Benefit held in Philharmonic Hall of Lincoln Center. Following this extraordinary event for which our Home (through the good offices of Mrs. Ingberg) provided transportation, these residents were treated to a tasteful dinner at a restaurant near the Home.

Children from the Nursery School of the Educational Alliance were entertained by our residents at a Halloween party in the Auditorium.

The residents attended an Israeli Movie at the neighborhood theatre.

CONCERT

"Linkage" a program of the Department of Social Services of the City of New York was instrumental in bringing to our Home, the Sirovich Center Symphony Orchestra. The Auditorium was filled with residents and volunteers from our Ladies Auxiliary who were entertained with a fine program of classical and popular music. Refreshments were served by Mrs. Skorka and her staff.

RESIDENTS' MANIFOLD ACTIVITIES

Members of the Ladies Auxiliary at the Chanukah Party for the residents, December 15, 1971.

Residents present gift to president of Alka Charity Organization. This group for the past few years made a special party for the residents and distribute gifts to them.

Volunteer group of the residents helps prepare mailings to the membership.

At the residents' Chanukah Party, Dec. 15, 1971, standing from left to right: Bela Stokes, Rose Goldberg, Ethel Ingberg and Bronia Skorka.

Our kitchen staff preparing a party for our residents.

Residents' Purim Party.

GUSSIE ZAKIM

Passed away on December 26th 1971 in our Home. She was dedicated director of our Home and a very active member of the Bialystoker Relief Society in Paterson, N. J. A native Bialystoker she was married to our very esteemed and devoted vice-president David Zakim. Rabbi Azriel G. Weissman and director Joseph Sloane attended the funeral along with hundreds of relatives and friends. Rabbi Weissman spoke in the name of the officers and members of the Home and extolled the high qualities of the deceased. Besides the husband she is survived by two sons and a daughter and their families and by a sister Rose Rubin, dedicated director and hon. vice-pres. of our Home and former president of the Bialystoker Relief Society in Paterson, N. J. We mourn her loss and express the most profound sympathy to all the members of the family.

Gussie Zakim

CONDOLENCES

The officers and members express their sympathy to our dedicated director and official photographer Jonah Esakoff on the loss of his sister Fannie Bernhardt in Los Angeles.

In Memoriam

ALEX DOREN

It is with great regret that we record the passing of Alex Doren on October 21, 1971. He was president of the Bialystoker Benevolent Society in Milwaukee, Wisconsin. A native of Bialystok he came to the United States in 1913. He was very active and respected in the community and a very dedicated member and contributor to our Home.

Alex Doren

He is survived by his wife Rose, a native of Bialystok, two sons and two daughters and six grandchildren. We express our profound sympathy to the entire family.

DOROTHY WARTELS

Passed away on September 28th 1971. She is survived by husband Dr. Lester, son Edmund, sister Pauline Goldman, brothers David Novick and Philip Novick—chairman of our Board of Governors. We express our sympathy to the entire family.

DORA WATINE

Passed away on January 22, 1972. She was a longtime member and supporter of our Home. She is survived by two sons and a daughter. We extend our deep sympathy to the entire family.

MARTHA BERKOW

Passed away on Nov. 14, 1971. Aunt of our good member Ethel Haskin nee Rubenstein. The deceased remembered the Home and left a legacy in her will for the benefit of the Home. We express deep sympathy to the members of her family.

ANNA GREENBERG

Passed away on December 3rd, 1971. She was a longtime and very dedicated member. She is survived by husband Herman, three sons and six grandchildren. Our profound sympathy to the family.

Anna Greenberg

ABRAHAM SCHREIBER

passed away on February 19, 1972. Was a longtime director and dedicated worker. One of his pet projects was the annual bazaar. His late wife, Yetta, was president of our Ladies Auxiliary. He is survived by a daughter and two sons. We express deepfelt sympathy to the family.

SIDNEY GOLDBERG

Passed away after a short illness at the age of 56, on January 23rd 1972 in Los Angeles. He was by profession an aero-dynamic engineer. We extend our most profound sympathy to his brother, David J. Goldberg, the esteemed Chairman of our Board of Directors, and sister in-law Rose Goldberg, our dedicated vice-president.

דר. עמנואל פּאַט ע״ה

פּאַראַנגענעם סוף זומער, זייענדיג אויף וואַקאַציע אין דעם קעמפּ „בויבעריק״, איז דאָרט פּלוצלינג געשטאָרבען דער באַ־וואוסטער און פּאָפּולערער פּאָלקס־דאָק־טאָר, שרייבער און אַקטיוואַר אידישער

דר. עמנואל פּאַט

קולטור־טוער, דר. עמנואל פּאַט ע״ה. ער איז געשטאָרבען אין פּריען עלטער פון 59 יאָר.

דר. עמנואל פּאַט איז געווען דער זון פון אונזער באַוואוסטען לאַנדסמאַן, דעם פּראָמינענטען אידישען געזעלשאַפּטליכען און קולטור־טוער, יעקב פּאַט, וועלכער איז מיט עטליכע יאָר צוריק געשטאָרבען אין ניו־יאָרק. עמנואל פּאַט, וועלכער האָט אין זיינע יונגע יאָרען אָנגעהויבען שרייבען אין דער בונדישער „פּאָלקסצייטונג״ אין וואַרשע און אין אַנדערע פּאַרטיי־אויס־גאַבען, האָט זיין שריפטשטעלעריש אַר־בעט אויך פּאַרגעזעצט אין ניו־יאָרק.

ער איז דאָ געווען אַ שטענדיגער מיט־אַרבעטער אין „טאָג־מאָרגען־זשורנאַל״, וואו ער האָט סיסטעמאַטיש פּאַרעפענט־ליכט זיינע מעדיצינישע פּאָפּולערע אַר־טיקלען, און אין דער זעלבער צייט פלעגט ער אויך דרוקען אַרטיקלען אויף געזעל־שאַפּטליך־קולטורעלע טעמעס אין פּאַר־שידענע אויסאַגבען. ער האָט אויך אַרויס־געגעבן אַ גרויס באַוואוסט בוך וועגען „האַרץ־קראַנקהייטען״, אַ בוך „בריוו פון ישראל״ און צום סוף, ממש מיט די לעצ־טע כוחות פאַר זיין טויט האָט דר. עמנואל פּאַט אַרויסגעגעבן אַ גרויסען בוך פון איבער 600 זייטען, „אין געראַנגעל — יעקב פּאַט און זיין דור״, געווידמעט דאָס לעבען און שאַפען פון זיין אומפּאַרגעס־ליכען ליבען פּאָטער. כבוד זיין אָנדענק!

ר׳ שמחה חאַזאַנאָוויטש ז״ל

אין בני ברק, דער רעליגיעזער צענ־טער אין מדינת ישראל, איז געשטאָרבען ר׳ שמחה חאַזאַנאָוויטש. דער נפטר, וועל־כער איז געווען אַ טרייער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, איז געווען פיל מיט גרויסע פּאַרדינסטען פאַר אונזער לאַנדסמאַנשאַפט, וועמען ער האָט אָפּגעגעבען אַרום 40 יאָר, פריער אויסערן לאַנד און נאָך דער גרוי־סער מלחמה אין ישראל. דער נפטר ר׳ שמחה חאַזאַנאָוויטש איז געווען אַ בן־תורה מיט סמיכה אויף רבנות און אַ בעל צדקה. ער איז געווען דער מיטגרינדער פון דער ישיבה אויפן נאָמען פון דעם ביאַליסטאָקער רב ר׳ שמואל מאָהליווער ז״ל. ער איז געווען אַן אַקטיוואַר טוער אין דער הפועל המזרחי.

ביים אָפּענעם קבר פון ר׳ שמחה חאַ־זאַנאָוויטש האָט אים מספּיד געווען דער רב, הרב טורצין פון יהוד אין קרית ביאַליסטאָק, וועלכער האָט אויסגערעכענט די מידות טובות פון דעם נפטר.

אין טיפען טרויער האָט ער איבער־געלאָזט זיין פרוי, זין, טעכטער און אַ פאַרצוויגטע משפּחה. זיין נאָמען וועט אויף אייביג פאַרבלייבען ביי די אַלע וואָס האָבען אים געקענט. יהי זכרו ברוך!

הרב יוסף חיים קאָנציפּאָלסקי ז״ל

אין מדינת ישראל איז נפטר געוואָרען איינער פון די לעצטע, און אפשר טאַקע דער לעצטער, פון די אָפּשטאַמיגע רבנים פון אונזער אַמאָליגער אידישער ביאַלי־סטאָק. עס איז נפטר געוואָרען אין גבעתים דער גרויסער למדן פון די גדולי התורה, הרב יוסף חיים קאָנציפּאָלסקי ז״ל.

הרב קאָנציפּאָלסקי האָט נאָך אין ביאַ־ליסטאָק זיך אַרויסגעוויזען אין זיין יוגענט צו זיין אַן עילוי, ווען ער האָט געלערנט אין די ישיבות פון מיר, סלאָבאָדקע און בריסק. סמיכה אויף רבנות האָט ער באַ־קומען אין ביאַליסטאָק פון הרב סערלין ז״ל און פון אַנדערע רבנים. אין ביאַלי־סטאָק איז ער געווען רב פון פּוזשעס בית המדרש, וואו ער פלעגט אויך יעדען טאָג לערנען מיט די מתפּללים אַ שיעור.

די משפּחה קאָנציפּאָלסקי האָבען גע־וואוינט אין ביאַליסטאָק אויף פאַבריטשנע גאַס און זיי זיינען געשעצט געוואָרען אין דער גאַנצער געגענט. אין די יאָרען פון דער ערשטער וועלט־מלחמה האָט די מש־פּחה געוואַנדערט איבער רוסלאַנד און ביים אויסברוך פון דער רעוואָלוציע זיך צוריק אומגעקערט קיין ביאַליסטאָק. זיי האָבען ווידער אַקטיוו אָנטיילגענומען אין דעם קהילה׳שען און דעם רעליגיעז־געזעל־שאַפטליכען לעבען. אין יאָר 1928 האָט הרב קאָנציפּאָלסקי מיט זיין משפּחה פאַר־לאָזט ביאַליסטאָק און עמיגרירט קיין אַמע־ריקע, וואו זיי זיינען געווען ביזן יאָר 1963. זייענדיג אין אַמעריקע האָט הרב קאָנציפּאָלסקי געשריבען אין דער „ביאַ־

הרב יוסף קאָנציפּאָלסקי

ליסטאָקער שטימע״, אין „טאָג־מאָרגען־זשורנאַל״ און אין אַנדערע אויסגאַבען.

דאָ, אין מדינת ישראל, איז הרב קאָנ־ציפּאָלסקי געווען אַן אויסגעצייכענטער בעל־תפילה. ער האָט דאָ אויך פאַרעפענט־ליכט אַ ווערק איבער שומרי שבת. ער איז געווען אין ראַבינאַט אין גבעתים, און אין רעליגיעזען צענטער אין בני ברק האָט ער געלערנט אַ שיעור מיט אַנדערע לומדים און רבנים.

הרב יוסף חיים קאָנציפּאָלסקי ז״ל האָט איבערגעלאָזט אין טרויער זיין פרוי, חנה, אַ טאָכטער שרה, און אַ זון, בנימין, אַ שוועסטער, צפורה, אין ניו־יאָרק, ווי אויך דריי שוועסטער דאָ: זעלדע, תמימה און רחל פּיקאַרסקי, ווי אויך אַ פאַרצוויגטע משפּחה מיט אייניקלעך און אויך אור־אייניקלעך אין מדינת ישראל און אין אַמעריקע.

יאַנקל וועפּוכאָווסקי ע״ה

געשטאָרבען נאָך אַ קורצער קראַנקהייט דעם 17־טען דעצעמבער 1971, אין על־טער פון 53 יאָר. אַ געבוירענער אין ביאַ־ליסטאָק איז אין די מלחמה־יאָרען געווען אין רוסלאַנד. זיך צוריקגעקערט קיין פּוי־לען און פון דאָרט אַוועק קיין ישראל. לעצטענס האָט ער געוואוינט אין ברוק־לין. מיר דריקען אויס מיטלייד צו זיין פרוי נינאַ.

געווען קיין ארץ־ישראל אין יאָר 1934. ער איז פריער אַ קורצע צייט אויך געווען אויף הכשרה אין דער החלוץ־קאָלאָניע אין גראָאָוו, בייַ וואַרשע. גלייך ווי ער איז אָנגעקומען קיין ארץ־ישראל האָט ער, מיט דער מיטהילף און גייסטיגער אונטערשטיצונג פון בערל קאַצענעלסאָן, דער דאָמאָלסדיגער רעדאַקטאָר פון „דבר", געשאַפען אַ היסטאָרישען לייענ־בוך פאַר דער יוגענט, וואָס האָט אַרומגענומען הונדערטער פאַקטען און אויסדרוקען פון אידישער גבורה אין מזרח־אייראָפּע, זעלבסטשוץ און קרבנות־גרייטקייט אין משך פון אַלע צייטען אין גלות ביי אידען, און אין פאַרשידענע לענדער, געגען די שונאים פון אונזער פאָלק. זיין גרויסער בוך „ספר הגבורה" (דאָס בוך פון גבורה) האָט געהאָט אַ גאָר גרויסען אָפּקלאַנג ביי דער אידישער יוגענט אין ישראל און אויך אין דער גאַנצער וועלט.

פון יאָר 1946 איז ישראל האַלפּערן אָפּיציעל טיטולירט געווארן אַלס פּאָר־שער פון אידישער געשיכטע, ביי דעם אוניווערזיטעט אין ירושלים. שפּעטער, אין יאָר 1955, איז ער באַשטימט געווא־רען אַלס אָפּיציעלער פֿראָפּעסאָר אין העברעאישען אוניווערזיטעט אין ירושלים און דירעקטאָר פון דעם אינסטיטוט פאַר יודאַיקאַ. ערע זיין אָנדענק!

יהושע ראַפּאָפּאָרט ע״ה

פון דער ווייטער אויסטראַליע איז אָנ־געקומען די טרויעריגע נייעס, אַז דאָרט איז געשטאָרבען, אין עלטער פון 76 יאָר, אונזער פּראָמינענטער לאָנדסמאַן און באַ־וואוסטער אידישער שרייבער און ליטע־ראָטור־קריטיקער, יהושע ראַפּאָפּאָרט. דער פאַרשטאָרבענער יהושע ראַפּאָפּאָרט ע״ה, וועמען די מלחמה־יאָרען האָבען פאַרווא־געלט אין דער ווייטער שאַנכאַי, איז געקו־מען קיין אויסטראַליע אין די נאָך־מלחמה־יאָרען. ער איז געקומען קיין אויסטראַליע צוזאַמען מיט דער גרויסער מאַסען־אימי־גראַציע, געראַטעוועט אידען פון חורבן, און ער האָט זיך גלייך געשטעלט אין דינסט פון דעם דאָרטיגען אידישען גע־זעלשאַפטליכען לעבען און פון די פאָר־צוויגטע קולטור־אַקטיוויטעטען און ביי אַלעמען אַרויסגערופען גרויס דרך־ארץ.

פון אָנהויב איז ראַפּאָפּאָרט געווען דער רעדאַקטאָר פון די „אידישע נייעס", וועל־מענס צייטונג ער האָט אויסגעפּורעמט אויף אַ העכסט קולטורעלען און אינטערע־סאַנטען אופן. אין דער זעלבער צייט האָט ער געשריבען אומצאָליגע קריטיק־אַרטיק־לען איבער דערשינענע אידישע ביכער. ראַפּאָפּאָרט איז געווען פון די אויפּריכ־טיגע און ערליכע קריטיקער, וועלכער האָט שטענדיג געשריבען דעם אמת וועגען אַ נייַ־דערשינענעם בוך, וועַן אַפּילו דאָס

יהושע ראַפּאָפּאָרט

איז ניט שטענדיג געווען צום האַרצען פון מחבר. שפּעטער, אין יאָר 1950, האָט ראַפּאָפּאָרט פאַרלאָזען די „אידישע נייעס". ער האָט אָנגעהויבען שרייבען אַ קאָלום אין דער „אידישע פּאָסט", אונטערן נאָמען „אין פּינטעל אַריין". אין דער זעלבער צייט האָט ער אויך געדרוקט „פון אַ קרי־טיקער׳ס טאָג־בוך", ווי אויך „פּאַרצייכע־נונגען פון דעם שאַנכאַיער לעבען" בעת דער צווייטער וועלט־מלחמה. ער האָט אויך געשריבען פּאָליטישע קאָמענטאַרען, וואָס זיינען געלייענט געווארן מיט גרויס אינטערעס. צום סוף איז די „אידישע פּאָסט" ליידער געשלאָסען געווארן, אין אויסטראַליע, וואָס איז געווען אַ שווערער קלאַפּ פאַר דעם צאַרטען יהושע ראַפּא־פּאָרט ע״ה.

מיר וועלען שטענדיג געדענקען אונזער ליבען לאָנדסמאַן, וועלכער איז אַוועק פון דער וועלט אין דער ווייטער אויסטראַליע. יהושע ראַפּאָפּאָרט האָט איבערגעלאָזט זיין פרוי, זון, שנור און אייניקעל, ווי אויך אַנדערע משפּחה אין אויסטראַליע, און אַ ברודער, אליהו, סעקרעטאַר פון „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק", אין מדינת ישראל און אין אַמעריקע. כבוד זיין אָנדענק!

יואל מאַשעוויצקי ע״ה

פון גראָדנע איז אָנגעקומען די טרוי־עריגע נייעס, אַז אין הויכען עלטער איז דאָרט געשטאָרבען יואל מאַשעוויצקי ע״ה, דער אַמאָליגער באַוואוסטער און טרייער לערער און פאַרוואַלטער פון דער געוועזע־נער פאָלקס־שולע „יוגענט־פאַראיין", אין ביאַליסטאָק. אין משך פון פיל יאָרען איז דער פאַרשטאָרבענער געווען דער טרייער בויער און אויספּורמער, דער אָנפירער און אָפּהיטער פון דער אויבענדערמאָנטער אידישער שולע.

די תלמידים פון יואל מאַשעוויצקי האָ־בען זיך געפילט ניט בלויז היימיש און נאָענט מיט אים אין דער שולע, נאָר אָפילו אויך בייַ אים אין הויז. אַהינצו פלעגען קומען אויך די שילער, וועלכע האָבען אין דער סביבה פון זייער ליבען לערער זיך געפילט ווי בייַ זיך אין דער היים. ער האָט מיט אַ זעלטענעם אידעאַליזם געטאָן אַלץ, כדי איינצופלאַנצען אין לעבען פון זיינע תלמידים ליבע און צוגעבונדענקייט צו די אידישע ווערטען און צו די גרויסע גייסטיגע אידישע אוצרות.

וועַן די מלחמה איז אויסגעבראָכען אין סעפּטעמבער 1939, איז יואל מאַשעוויצקי אַוועק פון ביאַליסטאָק. ער איז פאַרוואָ־געלט געווארן אין טיף סאָוועט־רוסלאַנד און דאָרט איבערגעלעבט די מלחמה־יא־רען. נאָך דער באַפרייאונג איז ער צוריק־געקומען קיין גראָדנע, וואו ער האָט אויפ־געבויט זיין נייע היים. מיטן טויט פון יואל מאַשעוויצקי ע״ה איז אַוועק אין דער אייביגקייט אַ ליבהאַרציגער מענטש, וועל־כער האָט זיין גאַנצען לעבען געווידמעט מיט גרויס טריישאַפט דעם אידישען שול־וועזען אין אונזער אַמאָליגער היים־שטאָט ביאַליסטאָק, וואָס איז אַזוי טראַגיש פאַר־שניטען געווארן פון די נאַצישע רוצחים. ערע דעם אָנדענק פונ׳ם צאַרטען יואל מאַשעוויצקי!

דר. י. טרייוואוש ע״ה

באַקאַנטער דאָקטאָר אין ביאַליסטאָק, געשטאָרבען דעם 11־טען סעפּטעמבער אין אויסטראַליע. געווען אַן אַקטיוויסט און טע־טיגער כלל־טוער בייַ די ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט און אין אַלגעמיינעם אידישען לעבען אין אויסטראַליע. ער האָט איבער־געלאָזט זיין פרוי לובא, טאָכטער העלען, צוויי אייניקלעך און דריי שוועסטער. מיר דריקען אויס אונזער מיטלייד און טרייסט צו דער משפּחה.

אונזערע פאַרלוסטנ

צום אייבּיגען אַנדענקען

ראָזא נעווואַדאָווסקאַ ע״ה

דעם 26־טען סעפּטעמבער 1971 איז נאָך אַ שווערער קראַנקהייט געשטאָרבען אין ניו־יאָרק די טאַלאַנטפולע דיכטערין ראָזא נעווואַדאָווסקאַ ז״ל.

געבוירען אין ביאַליסטאָק ביי אַ באַלעבאַטישער אינטעליגענטער משפּחה, האָט זי פון איר פריעסטער יוגענט אַרויסגעוויזען אויסערגעווויינליכע פעאיגקייטען אויפן געביט פון ליטעראַטור, מאַטעמאַטיק און שפּראַכען. אידיש און העברעאיש

ראָזא נעווואַדאָווסקאַ

האָט זי געלערנט ביי פּריוואַטע לערער. זי האָט געענדיגט די ביאַליסטאָקער קאָמערץ־שולע מיט אַ גאָלדענעם מעדאַל און זי איז געפאָרען ממשיך זיין איר שטודיום אין די אוניווערזיטעטען פון גענף, ברי־סעל און פּאַריז.

צום שרייבען האָט זי זיך גענומען נאָך אין אירע שול־יאָרען אויף רוסיש, און ביז איר אַוועקפאָרען קיין אַמעריקע האָט זי זיך כסדר געדרוקט אין דער ביאַליסטאָקער צייטונג „דאָס נייע לעבען", אַרויסגעגעבען פון פּסח קאָפּלאַן. אין 1928 איז זי געקומען קיין אַמעריקע און אָנגעהויבען דרוקען לידער אין פאַרשידענע זשורנאַלען און צייטונגען און טאָקע אין אונזער „שטימע". אין 1936 האָט זי אַרויסגעגעבען אַ בוך לידער „אַזוי ווי איך בין". אַ צייט איז זי אַרומגעפאָרען אין אַמעריקע און קאַנאַדע, געהאַלטען גייסטרייכע רעפעראַטען און פאָרגעלייענט אירע לידער מיט גרויס דערפאָלג.

לעצטען ערב יום־כיפּור איז ראָזא נעווואַדאָווסקאַ געבראַכט געוואָרען צו איר אייביגער רו אין ניו־יאָרק אויפן ביאַליסטאָקער בית עולם.

זי האָט איבערגעלאָזט צוויי ברידער, פּסח ניודאָוו אין ניו־יאָרק, געווען זעקס פּרעזידענט פון „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", אליעזר אין ישראל און אַ שוועסטער סימע קאָפּלאַן אין ברוקלין. זי האָט איבערגעלאָזט אַ רייכע ליטעראַרישע ירושה, און די משפּחה האָט בדעה אַרויסצוגעבען איר בוך לידער, ווי זי האָט פאַר־לאַנגט. ערע איר אָנדענק!

דוד שרי ע״ה

דוד שרי ע״ה, אַ פליער אין דער ישראל־אַרמיי איז אַרונטערגעשאָסען געוואָרען פון אַראַבער ערב סוכות. ער איז אַלט געווען 20 יאָר, איז מיט עלטערן און ברודער

דוד שרי

געקומען אין 1956 פון ביאַליסטאָק פון דער שארית הפּליטה. דער פאָטער נחום איז אַ פלימעניק פון אונזער לאַנדסמאַן בען טראָש, דער איבערגעבענער סעק־רעטאַר פון „ביאַליסטאָקער בענעוואָלענט סאָסייעטי" אין מילוואָקי, וויסקאָנסין. מיר שיקען אונזער מיטלייד צו דער גאַנצער משפּחה.

פּראָפעסאָר ישראל האַלפּערן ע״ה

פון מדינת ישראל האָבען מיר באַקומען די טרויעריגע נייעס, אַז דאָרט איז אין ירושלים געשטאָרבען אונזער באַרימטער לאַנדסמאַן, פּראָפעסאָר ישראל האַלפּערן ע״ה, וועלכער איז געווען אַ באַוואוסטער און פון אַלעמען געשעצטער פאָרשער פון דער געשיכטע וועגען די אידען אין מזרח־אייראָפּע.

אַ געבוירענער אין ביאַליסטאָק, אין אַ באַוואוסטער דאָרטיגער רבנים־משפּחה,

פּראָפ. ישראל האַלפּערן

האָט ער פון זיין פריעסטער יוגענט אין זיך איינגעזאַפּט די גרויסע ליבע צו די ווערטען פון דער אידישער קולטור און פאָלקס־שאַפונגען. עס האָט אים שטענדיג באַזונדערס געצויגען צו וויסען אַלץ מער און מער וועגען דעם לעבען און שאַפען פון די אידען אין מזרח־אייראָפּע, וועמענס פאָרשונג ער האָט געווידמעט זיין גאַנצע ענערגיע און פיל אָנשטרענגונג. ער האָט אויף דעם געביט אויך פאַרעפענטליכט פיל וויכטיגע פאָרשונגס־אַרבעטען.

פּראָפעסאָר ישראל האַלפּערן ע״ה, וועלכער האָט שטודירט אין דער הויך־שולע פאַר וויסענשאַפט אין בערלין, איז עולה

29טער יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק

יזכור — דאָס איז געווען דאָס וואָרט וואָס האָט דורכגעדרונגען די געדאַנקען און געפילען פון די אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט, וועלכע זיינען געווען פאַרזאַמעלט זונטאָג, דעם 6־טען פעברואַר 1972 אין דעם געפאַקטען אוידיטאָריום פון אונזער היים אויף 228 איסט בראָדווייַ, נ. י., ביי דער הזכרה אין אַנדענק פון די 60 טויזענט קדושים־מאַרטירער אין אונזער היימשטאָט ביאַליסטאָק.

אין דער וואָך פון 5־טען ביזן 12־טען פעברואַר 1943 האָבען די דייטשע היטלעריסטישע רוצחים אָנגעפאַנגען די ליקווידאַציע פון דער ביאַליסטאָקער געטאָ, וואָס האָט מיט צען חדשים שפּעטער געבראַכט צו דער אויסראָטונג פון אַלע אידען.

דער טשערמאַן פון דער טרויער־פאַרזאַמלונג איז געווען דער פרעזידענט פון „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", סעם טשודין, וועלכער האָט אויף אַ פאַסיגען אופן אָנגעשלאָגען דעם טאָן.

דער גאַסט־רעדנער איז געווען דער באַקאַנטער זשורנאַליסט, לעקטאָר און מיטאַרבעטער פון „פאָרווערטס" י. שמולע־וויטש, וועלכער האָט אויף זיין אייגענאַרטיגען דרך געשילדערט דעם חורבן פוילען בכלל און חורבן ביאַליסטאָק בפרט. די רעדע האָט געמאַכט אַ גרויסען אייַנדרוק אויף די פאַרזאַמלטע, אַ סך פון זיי געליטענע און געראַטעוועטע פון דעם גיהנום. אונזער ביאַליסטאָק חזן הערי פייַנבערג האָט געזאָגט אַ פּאַסיגע תפילה און געמאַכט די „מלא" און געזאָגט קדיש. די ביאַליסטאָקער זינגערין יעטא אייזנער האָט געזונגען געטא־לידער. אַ גאָר גרויסען רושם האָט געמאַכט דער ביאַליסטאָקער אַרטיסט זלמן קאַלעשניקאָוו פון פאַריז, וועלכער איז גראָד געווען אין ניו־יאָרק מיט זיין רעציטאַציע פון דריי זייער פאַסיגע לידער.

זייער איינדרוקספול אוז די צערעמאָניע פון אָנצינדען ליכט אין אָנדענק פון די קדושים. אונזער געזעראַל־סעקרעטאַר, איסאַק ריבאַלאָווסקי, האָט אַרויסגערופען 29 מענער און פרויען אויף דער פלאַט־פאָרם און יעדער האָט מיט אַ ציטער און טרער געצונדען אַ ליכט.

מר. ריבאַלאָווסקי האָט געמאַכט דעם אַפּיל, באַאָנענדיג, אַז מיט דעם געלט העלפען מיר אונזערע לאַנדסלייט איבער דער גאַנצער וועלט. דער עולם האָט זיך זייער וואַרים אָפּגערופען אויף דעם אַפּיל. צווישען די אָנוועזענדע זיינען אויך געווען לאַנדסלייט פון אויסער ניו־יאָרק ווי פילאַדעלפיע און באַלטימאָר, אויך דער פּרעזידענט פון אונזער „היים" מר. אילאַי טאַרלאָפסקי און דער טרעזשורער מאָריס מעיסין.

די הזכרה איז דורכגעפירט געוואָרען פון אונזער „ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשען", צוזאַמען מיטן „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט".

ביים אָנצינדען ליכט אין אָנדענק פון די 60 טויזענט קדושים־מאַרטירער פון ביאַליסטאָק דעם 6טען פעברואַר, 1972. רעכטס צו לינקס: א. ריבאַלאָווסקי, א. טאַרלאָפסקי, מ. מעיסין און פּ. שאָכטע.

יוסף בלומבערג ע״ה

געשטאָרבען דעם 5־טען דעצעמבער 1971 נאָך אַ קורצער קראַנקהייט. געווען אַן איבערגעבענער שטיצער פון אונזער „היים" און אַ געטרייער ברודער און באַקאַנטער כלל־טוער.

מיר דריקען אויס אונזער מיטלייד צו די שוועסטער און ברודער, ספּעציעל צו רוטה, וועלכע איז אַ לאַנג־יעריגע מיטגלידערין פון אונזער דירעקטאָרען־באָארד און אַ טיכטיגע אַרבעטערין אין דער ליידיס אָוקזילערי.

חיימאַן בלומבערג ע״ה

געשטאָרבען דעם 9־טען דעצעמבער 1971. ער האָט איבערגעלאָזט אַ פרוי, אַ זון און טאָכטער, שוועסטער און אַ ברודער. מיר דריקען אויס אונזער מיטגעפיל צו דער גאַנצער משפּחה און ספּעציעל צו דער שוועסטער רוטה, וועלכע איז אַ געטרייַע מיטגלידערין פון דער ליידיס אָוקזילערי און אַ טיכטיגע אַרבעטערין אין דער ליידיס אָוקזילערי.

שרה זאַלאָוויץ ע״ה

געשטאָרבען דעם 11־טען סעפּטעמבער 1971. געווען פאַר לאַנגע יאָרען דער טרעזשורער פון דער ליידיס אָוקזילערי און אַן איבערגעגעבענע טוערין פאַר די אייניגע וואויענער פון אונזער „היים". זי האָט איבערגעלאָזט אַ זון און אַ טאָכטער. מיר דריקען אויס מיטלייד צו דער פאַמיליע.

יעטאַ און ראָז פינקעלשטיין קויפען אַ צימער

אַ זייער אייגנדרוקספולע צערעמאָניע און לאָנטשאָן איז פאָר־געקומען מאָנטאָג דעם 17־טען יאַנואַר 1972. פרייַנט און פאַמיליע־מיטגלידער פון די פינקעלשטיינס האָבן זיך פאַרזאַמעלט אין אונזער „היים" בייַ שיינע געדעקטע טישען מיט געשמאַקע מאכלים און זיך צוגעהערט צו די פאַרדינטע לויב־ווערטער פאַר די טייערע ליבע געטרייַע יעטאַ און ראָז, וועלכע זיינען לאַנג־יאָריגע איבערגעגעבענע לעבענס־מיטגלידער פון דער ליידיס אָוקזילערי און וועלכע האָבן אָנגערקנט די וויכטיגקייט פון אונ־זער „היים" און האָבן געקויפט און טאָקע אויפן אָרט באַצאָלט $5,000.00 פאַר אַ צימער אין אונזער היים. מען האָט זיי פרע־זענטירט מיט אַ פּלאַק, וואָס וועט זיין אויף דער טיר פון צימער און אויך אַ בילד פון בייַדע וועט הענגען אין דעם צימער.

בייַ דער געלעגענהייט האָבן געראַדט מרס. אינגבערג, מרס. סטאָוקס, מר. ריבאַל און הרב ווייסמאַן.

The family and friends of Yetta and Rose Finkelstein on the occasion of the dedication of a room in their honor. Mrs. Yetta Finkelstein and her daughters hold the plaque.

N.Y.U. CLASS VISIT

Resident-members of the Occupational Therapy group entertained students of the O.T. class from New York University and their professor, Miss Freida Behlen. Following a tour of the Home, the residents served coffee and cookies which had been made in a "no bake" cooking session. There was a round-table discussion with our Executive Director, Mrs. Ethel Ingberg, Rabbi Weissman and heads of all departments, who answered questions from the students and explained the philosophy of the treatment and care in the Home. A letter of appreciation was received from professor Behlen who selected our Bialystoker Home for the students to receive their pre-clinical training.

Our Bialystoker Home was selected for the students to receive their pre-clinical training. The following leter was received by Mrs. Pinto of the O.T. Dept.

"Many thanks to you and your staff for their cooperation with another pre-clinical experience in physical disabilities for our students in occupational therapy.

The last conference surely convinced you of the success of this learning experience to the growth of the students and for their preparation for a clinical experience.

It has been very gratifying to me to work with you in this educational program. I appreciate your cooperation in assisting me to implement some of my educational theories and thank you for giving of your time and effort to give the students the best we could for their growth."

(Signed)
Frieda J. Behlen, Director
Occupational Therapy
Curriculum, N.Y.U.

CHANGE OF ADDRESS?

We ask all our friends and members to please notify us of any change of address. You will be saving us time and money.

Name.....

Old Address.....

New Address.....

Your attention to this matter will be greatly appreciated.

Sincerely yours,

BIALYSTOKER HOME & INFIRMARY FOR THE AGED
228 East Broadway New York, N. Y. 10002

פּורים־פּייערונג

די יערליכע פּורים־פּייערונג איז דורכגעפּירט געוואָרען אויף זייער אַן אימפּאָזאַנטען און אייַנדרוקספּולען אופן, זונטאָג דעם 27־טען פעברואַר 1972, אין אוידיטאָריום פון „מאָריס מייסין פֿאוויליאַן", 232 איסט בראָדוויי, נ. י. אַ גרויסער עולם פון מיטגלידער און פריינט האָט זיך פאַרזאַמעלט און הנאה געהאַט פונ׳ם קאָנצערט אָנגעפּירט אויף אַ טראַדיציאָנעלען שטייגער מיט מוזיק און געזאַנג. ווי תמיד האָט אונזער אומדערמידליכער געזעלשאַפטסעקרעטאַר איסאַק ריבאַלאָווסקי געמאַכט אַן אָפּיל און די אָנוועזענדע האָבען זיך וואַרים אָפּגערופען און בייגעשטייערט.

די נאָמינייישאַן־קאָמיטע האָט פאַרגעברַאכט אַ ליסטע פון אָפּיסערס און מעמבערס פון באָארד, איז געווען דער פאַרזיצער פון דער פייערונג, וועלכע איז באַגריסט געוואָרען פון מרס. עטעל אינגבערג, אונזער אַלעמענס באַליבטע עקזעקוטיוו־דירעקטאָר. הרב עזריאל ג. וויסמאַן האָט געריידט וועגען דער באַדייטונג פון פורים.

טראַדיציאָנעלע געשמאַקע מאכלים זייַנען סערווירט געוואָרען.

מזל טוב

מיר וויגטשען אַ האַרציגען מזל־טוב צו אונזערע געטרייַע מיטגלידער ברוך און באַשקע קריגער, צו זייער 25־טען חתונה־טאָג. די גרויסאַרטיגע פייערונג איז פאָרגעקומען אין לייקוואוד, מיט דער באַטייליגונג פון אַ סך פריינט, ספּעציעל די וועלכע זיינען מיט זיי דורכגעאַנגען די ליידען פון די לאַגערן. זאָלען זיי געבענטשט ווערען מיט געזונט און פייערן דעם יובילעאום־טאָג מיט זייערע ליבע און פריינט פאַר אַ סך אַ סך יאָרען.

מזל טוב

מיר דריקען אויס אַ האַרציגען מזל טוב צו אונזערע זייער חשובֿע לאַנדסלייט און אַרבעטזאַמע כלל־טוער, סעקרעטאַר פון „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק" אין ישראל און גוטע איבערגעגעבענע פריינט פון אונזער „היים" מרדכי און רחל קרוגליאַק פון תל־אביב, צו דער חתונה פון זייער זון אברהם מיט הגר ברנד, וועלכע איז פאַרגעקומען דעם 2־טען מערץ 1972. מיר וויגטשען גליק צום יונגען פּאָרל און נחת צו די עלטערן.

יערליכער מיטגליד־אָפּצאָל

מיר ווילען דורך די שורות פון אונזער „שטימע" דאַנקען אַלע מיטגלידער, וועלכע האָבען זיך שנעל אָפּגערופען און אַריינגעשיקט זייערע „דיוס". עס איז באמת אַ נחת רוח צו האָבן אַזויפיל איבערגעגעבענע מיטגלידער, וועלכע שאַצען אָפּ די נויט־וועגדיגקייט פון העלפען די עלטערע שוואַכע מענער און פרויען. בעטען מיר טאַקע די יעניגע וועלכע האָבען וועגען דעם פאַרגעסען, זיי זאָלען טאָן זייער פליכט און אָפּצאָלען די „דיוס" און פאַראינטערעסירען זייערע קינדער און פריינט זיך אַנשליסען אין אונזערע רייען און אַנטיילנעמען אין דער היליגער נאָבעלער אַרבעט.

אונזער שוהל

מיר ווילען דורך די שורות פון דער „שטימע" אויסדריקען אַ גרויסען יישר כח צו הרב מאיר וויינשטיין. פאַר די לעצטע 29 יאָר לערנט ער יעדען טאָג פאַר מנחה מיטן עולם משניות און שולחן ערוך. נאָך דעם לערנען דערמאָנט ער די נעמען פון אַלע נפטרים און אויך פאַר די וועלכע מ׳האַלט יאָרצייט און מ׳זאָגט קדיש בציבור. ער האַלט אַ דרשה שבת פרי און מאַכט אונזער שוהל אַ מקדש מעט.

מיר ווילען אויך דאַנקען אונזער גבאי מעקס טאָבייאש, וועלכער טראָגט זיין שוואַכען געזונט גיט ער אַכטונג אַז עס זאָל זיין אַ מנין אין דער פרי און פאַרנאַכט און אַז אַלץ זאָל זיך פירען בסדר.

זאָל השי״ת ביידע בענטשען מיט געזונט זיי זאָלען אָנגיין מיט דער עבודת הקודש.

אַ דרינגענדע בקשה

מיר בעטען די וועלכע האָבען קאָפּיעס פון אונזער „שטימע" פון פּסח 1971 זאָלען אַזוי גוט זיין און ברענגען אַדער שיקען צו אונז. מיר דאַרפען דאָס האָבען פאַר אונזער אַרכיוו און עס איז נישט געבליבען ביי אונז אַפילו אין קאָפּיע.

אַ גרויסען דאַנק.

געהאַט אַמאָל, געוואָלט אַמאָל

מענדל גאָלדמאַן, טאַשקענט

געהאַט אַמאָל
אַ ווייב,
געהאַט אַמאָל
אַ קינד;
געבריט אַמאָל
האָט ס׳לייב,
געדאַוונט האָט זיך
בלינד;
געהאַט אַמאָל
אַ חיים,
אויף קאָפּ —
אַ דאַך,
געקושט אַמאָל
געהיים,
געשפּאַסט,
געלאַכט;
געהאַט אַמאָל
פריינט,
וועלט געוואָלן
צעהעלט
און שלווה׳דיג
געצעלט
האָט פריד און פרייד
באַשיינט — — —
געהאַט אַמאָל!
געוואָלן אַמאָל! — — —
אויפגעשניטן...
אויפגעריסען...
פעדערן —
אויף ווינט...
ס׳לייב ביז בלוט
זיך איינגעבינסען
צעטראָטען ליבע...
געשאַכטען קינד — — —
און אָרום
און אָרום
איז — דאָך
פול ליכט און זון,
אַלץ גרינט,
אַלץ העלט
צו להכעיס — וועלט!...

מר. א. ריבאַלאָווסקי פּרעזענטירט פּלאַק צו מרס. רעי סיידערמאַן ביים יערליכען דינער פון דער ליידיס אָוקזילערי.

רעי סיידערמאַן

די איבערגעגעבענע סעקרעטאַרין, האַלט די ביכער און די פינאַנצען פון דער אָוקזילערי אין אָרדענונג. אויך איז זי זייער טעטיג אין דער „בראַנקס ליג" פון אונזער „היים", וועקט אַלע מיטגלידער, וועלכע קומען נישט צו די מיטינגען, אַרויסצושיקען זייער ביישטייער. געווען סעקרעטאַר א. ריבאַל האָט איר פּרעזענטירט אַ פּלאַק פאַר איר אַרבעט.

יעטא פינקעלשטיין

זי מיט איר משפּחה זיינען פאַרבונדען מיט אונזער „היים" אַלס איבערגעגעבענע און געטרייע טוער פאַר צענדליגער יאָרען. כאָטש שוואַך און קראַנק זיצט זי ביים טעלעפאָן און רופט אייגענע און פריינט און באַקאַנטע און קריגט בייטראָגען צו אונזער היים. און נאָר ווי זי האָט געלט פאַר דער היים, קומט זי און ברענגט. איר שטענדיגער אויסדרוק איז „איך קאָן נישט שלאָפען ווען איך האָב ביי מיר געלט פאַר דער היים". זי האַלט אויך אָן דעם מנהג פון איר ברודער דוד ראָזענבלום ע"ה און שיקט ווין פאַר פּסח.

ווייס־טשערמאַן פון באָארד, הערי פיינבערג, האָט פּרעזענטירט אַ פּלאַק צו ראָוז פינקעלשטיין, זי זאָל עס פּרעזענטירען צו איר מוטער, יעטאַ, וועלכע האָט זיך געפונען אין שפּיטאָל און אַלע האָבען איר געוואונטשען אַ רפואה שלמה.

די פיר געערטע שוועסטער זיינען מעמבערס פון אונזער באָארד אָוו דירעקטאָרען און אַלע אָנווועזענדע האָבען זיי געווונטשען אַז זיי זאָלען אָנגיין מיט זייער פּרוכטבאַרער אַרבעט פאַר אַ סך יאָר.

עס איז אויך דורכגעפירט געוואָרען אַ רייכער קאָנצערט מיט דער באַטיליגונג פון לילי־אַן אייכלער (שוועסטער פון בעלאַ סטאָוקס), יעטאַ אייזנער, הערי פיינבערג און ישראל־זינגער יוסף בר.

מרס. עטעל אינגבערג, מר. א. ריבאַל און הרב עזריאל ג. ווייסמאַן האָבען באַגריסט די געסט און פאַרזאַמלטע פון גרויסען יום־טוב.

מר. ה. פיינבערג פּרעזענטירט פּלאַק צו ראָוז פינקעלשטיין פאַר איר מוטער יעטאַ ביים יערליכען דינער פון דער ליידיס אָוקזילערי.

די אַרטיסטען האָבען אויפגעטראָטען ביים יערליכען דינער פון אונזער ליידיס אָוקזילערי, זונטאָג, דעם 24טען אַקטאָבער, 1971. רעכטס צו לינקס: לילי־אַן אייכלער, יעטאַ אייזנער. יוסף באר (ישראל), איידאַ איידוס און חזן הערי פיינבערג.

יערליכער דינער פון דער ליידיס אָוקזילערי

דער יערליכער דינער פון דער ליידיס אָוקזילערי איז פּאָר־געקומען זונטאָג דעם 24־טען אָקטאָבער 1971. עס איז געווען אייגע פון די שענסטע אונטערנעמונגען. ביי דער געלעגענהייט זיינען באַערט געוואָרען פיר פון די אַקטיווע מיטגלידער פון דער אָוקזילערי. דער אוידיטאָריום איז געווען שיין באַצירט. ביי די געדעקטע טישען זיינען געווען פאַרזאַמלט די מיטגלי־דער און די משפחות פון די געערטע.

די געערטע זיינען געווען:

בעלאַ סטאָוקם

אַלס פּרעזידענט פון דער אָוקזילערי גיט זי אַ סך צייט און ענערגיע צו זעען אַז די אָוקזילערי זאָל זיין דער זייל פון דער „היים". אונטער איר פירערשאַפט איז די אָוקזילערי געוואָקסען און אַ סך בייגעטראָגען צו דעם וואויל־זיין פון די איינוואוינער. מרס. עטעל אינגבערג און מרס. סאַני סטאָוקס (שנור פון בעלאַ) האָבען פרעזענטירט אַ פּלאַק צו מרס. סטאָוקס פאַר אירע לאַנג־יאָריגע לייסטונגען צו אונזער היים.

הילדאַ סלאַיער

לאַנג־יאָריגע וויס־פּרעזידענטין פון דער ליידיס אָוקזילע־רי, איז פאַרבונדען מיט אונזער „היים" כמעט פון דעם ערשטען טאָג וועו די טירען זיינען געעפענט געוואָרען. זי איז תמיד גרייט צו טאָן אַרבעט. וואו נאָר זי קומט מאָנט זי ביישטייער פאַר דער „היים". ביים דינער האָט מרס. דזשין געליס איר פּרע־זענטירט אַ פּלאַק פאַר דער גוטער אַרבעט לטובת דער „היים".

מרס. עטעל אינגבערג (לינקס) און מרס. סאַני סטאָוקס (רעכטס) פּרעזענטירען פּלאַק צו פּרעז. פון ליידיס אָוקזילערי, בעלאַ סטאָוקס, ביים יערליכען דינער פון ליידיס אָוקזילערי.

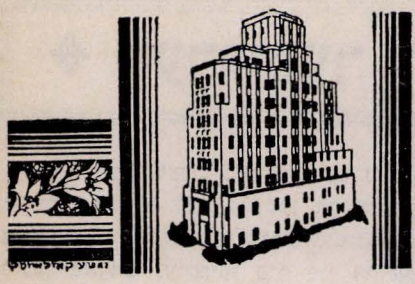
מרס. דזשין געליס פּרעזענטירט אַ פּלאַק צו מרס. הילדאַ סלאַיער (רעכטס) ביי דעם יערליכען דינער פון דער ליידיס אָוקזילערי.

LECTURES

Rabbi Azriel G. Weissman instituted a new program, entitled "Talks On the Weekly Biblical Portion." These lectures take place on Friday at 9:30 A.M. and are very well attended by our residents. The program is extremely popular, proving the benefit of spiritual renewal and the opportunity it offers for enhancing the positive aspects of life in the advancing years.

Rabbi Azriel G. Weissman lectures on Fridays at 9:30 A.M.

אונזער אינסטיטוציע

וואָס מען טוט און וואָס מען פלאַנט

פּסח אין אונזער „היים"

ווי אַלע יאָרן וועט אויך דאָס מאָל דער פריילעכער יום־טוב פּסח געפּייערט ווערן אויף דעם ריכטיגען טראַדיציאָנעלען שטייגער.

די עלטערע איינוואוינער פון אונזער היים וועלען פֿראַווען די סדרים אין דעם גרויסען ליכטיגען און ציכטיגען עס־זאַל מיט גלאַנץ און פֿראַכט. אונזער גבאי, מר. טאַביאַש, וועט אָנפירען מיט דעם וואונדער־שיינעם מנהג, זאָגען צוזאַמען די הגדה און עסען די כשר'ע געשמאַקע פּסח'דיגע מאכלים.

אין שוהל וועט מען מקבל זיין דעם יום טוב מיט שמחה, נישט נאָר די איינוואוי־נער פון דער היים, נאָר אויך די שכנים און פריינט. אַלע וועלען זאָגען „שהחיינו" און בעטען פֿאַר דער גאולה שלמה במהרה בימינו.

יערליכע חנוכה פייערונג

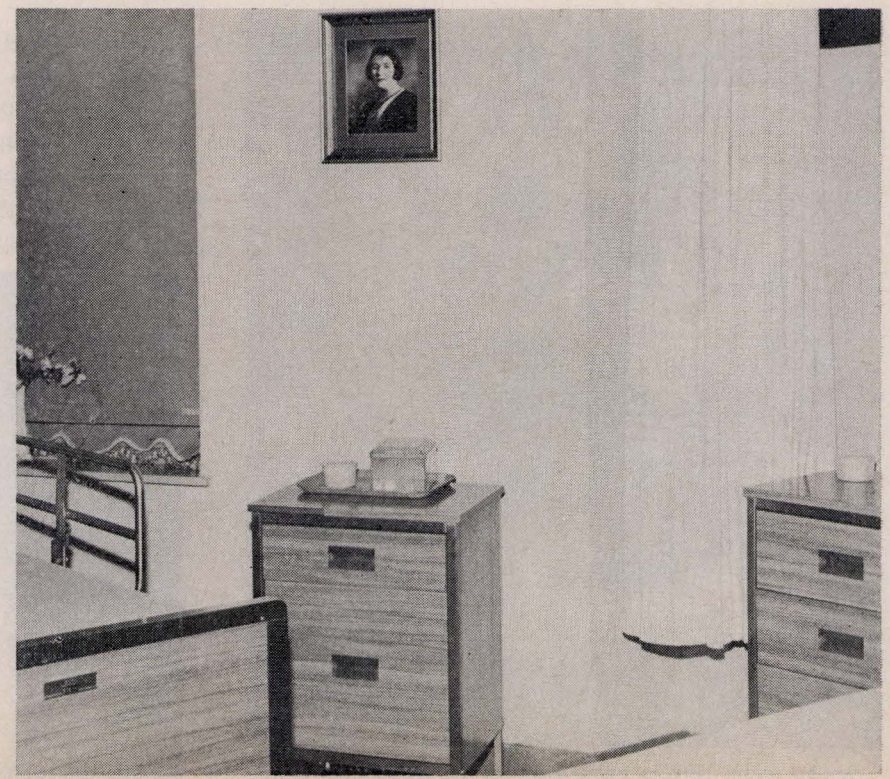
די יערליכע חנוכה־פייערונג, וועלכע איז פֿאַרגעקומען דעם 12־טען דעצעמבער, איז געווען איינע פון די אימפּאָזאַנטסטע אונ־טערנעמונגען פון י"ם. דער אוידיטא־ריום אין מאַריס מעיסין פֿאַוויליאָן איז געווען פול מיט געסט. ווי אַלע יאָר האָט מען געצונדען די טראַדיציאָנעלע חנוכה־מנורות. 7 מנורות זיינען פֿאַרקויפט גע־ווארען און די אָנוועזענדע האָבען זיך זייער ווארים אָפּגערופען אויף דעם אָפּיל פון אונזער געגנראַל־סעקרעטאַר, א. רי־באַל. דער הויכפונקט איז געווען די פּרע־זענטאַציע פון אַ בילד צו דער זייער איבערגעגעבענער וויס־פּרעזידענטין פון ליידיס אָוקזילערי און אומדערמידליכער לאַנג־יעריגער מיטגלידערין און שטיצע־רין, מרס. אַננאַ אַדלער פון אונזער וויס־פּרעזידענט ראָוז גאָלדבערג. דאָס בילד וועט העגגען אין אַ צימער אויפן 7־טען פלאָר, געקויפט פון מר. און מרס. אַדלער. אונזער אייגענער וויס־טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרען, חזן הערי פּיינ־בערג, מיט דער באַגלייטונג פון כאָר, אָנ־געפירט פון בערנאַרד ריטש, האָט גע־בענטשט חנוכה־ליכט און געזאָגט פאַסיגע תפילות.

מעות חיטים

איינער פון די שענסטע מנהגים איז די אידישע טראַדיציע פון „מעות חיטים", פון העלפען דעם נויטבאַדערפטיגען צו האָבען אַ פריילעכען פּסח. ווילען מיר דורך די שורות אָפּגעבען אַ גרויסען יישר כח און דאַנק צו אַלע וועלכע האָבען זיך אַזוי וואַרים אָפּגערופען אויף אונזער יערלי־כען מעות חיטים־קאַמפּיין. עס איז אום־מעגליך אויסצורעכענען די אַלע פערזאָ־נען, וועלכע האָבען אַליין געגעבען און אויך געזאַמעלט ביי פריינט און באַקאַנטע און די אָרגאַניזאַציעס וועלכע זיינען תמיד גרייט צו טאָן זייער פליכט און העלפען. אויב איר האָט נאָך נישט דערפילט דעם חוב, בעטען מיר אייך, שיקט אַריין אייער ביישטייערונג איצט צו דעם מעות חיטים פאָנד.

יערליכער באַזאַר

דער יערליכער באַזאַר, אָנגעפירט פון אונזער ליידיס אָוקזילערי, איז אָפּגעהאַל־טען געווארען פון 27־טען נאָוועמבער ביז 5־טען דעצעמבער 1971. דער איבערגע־געבענער ענערגישער טשערמאַן, אַרטשי ליז, מיט זיין קאָמיטע, האָבען געאַרבעט אומדערמידליך צוזאַמענבערענגען, סאָרטי־רען און פאַרקויפען די סחורה. דער באַ־זאַר איז געווען אַ גרויסער דערפאָלג צו־ליב דער שווערער אַרבעט פון די גוטע מענער און פרויען. מיר דריקען אויס אַ גרויסען יישר כח צו די אַלע גוטע פריינט, וועלכע האָבען צוגשטעלט די סחורה און צום טשערמאַן מיט דער קאָמיטע פאַר דער גרויסער מי.

בילד פון אַנאַ אַדלער איינעם צימער, אויפן 7טן שטאָק, וואָס טראָגט איר נאָמען.

געגענזייטיגע דאַנקבאַרקייט פון פריינטשאַפט פאַר לייזער און יוכבד לערנער אין ניו־יאָרק און וואָלף און סאַראַ באַביטש אין פּאַריז

ביי דער גרויסער 40־טער יובילייַ־פייערונג לכבוד דעם ביאַליסטאָקער צענטער, וואָס איז פאָרגעקומען דעם 17־טען אָקטאָבער 1971 אין דעם ניו־יאָרקער פילהאַרמאָניק האַל, איז צווישען די פאַרשידענע קינסטלער אין דעם קאָנצערט־פראָגראַם אויך אַרויסגעטראָטען דער באַגאַבטער יונגער זינגער פון מדינת ישראל, יוסף בר (באַר), וועלכער איז געקומען ספּעציעל פון פּאַריז. זייַנדיג דאָ אין ניו־יאָרק איז יוסף בר די גאַנצע צייט געווען אין הויז פון אונזערע ליבע פריינט יוכבד און לייזער לערנער, וועלכע האָבען צו דעם ליבען גאַסט אַרויסגעוויזען גרויס וואַרימקייט, פריינטשאַפט און זאָרגפעליקייט ווי צו אַן אייגענעם קינד.

דאָרף מען דאָ דערציילען, אַז דאָס איז — ווי מען זאָגט ביי אידען — „אָפּגעגעבענער ברויט". אָט די האַרציגע אידיש־מענטשליכע האַנדלונג פון יוכבד און לייזער לערנער, כאָטש זיי זיינען אַזוי אויך טייערע און שטענדיג פריינטליכע מענטשען, איז דאָס געווען ווי אַן אויסדרוק פון דאַנקבאַרקייט אויך צו אונזערע ליבע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט וואָלף און סאַראַ באַביטש, וועלכע וואוינען אין פּאַריז. אָט הערט, אדרבא, אַ גע־שיכטע:

באַלד נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה, ווען רעשטלעך גע־רעטעוועטע אידען פון די נאַציס זיינען אָנגעקומען קיין פּאַריז, זיינען די היימלאָזע אינזאַמע אידען צייטווייליג אינגעאָרדענט געוואָרען אין אַ ספּעציעלען גרויסען הויז, וואָס עס האָט פאַר דעם נויטיגען צוועק אָפּגעגעבען דער באַרימטער ראָטשילד. וואָלף באַביטש, ווידער, איז אָווטק אין יענעם פּלאַץ. ער איז געגנאַגען צווישען די על־פּי נס געראַטעוועטע אידען פון דעם היטלער־גיהנום און ער האָט געפרעגט: „ווער איז דאָ אַ ביאַ־ליסטאָקער?"

עס האָט זיך דאָן אויפגעשטעלט אַ שיין מיידל, וועלכע האָט דורכגעמאַכט ליידען און פיין ביי די נאַציס, און זי האָט גזאָגט: „איך בין פון ביאַליסטאָק, מיין נאָמען אין דער היים־שטאָט ביאַליסטאָק איז געווען יאָשפּע ווייסמאַן". וואָלף באַביטש האָט גלייך צו זיך אַהיימגענומען אין זיין הויז דאָס געראַטעוועטע מיידל און צוזאַמען מיט זיין פרוי, סאַראַ, האָבען די באַבי־טשעס אַדאָפּטירט די געראַטעוועטע און איר באַהאַנדעלט ווי אַן אייגענע טייערע טאָכטער.

צו יענער צייט, דאָס הייסט באַלד נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה, איז אין פּאַריז אויך געווען לייזער לערנער, אין דער אַמעריקאַנער אַרמיי. לערנער, וועלכער שטאַמט פון לאָמזשע, האָט זיך באַקענט מיט דער שיינער יוכבד (יאָשפּע ווייסמאַן), מען איז זיך געפעלען געוואָרען און עס איז געוואָרען אַ שידוך. אין יאָר 1946 איז פאָרגעקומען זייער חתונה אין אַ זאַל אין פּאַריז, און וואָלף מיט סאַראַ באַביטש זיינען געווען די אונטער־פירער. פרוי באַביטשע׳ס פאָטער, דער געווען־זענער באַוואוסטער חזן הירשין, איז געווען מסדר קדושין. איצט האָבען לייזער און יוכבד לערנער דאָ שוין אַ זייער געראָטענעם זון, וועלכער שטו־דירט איצט אַלס דאָקטאָר אין אוניווערזיטעט אין מיאַמי. און איצט לייענט ווייטער:

וועלכע איז אַ גוטער פרייַנד פון יוכבד לייזער לערנער, ווען זי איז נאָך געווען אַ קינד אין ביאַליסטאָק, ווי אויך פון זייער משפּחה. ווען יוכבד איז אַהער אַרויס, האָט זי אַ גרויסע הילף געטאָן דעם יונגען זינגער יוסף בר, וועלכער איז אויך אַ ביאַליסטאָקער, ווען ער האָט זיך אַהער אַרויסגעאַרבעט פון ישראל. יוסף בר האָט אַ גרויסע הצלחה אין פּאַריז, ער איז אַ באַליבטער זינגער אין פאַרשידענע קאָנצערטן, אין ראַדיאָ, טעלעוויזיע, אין אָפּעראַ, אין אָפּעראַטעס, אין מיוזיקלען, אין קאַבאַרעטן, אין קאָנצערטן, אין אַלע מעגלעכע אָרטן, וואוהין ער קומט, ווערט ער אויפגענומען מיט גרויסע כבוד. ער איז אויך אַ באַליבטער זינגער אין אַלע ישראל־לענדער, ווי אויך אין אַמעריקע, ווו ער האָט אויפגעטראָטן אין פאַרשידענע שטעט. ער איז אויך אַ באַליבטער זינגער אין אַלע ישראל־לענדער, ווי אויך אין אַמעריקע, ווו ער האָט אויפגעטראָטן אין פאַרשידענע שטעט. ער איז אויך אַ באַליבטער זינגער אין אַלע ישראל־לענדער, ווי אויך אין אַמעריקע, ווו ער האָט אויפגעטראָטן אין פאַרשידענע שטעט.

דער וועג איז געענדיגט

פון ראָאַ נעוואַראָווסקאַ

דער וועג איז געענדיגט,
ער ציט זיך ניט העכער,
ער הענגט איבער אַפּגרונט
פון צעשמעטערטע דעכער.

ער האָט זיך געצויגען,
געשטראָמט צו די שטערן,
וואו אָדלער־געזאַנגען
אין ספּערן זיך הערן.

מאַימאָנידעס האָספּיטאַל, יאַנואַר 28, 1971

ציליאַ פּלאָצקי, לעבענסלאַנגליכער מעמבער פון ליידיס אָקזילערי

ביים מיטינג פון אונזער ליידיס אָוקזילערי, דעם 6־טען מאַרטש, איז די לאַנג־יאָריגע טיכטיגע און איבערגעגעבענע שוועסטער ציליע פּלאָצקי באַערט געוואָרען מיט אַ לעבענס־לענגליכער פּין פאַר אירע לייסטונגען פאַר די עלטערע אייני־וואוינער פון אונזער הייס.

ביי דער געלעגענהייט האָט מען איר אוך מר. אוך מרס. איזידאָר זאַלאָוויץ געוואונטשען אַ צאתכם לשלום צו זייער ווייט אין מדינת ישראל.

סאַראַ באַביטש אים אַריינגענומען דאָרט צו זיך אין הויז. זיי האָבען אים „אַדאָפּטירט" ווי אַן אייגענעם זון אוך צו אים אַרויס־געוויזען האַרציגע פריינטשאַפט אוך זאָרגפעליקייט. זיי האָבען דעם יונגען קינסטלער אויך פיל מיטגעהאָלפען מאָראַליש שטיי־גען אין זיין קאַריערע.

שפּעטער, ווידער, ווען דער זינגער יוסף בר (באַר) איז געקומען קיין ניו־יאָרק, ספּעציעל אַרויסצוטרעטען ביי דער גרויסער יובל־פייערונג אין לינקאָלן צענטער, האָבען לייי־זער אוך יוכבד לערנער אים דאָ אַריינגענומען צו זיך אין זייער הויז. אין פאַרלויף פון דער גאַנצער צייט וואָס יוסף בר איז געווען אין ניו־יאָרק, איז ער געווען אין הויז ביי די לערנערס, וואו ער איז געווען אַרומגעריגעלט די גאַנצע צייט מיט ליבע אוך וואַרימקייט ווי אַן אייגען קינד, אָט אַזוי ווי די באַביטשעס האָבען געהאַנדעלט אין באַזוג צו יוכבד (די געווועזענע יאָשפּע ווייסמאַן), וועו זי איז באַלד נאָך דער מלחמה געקומען פון אוישוויץ קיין פּאַריז.

„בית ביאַליסטאָק" אויפגענומען געסט

דער פאַרבאַנד פון לאַנדסלייט פון ביאַליסטאָק און אומגעגענט אין אַרגענטינע האָט לעצטענס איינגעאָרדענט אין זיין היים אויף זשאַרעס 622 אַ מסיבה, אויף וועלכער עס זיינען אויפגענומען געוואָרען די געסט פון די פאַראייניגטע שטאַטען: באַשקע סטאָלאַרסקי־קריגער מיט איר מאַן חיים־בערל, טיכטיגע מיטגלידער און געטרייע מיטאַרבעטער און פֿראָמינענטע שטיצער פון „ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשען" אין ניו־יאָרק; פייגעל צפת און איר מאַן צבי סקלאַרין.

דער פאָרזיצער, פֿרעז. זלמן יעוורעיסקי, האָט באַגריסט די געסט און אַלע אָנוועזענדע. ווייטער האָט ער, צווישען אַנדערען, געזאָגט:

„נאָך קיינמאָל איז עס ניט געווען אַזוי ריכטיג דער זאָג 'אַבי מ'זעט זיך', ווי אין די איצטיגע טעג, ווען פיל פון די וואָס מיר באַגעגענען זיינען על־פּי נס לעבען געבליבען. דערי־בער זיינען די דאָזיגע באַגעגענישען אַ פּריידיג, ווייל זיי דערמאָ־נען אונז שטיקער פון לעבען און זיינען גורם אַ תּחית המתים פון אַן אומגעברַאַכטער וועלט.

צוליב דעם אַליין האָט אַ באַרעכטיגונג די עקזיסטענץ פון די לאַנדסמאַנשאַפטען. און וויפיל מי און געלט ס'קאָסט אונז דער 'בית ביאַליסטאָק', קענען זיי אַלץ נישט דעקען דעם ווערט פון דער דאָזיגער פריינטשאַפט, וואָס ווערט אַרויסגערופען בייַ די דאָזיגע מסיבות.

דער סעקרעטאַר פון דער קולטור־קאָמיסיע, יצחק צעסלער, האָט באַמערקט, אַז די שפּראַך איז צו אָרים בכדי אַרויסצוברענ־גען די געפילען וואָס באַהערשען ביים דאָזיגען צוזאַמענקום, וועלכער עפענט פאַר אונז אַלטע און נייע האָריזאָנטען.

דער פאָרזיצער פון דער קרעדיט־קאָאָפּעראַטיווע „לאַ טעקס־טיל", זיידעל וואַראָן, האָט איבערגעגעבען, אַז ער האָט געמאַכט אַ גרויסען אָנשטרענג צו קומען אויף דער איצטיגער פייערונג, אָבער לויטן פאַרלויף — זעט ער, אַז עס האָט זיך אַלץ געלוינט.

חנה דיין האָט ביים צוזאַמענקום מיט די געסט דערקענט אין זיי פריינט פון דער קינדהייט. זי האָט אונטערגעשטראָכען, אַז עס שוועבט איצט פאַר איר די אַלטע היים מיט אירע געסע־לעך, די שול און די לערערס. אַלץ איז אַוועק און וועט זיך קיינמאָל ניט צוריקקערען. בלויז דער „בית ביאַליסטאָק" פאַר־קערפּערט אין זיך דעם וויי פון אַ נישט אויסגעלעבטען דור.

רחל טשעכאָצקי, די קאָצעט־שוועסטער פון דער פרוי קרי־גער, האָט אויף אַ רירענדען אופן אַרויסגעבראַכט פאָלגענדע געדאַנקען:

„עס איז אַ פריידיג באַגעגעניש, ווייל אין קאָצעט האָבען מיר ניט געגלויבט אַז פאַר אונז וועט נאָך זיין אַ מאָרגען. דער גורל האָט אונז פאַרשוינט און פון הונדערטער טויטען איז פאַר אונז געבליבען אַ ביסל לעבען.

אין נאָמען פון די באַערטע האָט געריעדט פייגעל צפת־סקלאַרין, וועלכע האָט פעסטגעשטעלט, אַז ס'איז אַן אָנגענעמע איבערראַשונג צו באַגעגענען אַזעלכע נאָענטע מענטשען וואָס רו־פען אַרויס אַ וואָרימען שטראָם פון זכרונות וועגן די וואָשלי־קאָווער, ליפאָווער, גומיענער גאַסען, וועגען די ברעמלעך און די פּיאָסקיס.

פרוי צפת־סקלאַרין האָט אויסגעדריקט אָנערקענונג דעם פרעזידענט יעוורעיסקי, און זי, ווי אויך באַשקע סטאָלאַרסקי־קריגער און חיים־בערל זיך באַשטייערט פאַרן „בית ביאַליסטאָק".

גרויסער יזכור־אָוונט ביי די ביאַליסטאָקער אין אויסטראַליע

זונטאָג, דעם 22טען אויגוסט 1971, איז אין מעלבורן פאָר־געקומען, אין דעם קאולפילד־צענטער, אַ גרויסע טרויער־פאָר־זאַמלונג ביי די דאָרטיגע לאַנדסלייט צום 28טען יאָרצייט פון אויפשטאַנד און אומקום פון ביאַליסטאָקער געטא. די פאָרזאַמלונג איז געעפענט געוואָרען פון פריינט י. רובינשטיין, וועלכער האָט געבעטען דעם פאָרזאַמלטען עולם צו באַהרען די קדושים און גיבורים פון ביאַליסטאָק און פון דער אַרומיגער געגנט, וועלכע זיינען אומגעברַאַכט געוואָרען פון די נאַצישע רוצחים.

די בינע אין זאַל איז געווען איינגעהילט אין שוואַרצען, אומעטום מיט טרויער און מיט דעם אויפשריפט: „יזכור 1943 — 1971". אין מיטען האָט אויך געהאָנגען אַ גרויס בילד פון דער פאַרברענטער שוהל אין ביאַליסטאָק, וואָס די נאַצישע רוצחים האָבען אונטערגעצונדען צוזאַמען מיט די טויזענטער אידען, וועמענס לעבען איז אַוועק מיט די פלאַמען און רויך... די יוגענטליכע שילערין, אביבה אָסטראָבורסקי, האָט אָנגעצונדען די זעקס טרויער־ליכט, צום אָנדענק פון די זעקס מיליאָן אומגע־ברַאַכטע קדושים. נאָכדעם האָט דער חזן א. שוואַרץ געזאָגט דעם „אל מלא רחמים", וואָס דער עולם האָט אויסגעהערט באַגלייט מיט טרערען און שוועָרע זיפצען, און געזאָגט קדיש בציבור.

דער חשוב'ער גאַסט־רעדנער ביי דער גרויסער יזכור־פאָר־זאַמלונג איז געווען דער ווירדיגער הרב ש. רוצקי. ער האָט אין זיין רעדע אויפגעלעבט די אַמאָליגע האַרציגע אידישע ביאַליס־

אויפן בילד, רעכטס צו לינקס: אביבה אָסטראָבורסקי, מאַרק מיאָדאָוויניק, י. רובינשטיין און הרב ש. רוצקי.

טאָק, מיט אירע מעשים טובים און שעפערישע כוחות, וואָס האָט גייסטיג באַרייכערט ניט בלויז דאָס אייגענע אידישע לעבען, נאָר אויפגעבויט און געהאָלפען אַנטוויקלען די שטאָט בכלל. סיי דער פאָרזיצער י. רובינשטיין און סיי דער גאַסט־רעדנער הרב ש. רוצקי, האָבען געפּופען ניט צו פאַרגעסען וואָס עס איז געטאָן געוואָרען צו אונזערע נאָענטע און צום אידישען פאָלק, און אָפּ־צוהיטען און וויייטער צו ציען דעם גרויסען גייסטיגען המשך פון די פאָרשניטענע אידישע לעבענס.

צום סוף האָט די שילערין אביבה אָסטראָבורסקי רעציטירט „יזכור", פון דעם דיכטער חיים לייב פוקס, און מאַרק מיאָדאָוויניק האָט רעציטירט „טרעבלינקע", פון דעם באַוואוסטען ביאַליסטא־קער דיכטער ז. סעגאַלאָוויטש. נאָכדעם איז געוויזען געוואָרען דער פילם „אוישוויץ". די טרויער־פאָרזאַמלונג איז פאַרענדיגט געוואָרען מיט דעם פאַרטיזאַנער־הימען „זאָג ניט, אַז דו גייסט דעם לעצטען וועג" און מיט דעם געזאַנג פון דער „התקוה".

פּאָול און דאָראַ שאָכעט
פייערן זייער 50־יאָריגען חתונה־יובל

דעם 27־טען יאַנואַר, 1972, האָבען אונזערע ליבע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, פּאָול און דאָראַ שאָכעט, געפייערט זייער 50־יאָריגען גאָלדענעם חתונה־יובל אויף אַ היימישען, פּאָלקסטימלעכען, אָבער צוגלייך אויך פייערליכען אופן. זייערע באַליבטע קינדער, די צוויי טעכטער מיטן זון, האָבען איינגעאָרדענט אַ גרויסאַרטיגע שמחה פאַר די טרייַע טאַטע־מאַמע, ווי עס פּאַסט אין דער משפּחה שאָכעט. פּאָול און דאָראַ שאָכעט זיינען שטאָלץ מיט

דאָראַ און פּאָול שאָכעט

זייערע קינדער און אייניקלעך, וועמען זיי האָבען דערצויגען אין דעם אידיש־נאַציאָנאַלען גייסט, וועלכע גייען אין די פּוס־טריט פון זייערע עלטערן. דער זון, סידני, גייט אויך אין דעם זעלבען וועג אין דער ביזנעס־וועלט, וואָס זיין פּאָטער. איצט פירט שוין דער זון די גרויסע „סידני וואַטש קאָמפּאַני".

פּאָול און דאָראַ שאָכעט זיינען אַלע יאָרען זייער אַקטיוו אין היגען אידישען געזעלשאַפּטליכען לעבען און פאַר מדינת ישראל. שאָכעט, וועלכער איז אַ טראָסטי און מיטגליד פון באָארד פון גאָווערנאָרס פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, איז זייער אַקטיוו אַלע יאָרען פאַר די ישראל־באָנדס, „יונייטעד דזשואיש אַפּיל", אין דעם אידיש־נאַציאָנאַלען אַרבעטער־פאַרבאַנד, הסתדרות־קאָמפּיין, וויס־פּרעזידענט פון טעמפּל עמנואל אין בראָנקס און אין אַנדערע אינסטיטוציעס.

דאָראַ שאָכעט, וועלכע איז פון דער היים אין ביאַליסטאָק פון דער באָקאַנטער משפּחה וועניגראָוסקי, וועלכע האָבען געהאַט אַ שיך־געשעפט אויף שיענקעוויטשאַ גאַס, איז אַן אַקטיוויסטין אין דער פּראָגרעסיוו פרויען־אָרגאַניזאַציע און אין אַנדערע אינסטיטוציעס, וואו זי גיט אַוועק פיל צייט און ענערגיע פאַר כלל־ישראל. ביידע, פּאָול און דאָראַ שאָכעט, זיינען זייער באַליבט אין אַלע קרייזען און מען וויייזט צו זיי אַרויס גרויס דרך־ארץ. מיר זיינען שטאָלץ פון דעם וואָס פּאָול און דאָראַ שאָכעט זיינען אויך אַקטיוו אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, און זיי זיינען אויך שטענדיג ברייט־האַרציג ביישטייערער פאַר אונזער אינסטיטוציע.

אויך די אייניקלעך פון דעם גליקליכען פּאָרפּאָלק, אַזוי ווי זייער שמחה און אַנדערע געלעגענהייטען, האָבען זיי אויך ניט פאַרגעסען אונזער אינסטיטוציע. דר. זיפּין און זיין פרוי האָבען צו דער געלעגענהייט צוגעשיקט אונז 58 דאָלאַר, וואָס עס מיינט צו איין דאָלאַר פאַר יעדען יאָר פון זייערע 58 יאָר גליקליכען צוזאַמענלעבען. מיר זיינען שטענדיג שטאָלץ מיט די זיפּינס אַלס ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, וועלכע זיינען אויך זייער גוט באַקאַנט מיט זייערע אַקטיוויטעטען, טרייישאַפט און אויך ברייט־האַרציגע ביישטייערונגען פאַר אידישע געזעלשאַפטליכע און קולטורעלע צוועקען. די אָנפירערשאַפט און איינוואוינער פון דער ביאַליסטאָקער היים דריקען אַ האַרציגען דאַנק צו דר. זיפּין און זיין ליבער פרוי אַננאַ. מיר ווינטשען זיי נאָך וויטער־דיגע לאַנגע יאָרען פון פרייד, נחת און נאָך לאַנגע יאָרען פון גליקליכען צוזאַמענלעבען.

א האַרציגען דאַנק צו דר. י. זיפּין און פרוי

דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשען און שפּיטאָל דריקט אויס האַרציגען דאַנק צו דר. י. זיפּין און פרוי אַננאַ, פון סלינגערלאַנדס, ניו־יאָרק, פאַר דער פיי־נער מתנה וואָס זיי האָבען צוגעשיקט פאַר אונזער אינסטיטוציע, און וואָס דאָס איז פאַר אונז זייער ליב און טייער. דר. י. זיפּין מיט זיין פרוי האָבען איצט געפייערט זייער 58טען חתונה־יובילי. און ווי דאָס ליבע פאָרפּאָלק פירט זיך ביי יעדער פון

דר. דזשולויס און אַננאַ זיפּין

ראָס איז געווען מיט זייערע צוויי טעכטער, עוועלין און פּאָלאַ, און דער זון סידני, ווערען דערצויגען מיט ליבע און טריישאַפט צו אידישע נאַציאָנאַלע טראַדיציעס, צו אידישקייט און צו מדינת ישראל. מיט אַ צייט צוריק זיינען פּאָול און דאָראַ שאָכעט ספּע־ציעל געפּלויגען קיין מדינת ישראל, כדי צו פראָווען זייער אייניקעלס בר־מצווה ביי דעם כותל המערבי.

צו זייער גאָלדענעם חתונה־יובל ווינטשט אונזער ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען, פּאָול און דאָראַ שאָכעט נאָך פיל יאָרען פון אַ גליקליכען צוזאַמענלעבען, געזונט, פרייד און פיל נחת אין זייער גאַנצער משפּחה.

דאַנק־בריוו פאַר פסח׳דיגע שפייז־פאַקעטן

אונזערע טייערע ברידער און ליבע שוועסטער, ביאַליסטאָקער צענטער, לעבען זאָלט איר מיט פיל גליק און געזונט. איך האָב פרייטאָג דערהאַלטען אייער ליבען בריוו מיטן טעלעגראַם פון סופּער־סאָל. איך דאַנק פיל מאָל... איר קאָנט זיך גאָרנישט פאָרשטעלען ווי צופרידען איך בין געווען וואָס איר האָט מיר געשיקט... איר האָט מיך געראַטעוועט...

פ. ש., תל־אביב

מיר האָבען די קאַרטע פון סופּער־סאָל באַקומען, פאַר וואָס מיר דאַנקען הערצליך. עס איז פאַר אונז אַ גרויסע הילף...

ה. ש., חיפה

איך דאַנק אייך זייער וואָס איר פאַרגעסט נישט אין מיר און מיין פאַמיליע... מיין מאַן איז זייער קראַנק און איך האָב אַ ראַנירטען זון פון דער 6־טאָגיגער מלחמה...

כ. ל.

איך קאָן אייך מיטטיילען דאָס איך האָב באַקומען אייער פּעקעל, פאַר וועלכען מיר דאַנקען אייך זייער שיין. עס זאָל אייך אַנטגעגען קומען די מצוה, וועלכע איר האָט אונז געטאָן...

ד. ג., כפר אתא

מיט גרויס פרייד האָבען מיר באַקומען פון אייך אַ „טשעק" צו נעמען אין סופּער־סאָל. מיר דאַנקען אייך פיל מאָל פאַר אייער הילף...

מ. ס., רמתיים

מיר גיבען אייך צו וויסען אַז מיר האָבען דערהאַלטען מיט גרויס שמחה אַ סערטיפיקאַט פון סופּער־סאָל צו באַקומען שפּייז. מיר אַלע דאַנקען אייך פאַר אייער געטרייַשאַפט פאַר אונז...

ל. א. מגדיל, א. ה.

היינט בין איך אַלט געוואָרען 72 יאָר און איך דאַנק אייך פאַר דעם טשעק פון סופּער־סאָל.

י. ס., יפו

כבוד ידידינו הנכבדים אנשי חסד ורב פעלים,

איך קום אייך באַדאַנקען פאַר אייער שיינער מתנה צו קויפּען פראָדוקטען אין סופּער־סאָל. בזכות אייערע צדקות וואָס איר שטיצט אונז זאָל דער אייביגער אייך בענטשען מיט פילע ברכות, געזונט, פרנסה, נחת און גרויס גליק אין אייער ארבעט...

ש. מ., ירושלים

אידיש נאַציאָנאַלער אַרבעטער
FARBAND LABOR ZIONIST ORDER
פאַרבאַנד

דעם 14־טען פעברואַר, 1972

דאַנק־אויסדרוק

איסאַק ריבאַלאָווסקי, געזעראַל־סעקרעטאַר
עטעל אינגבערג, עקזעקוטיוו־דירעקטאָר
„ביאַליסטאָקער היים"
228 איסט בראָדווי, ניו־יאָרק, נ. י.

זייער חשוב׳ע פריינט ריבאַלאָווסקי און אינגבערג:

אַלס נאַציאָנאַלער סעקרעטאַר פון פאַרבאַנד, און אויך אין מיין אייגענעם נאָמען, וויל איך אייך ביי דער געלעגענהייט אויסדריקען די טיפסטע אַנערקענונג פאַר דעם פראַקטפולען אופן, וויי אזוי אונזער לאַנג־יאָריגער פרעזידענט, חבר ש. באַנטשעק, איז באַהאַנדעלט געוואָרען במשך די 4 וואָכען, וואָס ער האָט זיך אויפּ־געהאַלטען אין דער „ביאַליסטאָקער היים".

חבר באַנטשעק אַליין האָט ניט געגוג ווערטער פון לויב פאַר דער הערליכער באַציאונג צו אים און פאַר דער וואונדערבאַרער באַדינונג וואָס ער האָט געקראָגען.

איך האָב אים באַזוכט עטליכע מאָל און האָב אויך געזען מיט וואָס פאַר אַ מענטשליכקייט ער איז באַ־האַנדעלט געוואָרען.

אגב, בין איך קיינמאָל פריער ניט געווען אין דער „ביאַליסטאָקער היים", און בעת מיינע באַזוכען ביי חבר באַנטשעק בין איך שטאַרק באַאיינפלוסט געוואָרען פון דער „היים" בכלל, פון דער ריינקייט און אָרדענטליכקייט, פון דעם פיינעם פערסאָנאַל און פון זייער באַציאונג צו די איינוואוינער. עס קומט אייך, און די אַלע וואָס האָבן געבויט און העלפען אויפהאַלטען די „היים" אַ גרויסען יישר כוח פאַר אייער גלענצענדיגען אויפטו.

איך בין שטאַרק צופרידען פון דער פאַרבינדונג וואָס איז לעצטענס געמאַכט געוואָרען פון דעם פאַרבאַנד מיט דער „ביאַליסטאָקער היים". איך בין זיכער אַז דאָס וועט זיין אַ מזל ברכה פאַר ביידען.

זייט געבענטשט פאַר דעם וואָס איר טוט און וועט נאָך טאָן פאַר אונזערע אידישע מענער און פרויען אין די „גאָלדענע יאָרען".

אייער,

יעקב קאַצמאַן
נאַציאָנאַלער סעקרעטאַר

ווי דאָס איז אויך געווען דעם ערשטען מאָל, אין וועלכען ער שרייבט אונז:

„מיר האָבען זיך ווידער פאַרזאַמעלט אין דער היים פון חבר מאָריס גיל, וואו עס זיינען געווען אַ פאָר ביאַליס־טאָקער ווי איך, ווי אויך ניט־ביאַליסטאָקער, אָבער טייערע היימישע אידען. מיר האָבען פאַרגעלייענט אין דער אידי־שער צייטונג דעם אַרטיקעל וועגען דעם נייעם 'מאָריס מעיסין פאַווילייאָן' און מיר האָבען זיך אַלע ביגאַשטייערט. דאָ שיקען מיר אייך אַ טשעק אויף הונדערט דאָלאָר. אַנטיילגענומען אין דער פאַרזאַמלונג האָבען די חברים: לעגאָטש, וודאָווינסקי, די ברידער מאָריס און בערני גיל, לאַנגזאַם, גאָטפריד און שעפּסיל, מיט די פרויען. מיר ווינטשען אַלע איינוואוינער פון דער היים, די געזונטע און אויך קראַנקע, ווי אויך אַלע לאַנדסלייט, וועלכע זיינען אַקטיוו לטובת דער ביאַליסטאָקער היים, אַ פרייליכען פסח.

אין נאָמען פון אייערע פריינט,

יחזקאל לאַנגזאַם"

מיר דאַנקען האַרציג דער גרופּע טייערע אידען אין לאָס־אַנדזשעלעס, די ביאַליסטאָקער און די אַנדערע, פאַר זייער טיף־מענטשליכער האַנדלונג און פאַר געדענקען צו העלפען דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק, דעם מושב זקנים און שפּי־טאָל פאַר די ליבע עלטערע איינוואוינער, וועלכע ווערען דאָ פאַרזאָרגט מיט אַלעם נויטיגען אויף אַן עכט־אידישען באַלע־באַטישען אופן.

בריוו פון לאַנדסלייט איבער דער וועלט

אַ בריוו פון ביאַליסטאָק מיט דאַנק פאַר אונזער געשיקטער מעדיצינישער הילף

מיט אַ צייט צוריק האָבען מיר באַקומען אַ בריוו פון ביאַליסטאָק, פון ישעיה זשוקאָווסקי, וועלכער וואוינט דאָרט איצט. אין זיין בריוו האָט זשוקאָווסקי געבעטען ביי אונז אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, אין ניו־יאָרק, אַז מיר זאָלען העלפען אויף אַ דרינגענדען אופן מיט שיקען צו אים אַ געוויסע מעדיצין. ישעיה זשוקאָווסקי האָט געזאָלט פאַרלאָזען ביאַליסטאָק צוזאַמען מיט זיין זון, אַבראַשע, וועלכער איז טאָקע אָפּגעפאָרען קיין מדינת ישראל. אָבער זשוקאָווסקי האָט די רייזע געמוזט אָפּלייגען, ער איז פאַרליבען אין ביאַליסטאָק.

די מעדיצין־איינשפריצונגען וואָס ישעיה זשוקאָווסקי האָט ביי אונז געבעטען, קען מען ניט באַקומען אין פוילען. עס איז אָפילו שווער די דאָזיגע מעדיצין אויך צו באַקומען אין אַמעריקע. אָבער ווי נאָר מיר האָבען באַקומען דעם בריוו פון זשוקאָווסקי, האָט דער דעפּאַרטמענט פון מעדיצינען ביים שפּיטאָל פון ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק, זיך גלייך פאַרשטענדיגט מיט אַ דראָג־קאָמפּאַני, וועלכע האָט דאָס גלייך דערלידיגט פון אייראָפּע, וואָס איז אין אַ פאַרלויף פון אַ קורצער צייט איבערגעשיקט געוואָרען צו ישעיה זשוקאָווסקי קיין ביאַליסטאָק. קורץ נאָכדעם האָבען מיר באַקומען אַ דאַנק־בריוו פון זשוקאָווסקי'ן, וועלכער וואוינט איצט אין ביאַליסטאָק אויף דער ערשטער מאַי אַלייַ נומער 44. אין זיין בריוו צום ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק שרייבט ער:

„טייערע אידען! איר זאָלט לעבען און זיין געזונט פאַר אייער הילף צו מיר. איך קען אייך שרייבען, אַז איך האָב דערהאַלטען פון אייך די אינשפּריצונגען־מעדיצין וואָס איר האָט מיר געשיקט. איר האָט פאַר דעם פאַרדינט אַ גאָר גרויסע מצוה פאַר וואָס איך דאַנק אייך זייער. גאָט זאָל אייך העלפען, אַז איר זאָלט שטענדיג זיין געזונט. איך בין שוין אַן אַלטער און קראַנקער מאַן און מיט אייער שיקען פאַר מיר די נויטיגע אינשפּריצונגען ראַטעוועט איר מיך פשוט דאָס לעבען. איך בין 74 יאָר. וואָס קען מען מאַכען, מען מוז דאָך לעבען! איך וויל אייך שרייבען, אַז איך וואָלט שוין לאַנג געווען אין ארץ־ישראל, נאָר צוליב מיין קראַנקהייט קען איך ניט פאָרען. פאַרליבט אַלע געזונט, איך דאַנק אייך נאָכאַמאָל און איך בעט אייך, זייט ניט בייז אויף מיר".

מיר זיינען צופרידען וואָס מיר קענען אויף אַזאַ ברידער־ליכען אופן העלפען דעם איינזאַמען עלטערן איד, וואָס לעבט איצט אין אונזער אַלעמענס אַמאָליגער היים־שטאָט ביאַליסטאָק, וואָס איז ליידער אויסגעלידיגט פון אידען און פון אַ אידישען לעבען.

דאַנק־בריוו פון מדינת ישראל צו מאָרים מעיסין פאַר שיקען מאַשינען פאַר דער גרויסער ישיבה

מיט אַ צייט צוריק איז אין ניו־יאָרק געווען אויף אַ באַזוך הרב שמואל אהרן שצעדראָוויצקי, וועלכער איז דער איינציגער לעבעדיגער רב פון דער חרוב'ער ביאַליסטאָק. ער איז געווען מיטגליד פון דעם ביאַליסטאָקער ראַבינאַט ביזן אויסברוך פון דער צווייטער וועלט־מלחמה. הרב שצעדראָוויצקי, וועלכער האָט באַזוכט דעם ביאַליסטאָקער צענטער, איז געווען באַגייסטערט פון דעם אַלעם וואָס ער האָט געזען, ווי אַזוי עס לעבען און עס ווערען דאָ פאַרזאָרגט די עלטערע איינוואוינער.

הרב שצעדראָוויצקי האָט זיך דאָ אויך באַגעגענט מיט מר. מאָריס מעיסין, דער טרעזשורער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער. אַלס רעזולטאַט פון דעם שמועס האָט דער חשוב'ער גאָסט פון מדינת ישראל באַקומען פון מר. מעיסין 2 וויכטיגע גרויסע מאַשינען פאַר דער ישיבה אין ישראל, וואו אַ האַלבען טאָג ווערט מיט די תלמידים געלערנט תורה און דעם אַנדערן האַלבען טאָג לערנט מען זיי פאַרשידענע פאַכען. מאָריס מעיסין האָט אָפילו אויך פערזענליך באַצאָלט פאַר אַווועקשיקען די דאָזיגע מאַשינען צו דער ישיבה קיין מדינת ישראל. איצט איז אָנגעקומען אַ דאַנק־בריוו פון דער ישיבה, מיט די אונטערשריפטען פון הרב שצעדראָוויצקי און ש. ש. האַלפערט, אין וועלכען עס ווערט געשריבען:

„מיר באַשטעטיגען מיט האַרציגען דאַנק דאָס דערהאַלטען פון צוויי מאַשינען, וואָס איר האָט געשיקט פאַר אונזערע פאַך־שולען אין וועלכע אונזערע תלמידים באַקומען אַן ערציאונג פון תורה ומלאכה. דער צווועק פון די פאַך־שולען איז אויפצושטעלען אַ דור פון רעליגיעזע פאַכלייט און טעכניקער, וועלכע זאָלען זיך קענען איינגלידערען אין אויפבוי פון לאַנד, און גלייכצייטיג זיין שומרי תורה ומצוות. פון אייער חשוב'ער שפּענדונג זעען מיר, אַז איר פאַרשטייט די גרויסע וויכטיגקייט פון אונזער ארבעט. מיר דריקען אייך נאָכאַמאָל אויס אונזער האַרציגען דאַנק און מיר האָפען, אַז אויך אין דער צוקונפט וועט איר שענקען אייער אויפמערקזאַמקייט און שטיצען אינסטיטוציעס".

די וואַרימע הילף פון ניט־ביאַליסטאָקער פאַרן ביאַליסטאָקער מושב זקנים און שפּיטאָל

אין דעם לעצטער נומער „ביאַליסטאָקער שטימע", פון סעפּטעמבער 1971, האָבען מיר שוין דערציילט ווי אַזוי טרייַע און ליבע פריינט אין לאָס־אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע, וויזען אַרויס הילפס־גרייטקייט פאַר דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען. אַ גרופּע פון די דאָזיגע פריינט, זיבען פאָרלעך, וועמענס נעמען מיר האָבען דעמאָלט געדרוקט אין אונזער אויסגאָבע, האָבען צווישען זיך געזאַמלט הונדערט דאָלאָר און דאָס אונז צוגעשיקט פאַר דער אינסטיטוציע. דאָס איז דעמאָלט געזאַמלט געוואָרען אויף דער איניציאַטיוו פון די חברים גאָטפריד און גיל. מיט אַ קורצער צייט צוריק האָבען מיר ווידער באַקומען אַ בריוו פון פריינט יחזקאל לאַנגזאַם, אַזוי

אינדרוקען פון דער גרויסער ביאַליסטאָקער יובל־פייערונג אין דעם ניו־יאָרקער פילהאַרמאָניק־האַל

פון מאַקס באַביטש

דער גרויסער טעאַטער־בענעפיט און מוזיקאַלישע רעוויו אין פאַרבינדונג מיט דעם 40־טען יובל פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשען, וואָס אונזערע ביאַליסטאָקער האָבען דורכגעפירט זונטאָג, דעם 17־טען אָקטאָבער 1971, אין דעם פּרעכטיגען פילהאַרמאָניק האַל פון דעם נייעם ניו־יאָרקער לינקאָלן־סענטער, וועט אויף שטענדיג בלייבען איינגעקריצט אין אונזער זכרון. עס קומט אַ גרויסען דאַנק און לויב אונזערע פירער און די אַקטיוויסטן פאַר דורכפירען אַזאַ אייגענעם היימישען יום־טוב.

עס איז ממש צו באַוואונדערן די אַמביציעס און וויטאַליטעט פון אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, ספּעציעל די פּערסון, וועלכע מאַכען די אונטערנעמונגען שטענדיג אַלץ בעסער און שענער. ווי עס זעט אויס, איז דאָס אַ מין טראַדיציע אין די ריייען פון די ביאַליסטאָקער. מיר געדענקען נאָך גוט, למשל, די אַמאָליגע בעלער, וואָס זיינען געווען אַזוי פאָפולער ביי אונזערע לאַנדסלייט. שפּעטער, זיינען פאַר פיל יאָרן איינגעאָרדענט געווארען די יערליכע אונטערנעמונגען אין די אידישע טעאַטערס אויף סעקאַנד עוועניו. אָט די יערליכע אונטערנעמונגען אין דעם האָבען ביי די ביאַליסטאָקער אַרויסגערופען באַגייסטערונג און פּריידע, וועלכע מען פלעגט זיך טרעפען מיט יוגענט־פּריינט, זיך באַגעגענען מיט משפּחה־מענטשען, מיט די ליבע לאַנדסלייט, זיין אין אַן אייגענער היימישער אַטמאָספערע און גלייכצייטיג אויך פינאַנסיעל העלפען אונזערע אינסטיטוציעס דאָ, אין נויטבאַדערפטיגע לאַנדסלייט אין אַנדערע ערטער.

עס איז דעריבער גוט, אַז אָט די שיינע טראַדיציעס ווערען וויייטער אָפּגעהיט, אָפילו דאָס איז שוין איצט ביי געענדערטע באַדינגונגען. דאָסמאָל, לכבוד דעם פערציגסטען יובילי פון אונזער אינסטיטוציע, האָבען די ביאַליסטאָקער געזונען דעם שענסטען טעאַטער־זאַל אין ניו־יאָרק — דעם פּרעכטיגען פילהאַרמאָניק האַל אין דעם לינקאָלן סענטער. קיין בעסערער פלאַץ וואו דורכצופירען אַ יום־טוב, איז געווויס ניטאָ. עס איז געווען אַ פּרייד צו זען ווי אַרום צוויי טויזענט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פּריינט זיינען געקומען צו דער שמחה. מען איז געקומען פון אַלע טיילען פון דער ריזיגער ניו־יאָרק, ווי אויך פון די אַרומיגע שטעטלעך און אויך וויייטערע שטעט. עס זיינען געקומען אונזערע לאַנדסלייט און מיט זיך מיטגעבראַכט זייערע קינדער און אויך אייניקלעך. עס איז געווען אַ נחת און שטאָלץ דאָס אַלץ צו זען.

פאַר די יעניגע, פאַרשטייט זיך, וואָס האָבען צום ערשטען מאָל באַזוכט דעם פילהאַרמאָניק האַל, איז געווען אַלס צוגאָב אויך אַן אמת׳ע גרויסע איבעראַשונג דער פּלאַץ. אַלץ אַרום, די טעכניק און פּיינע געבוי, די פּלושענע שטולען און באַלויכטונג האָבען צוגעגעבען אונזער גרויסען יום־טוב אָן אַ שיעור חן און גרויסקייט. דער קאָנצערט אונטערן נאָמען „זינגט זינגט״, וואָס איז אָנגעפירט געווארען פון דעם קינסטלער דזשעק רעכטצייט, האָט געבראַכט אַ גרויסען גייסטיגען גענוס פאַר דעם ריזיגען עולם. מיט הייסע און פאַרדינטע אַפּלאָדיסמענטען זייגען אויפגענומען און באַשאָנקען געווארען די באַוואוסטע קינסטלער: לערי בעסט, מימי סלאָן, „דלפון טריאָ״ דער יונגער באַגאָבטער יוסף באַר, יאָנאַ קראָל, די שעכטערס, די טאַלאַנט־פולע מוזיקערין רענעי סאָלאָמאָן און אַנדערע. אַלע לידער אין אידיש, העברעאיש און אויך אַנדערע שפּראַכען, די סקעטשען, קאָמישע סצענעס, מוזיק און אַנדערע איז געווען צוגעפאַסט פאַר אַלע שיכטען צווישען עולם.

אַ שטאַרקען אייגדרוק אויף דעם גרויסען עולם האָבען אויך געמאַכט די באַגריסונגען פון די פירער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען. דער ערשטער האָט באַגריסט דיזויד ג. גאָלדבערג, אַליין שוין אַן אַמעריקאַנער געבוירענער, וועלכער איז שטאָלץ מיט זיין פאַרבינדונג מיט די אַקטיוויטעטען פון די ביאַליסטאָקער, אַלס טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרס. מר. גאָלדבערג האָט דאַן פאַרגעשטעלט מרס. עטעל אינגבערג, די זייער ענערגישע עקזעקוטיוו־דירעקטאָרין פון דער אינסטיטוציע, וועלכע האָט אין אירע הענט און פירט אָן מיט אַלע גרויסע און קלייניע זאַכען פון דער היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען, די הארציגע אידישע פאָלקסטימליכע אינסטיטוציע, וואָס האָט זיך איינגעשאָפען אַזאַ גוטען נאָמען. די הארציגע ווערטער פון מרס. עטעל אינגבערג האָבען וויידער אָפּאָל באַוויזען, ווי זייער פאָפולער מיר, ביאַליסטאָקער, זיינען אין דעם היגען אידישען לעבען אַ דאָנק אונזערע וויכטיגע און נוצליכע אַקטיוויטעטען.

מיט גרויס וואַרימקייט האָט דער פאָרזיצער עולם אויפגענומען די איינדרוקספולע באַגריסונג פון איסאַק ריבאַלאָווסקי, געוועזענעם סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושבזקנים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען. פריינט ריבאַלאָווסקי האָט אין רירענדע ווערטער געזאָגט ווי פערציג יאָר פון אומדערמידליכע אָנשטרענגונגען פון די ביאַליסטאָקער אין ניו־יאָרק, אין אַמעריקע בכלל און אין דער וועלט. ער האָט אויך דערמאָנט דעם אומפאַרגעסליכען ביאַליסטאָקער פּיאָנער אויף דער אַמעריקאַנער ערד, דוד סאָהן ע״ה, וועמען מיר האָבען פיל צו פאַרדאַנקען. איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט אויך געזאָגט וועגען 50 יאָר פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע״, וואָס איז היינט צו טאָג אין אַמעריקע די אינציגע רעגולערע אויסגאָבע פון אַ אידישער לאַנדסמאַנשאַפט. צום סוף האָט פריינט ריבאַלאָווסקי געדאַנקט וועגען דעם נייעם גרויסען „מאָריס מייסין פאַוויליאָן״, וואָס מען וועט איצט בויען, און וואָס וועט נאָך מער פאַרבעסערן און פאַרשענערן דעם ביאַליסטאָקער צענטער, און וואָס וועט ברענגען גרויס נוצען אויך פאַר פיל אַנדערע עלטערע אידישע מענטשען. מר. מאָריס מייסין, וועלכער איז קאַסיר־רער פון דעם גרויסען ביאַליסטאָקער צענטער, איז אויך געווען אָנווועזענד אין פילהאַרמאָניק האָל און ער איז האַרציג באַגריסט געווארען פון גרויסען פאָרזאַמלטען עולם, פאַר דער וואָרימקייט און הילפס־גרייטקייט וואָס ער וויייזט אַרויס. ריבאַלאָווסקי האָט צום סוף געמאַכט דעם אַפּיל, וואָס האָט אויפן אָרט אַרייינגעבראַכט אַ היפּשע סומע געלט.

ביים פאַרלאָזען דעם פילהאַרמאָניק האָל נאָכן גרויסען יום־טוב, האָבען מיין פרוי און איך זיך אַוועקגעשטעלט אין גאַס און באַטראַכט די גרויסע מאַסע פון אונזערע לאַנדסלייט, וועלכע זיינען אַוועק צו די סאָבווייס, באָסעס און זייערע קאָרס. זיי זיינען אַוועק אין אַלע טיילען פון דער גרויסער ניו־יאָרק, וואו עס לעבען אויך צווישען די מיליאָנען אַנדערע, טויזענטער ביאַליסטאָקער.

ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אויפגעטרייסלט פון דער שענדונג פון דעם געטאָ־בית־עולם אין דער אַלטער הויפּ־שטאָט

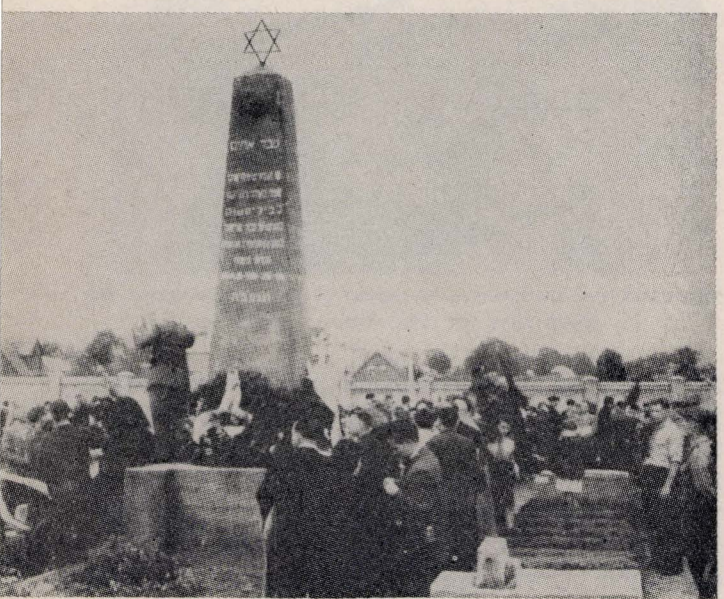
מיט גרויס צער און וויטאָג האָבן מיר אויפגענומען די ביטערע נייעס, אַזוי ווי דאָס איז מיט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין אַלע טיילען וועלט, אַז דער אידישער בית־עולם אין ביאַליס־טאָק, אויף דער זשאַביאַ־גאַס, וואָס איז געשאַפּען געוואָרען אין געטאָ אין די טראַגישע טעג פון די באַנדיטישע היטלעריסטען, איז לעצטענס פאַרוואַנדעלט געוואָרען אין אַ שטאָט־פּאַרק, דורך די איצטיגע באַלעבאָטים פון דער שטאָט ביאַליסטאָק. אויף דעם דאָזיגען בית־עולם האָט מען מקבר געווען די פאַרשטאָרבענע אידען אין ביאַליסטאָקער געטאָ, ווי אויך די געפאַלענע און דער־שאָסענע אידישע אויפשטענדלער געגען די נאַציס.

און איצט, ווי עס איז איבערגעגעבען געוואָרען אין דער דערמאָנטער נייעס, האָבן די פּוילישע פירער פון דער אַמאָלי־גער אידישער ביאַליסטאָק אַרויסגענומען די רעשטלעך פון די פאַרשטאָרבענע און געפאַלענע אידען פון דעם בית־עולם אין ביאַליסטאָקער געטאָ, און דאָס אַלץ אַריינגעלייגט אין אַ ווינקעל פון דעם נייעם שטאָט־פּאַרק, וואָס זיי האָבן דאָרט אויסגעבויט אויף דעם הייליגען אידישען אָרט, וואָס איז דורכגעווייקט מיט אידיש בלוט און טרערען.

גלייך ווי די נייעס וועגען דער דאָזיגער שענדונג פון דעם אידישען בית־עולם אין דעם ביאַליסטאָקער געטאָ, איז אָנגעקו־מען קיין ניו־יאָרק, האָט דער באָארד אָוו דירעקטאָרס פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען אין ניו־יאָרק, אָפּגעהאַלטען אַ דרינגענדען מיטינג. אין טיפּען טרויער איז אויסגעהערט געוואָרען די טרויעריגע נייעס, ממש מיט טרערען בייַ אַלע אָנוועזענדע אין די אויגען.

עס איז גלייך אַרויסגעשיקט געוואָרען אַ געהעריגער פּראָ־טעסט־בריוו צו דעם קאָנסול פון דער פּוילישער רעגירונג, אויף 9 איסט 66טער גאַס אין ניו־יאָרק, אין וועלכען עס איז אויס־געדריקט געוואָרען אונזער פּראָטעסט געגען דער שענדליכער האָנדלונג פון די איצטיגע פּוילישע באַלעבאָטים אין ביאַליסטאָק, אין באַזוג צו די אידישע רעשטלעך וואָס זיינען פאַרבליבען פון דעם נאַצישען באַרבאַריזם.

מיר האָבן געפּאָדערט, אַז דער קאָנסול זאָל אויפנעמען אַ דעלעגאַציע פון אונזער צענטער, כדי מיר זאָלען האָבן אַ מעג־ליכקייט אויפצוקלערען דעם גאַנצען טרויעריגען ענין. אָבער כאָטש מיר האָבן דעם דערמאָנטען בריוו געשיקט גלייך ווי מיר האָבן אָפּגעהאַלטען דעם מיטינג, האָבן מיר ניט באַקומען קיין שום ענטפער די גאַנצע צייט. מיר האָבן דעריבער געשיקט נאָך אַ פּראָטעסט־בריוו צום פּוילישען קאָנסול אין ניו־יאָרק, אין וועלכען מיר האָבן אָנגעוויזען, אַז די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין ניו־יאָרק און אין אַנדערע לענדער, וועלען ניט פאַרשווייגען דעם שענדליכען אַקט איבער די רעשטלעך פון די דערמאָרדעטע אידען אין אונזער הייס־שטאָט. מיר האָבן וועגען דעם אויך געשריבען און אויסגעדריקט אונזער פּראָטעסט צו דער יונייטעד־נעישאַנס. מיר וועלן ניט און מיר טאָרען ניט פאַרשווייגען די דאָזיגע אומדערהערטע שענדליכע האַנדלונג פון די איצטיגע שטאָט־באַלעבאָטים פון דעם, צו אונזער טיפען וויטאָג, אויסגע־ליידיגטען ביאַליסטאָק פון אידען.

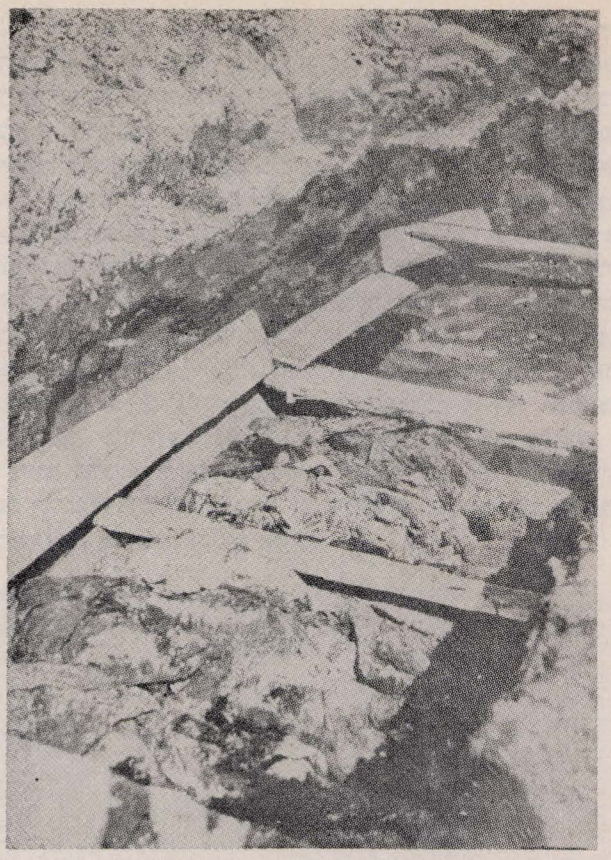

אויפן געטאָ בית־עלמין צום 5טען יאָרצייט (אין 1948) פון אויפשטאַנד און ליקווידאַציע פון דער ביאַליסטאָקער געטאָ. מען לייגט בלומען אויפן ברודער־קבר. דער נייער פּאַרקאַן איז אויפגעבויט געוואָרען מיט דער הילף פון ביאַליסטאָקער רעליף אין אַמעריקע.

פּאַר דאָס אומשולדיג פאַרגאָסענע בלוט וועט די נעסט
פון מערדערס צושפּרינגען.
איך, דיין אומגליקליכער פּאָטער און פּריינד וועלען
נאָך דיר בענקען,
מיט מיר צוזאַמען דיין פאַרטרויערטע שוועסטער ליזעלע
און אָנקל איסאַק — וועלען אייביג דיך געדענקען...
ביאַליסטאָק, 23טען נאָוועמבער 1945"

* * *

זינט די דאָזיגע ווערטער זיינען געשריבען געוואָרען, זיינען פאַרגאַנגען 26 יאָר. פרידע ריבאַלאָווסקי רוט איר אייביקע רוה צוזאַמען מיט די 70 גיבורים וקדושים אינ'ם ברודער־קבר אויפן זשאבינער בית־עלמין, אין ביאַליסטאָק. דאָס האָבן מיר, די לעבען־געבליבענע ביאַליסטאָקער אידען, עקסהומירט זייערע הייליגע ביינער פון אַ מיסט־גרוב, אין וועלכער די נאַצי־רוצחים האָבן זיי אַריינגעוואָרפען, און געבראַכט צו קבר־ישראל אין חודש אַפּריל, 1945. פאַר דעם דאָזיגען ברודער־קבר איז געשטאַ־נען דער טאָטע און אויסגעוויינט זיין ביטער האַרץ. קיינער האָט נאָך ביז איצט, רירענדיגער און מענטשליכער, ניט באַזונגען מיט זיין „איכה"־טרויער־ליד די גיבורים, ווי עס האָט דאָס געטאָן ראובן ריבאַלאָווסקי. דעריבער זאָל זיין טרויער־אויסדרוק נוגע זיין ניט נאָר זיין טעכטערל, די גיבורה, וואָס האָט די ערשטע דערָאבערט אַ מאַשין־געוועהר ביי די דייטשען — נאָר זיי אַלע אינ'ם ברודער־קבר. זאָל דער זכר פונ'ם העלדישען מיידעל, און אירע קאַמפּס־חברים, פאַראייביגט זיין אויף תמיד און דורך אונזערע ברידער־ביאַליסטאָקער אינ'ם וויטען לאַנד אַמעריקע וועלן דאָס אייגענטום פון אַלע ביאַליסטאָקער אידען און פונ'ם גאַנצען אידישען פאָלק. מען דאַרף שטעלען און בויען מצבות און מאָנומענטען אונזערע העלדען און קדושים. אָבער דער פאָלקס־זכרון איז דויערהאַפטיגער וויי מצבות און מאָנומע־נטען פון שטיין און בראָנז.

דער ברודער־קבר פון די 70 געפאַלענע געטאָ־קעמפער אין אויפשטאַנד פון 16טען אויגוסט 1943. אין ביאַליסטאָק.

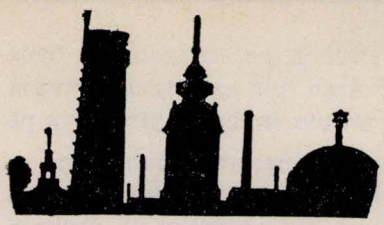
פייערלעשער, וואָס זיינען געווען פאַרנומען מיט לעשען די שרפות פון עטליכע אונטערגעצונדענע הייזער אויף טשעפּלע־גאַס (געטאָ האָבען זיי דאָס אונטערן דרוק פון דייטשע באַפעלען), באַמערקען אין אַ געוויסען מאָמענט, ווי פון אַ הויז לויפט פלוצים אַרויס אַ הייפעל קעמפער מיט פרידע בראש. אין אַ מאָמענט זיינען זיי לעבען די דייטשען, לייגען זיי אַוועק טויט אָדער פאַרוואונדעט מיט רעוואָלווער־שאָסן, כאָפּען דאָס מאַשין־געווער, שלעפּען אים אַריין אינ׳ם הויז נומער 18 און אין עטליכע מינוטען שפּעטער עפענען זיי אַ פייער פונ׳ם דעראָבערטען פולעמיאָט דורך אַ קליין פענסטערל פונ׳ם בוידעמשטיבעל. דער קאָמף איז אָבער אַן אומגלייכער. עס קומען דייטשישע פאַרשטאַרקונגען, די אַמוניציע פון די קעמפער גייט אויס, פון דער נאָענט באַוואַרפען די דייטשען דאָס הויז מיט האַנט־גראַנאַטען, ס׳ברעכט אויס אַ שרפה און די שטוב ווערט פאַרברענט צוזאַמען — ווי ס׳דוכט זיך אויס מיט פאַרוואונדערונג און פחד פאַראַליזירטע אידישע פייערלע־שער — מיט זיינע פאַרטיידיגער. פון דער זייט פונ׳ם צעשטערטען געטאָ־פּלויט, אויף פאָלעסער גאַס, קומט צו פאַרען אַ דייטשישע רויטער־קרייץ־מאַשין, זיי פאַרלאָדען איר מיט די טויטע און פאַר־וואונדעטע דייטשען און פאָרען אַוועק. עד כאן די גבית־עדות פונ׳ם עד־ראיה.

אָבער פרידע ריבאַלאָווסקי איז ניט אומגעקומען דעמאָלט. זי האָט באַוויזען, אפשר מיט נאָך עטליכע לעבען־געבליבענע חברים, דורך הינטערשטע הויפען זיך אַריינכאָפּען אין דער שכנות׳דיגער כמיעלנע־גאַס, און אַריינקומען אינ׳ם גרויסען בונ־קער פון די אויפשטענדלער, וואָס האָט זיך געפונען אינ׳ם ברונעם אויפן הויף כמיעלנע 7. דאָרט האָט זי געזען בערל שאַצמאַן (וועלכער געפינט זיך איצט אין שוועדען מיט זיין פאַמיליע), דער אייניציג ביים לעבען געבליבענער פונ׳ם בונקער. די אַלע אַנדערע, 70 גיבורים אין דער צאָל, זיינען נאָכן פאַראַט פונ׳ם בונקער דערשאָסען געוואָרען 4 טעג שפּעטער, פרייטאָג, דעם 20טען אויגוסט, 1943. צווישען זיי איז געפאַלען מיט אַ טויט פון גיבורים און קדושים, די אומדערשראָקענע און געטרייע טאָכטער פונ׳ם אידישען פאָלק, פרידע ריבאַלאָווסקי. — — —

עס איז געקומען דער סוף פון דער מלחמה, דער בלוטיגער שונא איז פאַרטריבען געוואָרען פון ביאַליסטאָק. על־פי־נס גע־ראַטעוועטע אידען האָבען אָנגעהויבען אייניציגוויז און אין קליינע גרופּען קומען פון די וועלדער, פון די פאַרטיזאַנער און אַרמייען, געקומען פון ווייטען רוסלאַנד. אין אַ געוויסען טאָג פון יאָר 1945 האָבען מיך באַזוכט, אין דער באַשיידענער ביוראָ פונ׳ם וואָיע־וואָדישען קאָמיטעט אין ביאַליסטאָק, דער פאָטער פון פרידע, ראובן ריבאַלאָווסקי, צוזאַמען מיט זיין ברודער יצחק (איסאַק) ריבאַלאָווסקי און מיט זיין טאָכטער און שוועסטער פון פרידע׳ן, ליזע. איך געדענק דעם בראָך פונ׳ם טאַטען, זיין טיפען און שטאָלצען צער נאָך זיין אומגעקומען טעכטערל. ער און זיינע נאָענטסטע האָבען ניט געקאָנט און ניט געוואָלט לעבען אין חרוב׳ן אידישען ביאַליסטאָק. פאָרן אַוועקפאָרען האָט ער מיר איבערגעלאָזט זיין אייגענהענטיג־געשריבענעם הספּד און יזכור נאָך זיין פרידעלע. היינט, נאָך אַזויפיל יאָרען, באַקומען די דאָזיגע הייליגע שורות, געשריבען אויף אַן אַרויסגעריסענעם בלעטעל פון אַ שול־העפט, זייער תיקון. איך גיב דאָ איבער ווערטערליך דעם דאָזיגען דאָקומענט, ניט בייטענדיג דעם סטיל און די אָרטאָגראַפיע:

„צום אייביגן אָנדענג מיין טייערער טאָכטער פרידעלע ז״ל, וועלכע איז געפאַלן על קידוש השם ביים פאַרטיידיגען דעם געטאָ אין ביאַליסטאָק, דעם 16טען אויגוסט 1943:

„זיי געזעגענט מיין קינד,
איך שטעה ביי דיין קבר טיף געבויגען דעם קאָפּ,
ווי אַ העלדין בינסטו געפאַלען, ניט ווי קיין שאָף,
מיין טהייערע קלייניקע הייליגע פרידעלע.
אייביג קריסטאַל ריין איז געווען דיין נשמה׳לע...
דער דראַנג נאָך לעבען און מעשים גוטע
האָט דיר שטענדיג צונויפגעפירט מיט חברים גוטע.
אַצינד ליגט איר אַלע אין איין קבר צוזאַמען
אויפן פעלד דעם גרויסען מיט קברים אַ סך אַן צוימען,
איך בין געקומען דיר זאָגען, מיין קינד,
מיט טרערען הייסע בעגיס איך דיין קבר אַצינד...
געוועזען זיינען עלטערן, ברידער און שוועסטער,
געבליבען זיינען חורבות און פון אַללעס געשפּענסטער.
מיך טרייבט די פוסטקייט און דער בראָך מיט בלוט צוזאַמען
אין דער פרעמדער וועלט צווישען מענשען פרעמדע פונדאַנען,
וואָר וועט מיין קינד צו דיין יאָהרצייט אַ ליכט אויף דיין קבר אָנצינדען?
וואָר וועט מיין קינד ביי דיין קבר דאָס ביטערע האָרץ פאַר דיר אויסגיסען?
ס׳וועלען שטענדיג צו דיין קבר חברים קומען געטרייע,
מ׳וועט אויף דיין קבר בלומען צאַרטע פלאָנצען אין
אַ צייט אַ פרייע,
מענשען וועלען דיינע גרויסע טהאָטען אין ביכער
און לידער באַזינגען,

געווען אַמאָל אַ שטאָט אַזאַ

פון דער סעריע: געשטאַלטען פון קדושים און גיבורים

פון דר. שמעון דאַטנער (וואַרשע)

פּרידע ריבאַלאָווסקי, 18 יאָר ע״ה

איך, שמעון דאַטנער, שרייב די דאָזיגע שורות אין סעפּטעמבער 1971, אין וואַרשע. 27 יאָר נאָך חורבן ביאַליסטאָק און 25 יאָר נאָכדעם ווי כ׳האָב אָנגעשריבען די ערשטע זייטען פון דער געשיכטע פון דעם דאָזיגען חורבן און געדרוקט אין „ביאַליסטאָקער שטימע״ אין ניו־יאָרק. עס איז שוין אַריבער פון דעמאָלט אַ האַלבער יובל. עס הויבט זיך אָן די צווייטע העלפט פונ׳ם יובל. די אַרבעט מוז מען ממשיך זיין, אָפילו וועט ס׳דערוועקען זיך ספקות, אויב איך וועל דאָס פאָרענדיגען. איך נישטער אין מיינע פילצאָליגע קורצע נאָטיצען, געשריבען אויף דער הייסער מינוט אין ביאַליסטאָק אין די יאָרען 1946־1944, אין וואַרשע, נידער־שלעזיען, ציפּערן און ווידער אין וואַרשע זינט 1946 ביז היינטיגען טאָג. פון וואָס הויבט מען אָן?

מיין בליק פאַלט אויף דריי בלעטלעך. איין מאַשין־שריפט און צוויי כתב־יד׳ן. די מאַשין־שריפט און איין כתב־יד געהערען צו מיר, אָבער איין האַנט־שריפט איז אָנגעשריבען ניט מיט מיינע הענט. איך קוק אַריין נעענטער, דערקען דעם מחבר, דערמאָן זיך, עס טרייסלען די הענט: דאָס איז אַ הספּד געשריבען פון אַ טאָטען פאָר זיין געפאַלענער טאָכטער. אַלע דריי דאָקומענטען־פּאַרציי־כענונגען האָבען אַ שייכות צו דעם העלדישען ביאַליסטאָקער מיידעל, פּרידע ריבאַלאָווסקי. איך לייען אינ׳ם פאָטערישען הספּד, צווישען אָנדערע: „ווער וועט, מיין קינד, ביי דיין יאָרצייט אַ ליכט אויף דיין קבר אָנצינדען...״ און איך באָקוק נאָך די דאָזע פונ׳ם הספּד: ביאַליסטאָק, 23טען נאָוועמבער, 1945. דאָס הייסט, 26 יאָר זיינען אַריבער, זינט דער טאָטע האָט מיר אָנפאַרטרויט דעם געמאָלער פון זיין האָרץ, און איך באַשליס ביי זיך: אינ׳ם ספר „חורבן ביאַליסטאָק״ אָנשרייבען אַ ניי קאַפּיטעל געווידמעט די „ליכטיגע געשטאַלטען פון קדושים און גיבורים אינ׳ם ביאַליסטאָקער געטאָ און אומגעקומענע״. אָנהויבען וועלען מיר די דאָזיגע סעריע דווקא פון אַ פּשוט׳ן קעמפער פון דעם ביאַליס־טאָקער געטאָ־אונטערגרונט, דעם וויניג־באַקאַנטען מיידעל, וואָס איז געווען 18 יאָר אַלט, וועלכע זי האָט אויסגעהויכט איר איידעלע נשמה; וואָס האָט געקעמפט ווי אַ גיבור און איז אומגעקומען ווי אַ קדוש. מיר ווידמען אונזער שילדערונג דער ליכטיקער געשטאַלט פון פרידע ריבאַלאָווסקי.

איך ווייס גאָרניט וועגען אירע קינדערישע יאָרען, אַ חוץ איין פּרט: זי איז געבוירען געוואָרען אין ביאַליסטאָק, אין יאָר 1925, איר טאַטע ראובן ריבאַלאָווסקי, איר מוטער רחל פון שטוב טאָט, ביידע ביאַליסטאָקער. און דאָס איז אַלץ. זי טויכט אויף אין דער געשיכטע פונ׳ם אידישען ביאַליסטאָק אינ׳ם לעצטען עטאַפּ פון איר לעבען און איינצייטיג אין די לעצטע מאָמענטען פונ׳ם קיום פון ביאַליסטאָקער אידענטום. אַ קורצע אַנאָנימע נאָטיץ אין מיין אַרכיוו, באַשטעטיגט דורך מיין אונטערשריפט, דערציילט, אַז פרידע האָט געזומען אַ גאָר אַקטיוון אָנטייל אינ׳ם געטאָ־אויפשטאַנד אין יענעם טראָגיש־העלדישען טאָג, מאָנטאָג, דעם 16טען אויגוסט, 1943; אַז זי האָט זיך געפּונען צוזאַמען מיט אַ גרופּע בית״ר׳ישע יוגענט אויף אַ קאַמפּס־פּאָזיציע אינ׳ם הויז אויף טשעפּלע־גאַס 18, פון וואָנען זיי האָבען אַ לענגערע צייט באַשאָסען די דייטשען מיט אַ דערָאָבערטען מאַשין־געווער; און אַז די דייטשען האָבען באַווייזען לסוף דאָס הויז אונטערצינדען און עס פאַרברענען צוזאַמען מיט די פאָר־טיידיגער. עד כאן מיין מאַשין־שריפט.

אַ מער פּרטימ׳דיגע באַשרייבונג פאָרמאָגט אַ צווייטע, דאָס־מאָל מיין אייגענהענטיגע נאָטיץ, איבערגעגעבען מיר דורך אַן עד־ראיה, דעם מוזיקער קוטשיקעוויטש (געפינט זיך איצט אין מאָנטרעאָל, קאַנאַדע), וואָס איז אין געטאָ געווען אַ מיטגליד פון דער אָנפירונג פון דער פייערלעשער־קאָמאַנדע (בראש פון דער דאָזיגער קאָמאַנדע איז געשטאַנען אַלבערט מאַרקוס, דער ברודער פון איסאַק (יצחק) מאַרקוס, וואָס איז געווען קאָמענדאַנט פון דער געטאָ־פּאָליציי. דער פאָרטרעטער פון אַלבערט מאַרקוס איז געווען וויקטאָר בובריק, אַ באַקאַנטער פאָר־מלחמה׳דיגער רעזשיסאָר פונ׳ם אידישען רעווי־טעאָטער „גילה־רינה״. קוטשיקעוויטש איז געווען דער סעקרעטאָר פון דער פייערלעשער־קאָמאַנדע).

דעם 16טען אויגוסט 1943, איז די פייערלעשער־קאָמאַנדע פון די סאָמע פריעסטע מאָרגען־שעה׳ן געווען מאָביליזירט. קוטשיקעוויטש האָט זיך געפּונען אויף טשעפּלע־גאַס. אַזייגער 5 אינדערפרי, האָט ער באָמערקט ווי פּאָרן הויז, וואָס איז פאָרנומען געווען דורך אַ גרופּע קעמפער פון דער רעוויזיאָניסטען־אָרגאַניזאַציע, האָט זיך פאָר אים די גוט באַקאַנטע פרידע ריבאַלאָווסקי געזעגענט און צעקושט מיט איר שוועסטער, ליזע. עטליכע שעה׳ן נאָכדעם, וועלכע ס׳האָט זיך אָנגעהויבען דער באַוואָפענטער וויידערשטאַנד און עס האָבען אָנגעהויבען ברענען עטליכע הייזער אויף טשעפּלע־גאַס, אונטערגעצונדען דורך די אויפשטענדלער, האָבען די דייטשען אָוועקגעשטעלט אַ מאַשין־געווער אויף עק נאָוואָגרודזקע און טשעפּלע און פון דאָרט באַשאָסען די קעמפער. און דעמאָלט האָט פאַסירט אַ פאַקט, וואָס דאָרף פאָראייביגט ווערען אין דער געשיכטע פון אידישער גבורה. די אידישע

באַמערקונג פון רעדאַקציע:

ראובן ריבאַלאָווסקי איז געווען דער עלטסטער זון פון מאיר און דבורה ריבאַלאָווסקי, וועלכע האָבען געהאַט אַ רעסטאָראַן און אַ זאַל אויף חתונות לעבען וואָקזאַל אין ביאַליסטאָק. ער האָט דורכגעמאַכט די מלחמה אין רוסלאַנד צוזאַמען מיטן ברודער איסאַק, וועלכען מיר האָבען דעם כבוד צו האָבען אַלס אונזער גענעראַל־סעקרעטאַר.

ראובן איז געשטאָרבען אין 1955 אין מאָנטעווידעאָ, וואו ער האָט געוואוינט צוזאַמען מיט זיין טאָכטער ליזאַ, וועלכע האָט דורכגעלעבט דעם טויטען־לאָגער אוישוויץ.

ליזאַ האָט חתונה געהאַט נאָך דער מלחמה מיט איזראַעל באַקעס. זיי האָבען אַ זון, וועלכער ענדיגט דעם יאָר אַלס דאָקטאָר אין מאָנטעווידעאָ.

די העלדין פרידאַ איז פאָראייביגט געוואָרען אין דער שוהל פון „ביאַליסטאָקער היים פאָר עלטערע מענטשען״ מיט אַ יזכור־טאָוועל צוזאַמען מיט דער גאַנצער משפּחה ריבאַלאָווסקי.

אייער שיינעם אויפטו פון אויספירען דעם טאָווע־אויף דער אַרכיוו־וואַנט. ער האָט אויך דערציילט די טראַגישע פֿאַסירונג פון אייער רייזע קיין ישראל מיט דער מתנה.

דער ערשטער רעדנער, אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי פון ביאַליסטאָק (איצט וויצע־שטאָט־פֿרעזידענט פון תל־אביב), האָט דערציילט פון ביאַליסטאָק אַלס פּיאָנערען פון דער אַרגאַניזירטער קהילה. ער האָט געגעבען היסטאָרישע שטריכען פון דער שטאָט, נאָך פון דער צייט וועז ביאַליסטאָק איז געווען אַ פּראָגרעסיווישע טעריטאָריע, אין דער צייט פון נאַפּאָלעאָנ'ס מאַרש אויף מאָסקווע. אין דער רייכער געשיכטע פֿאַרנעמט דאָס קולטור־לעבען דעם וויכטיגסטען פּלאַץ אין ביאַליסטאָק — מיט אירע שולען, לערער און משה'לע — אַלס צענטראַלע פיגור צווישען זיי.

צמח פֿאַרטנוי האָט פֿאָרגעלייענט די עסיי, וואָס שמואל זאַבלודאָווסקי ע"ה האָט געשריבען „איך פיר מיין ברודער משה" — וואָס האָט געמאַכט אַ געוואַלדיגען איינדרוק אויף די צוהערער.

איינער פון די וויכטיגע זשורנאַליסטען פון דער צייטונג „מעריב", משה זאק, אַ שילער פון משה'לען, האָט געערעדט מיט האַרץ און שטאַרקען געפיל וועגען זיינע גימנאַזיע־יאָרען. זייענדיג אַ מאַטעמאַטיקער, האָט אים משה'לע אַזוי באַאיינפלוסט מיט זיין ליבע פאַר העברעאישער ליטעראַטור און אידישע הומאַניסטיק, אַז ער איז אַריבער פון מאַטעמאַטיק צו זשורנאַליסטיק.

דער באַקאַנטער אַרטיסט פון „הבימה"־טעאַטער, ישראל בעקער, האָט געערעדט וועגען דער גרויסקייט פון דער קולטור־רעלער ביאַליסטאָק, די פּרעסע, די לערער מיט משה'לען אַלס פּראָטאָטיפ און געוראפען צום אַרויסגעבען דעם „פּנקס ביאַליסטאָק" פאַר די קומענדיגע דורות.

איינער פון די לעצטע מאַהיקאַנער פון די ביאַליסטאָקער לערער, אַ פּערזענליכער פריינט פון משה'לען, לייב פאַיאַנס (אַ זון פון באַרימטען ביאַליסטאָקער רב, פון די היסטאָרישע פּיגורען פון אַלעמען פאַרערטער פּעדאַגאָג און דערציער פון כמעט אַלץ וואָס האָט צו טאָן מיט העברעאיש און אידישער וויסענשאַפט, האָט דערציילט ווי ער האָט מיט משה'לען געזוכט צו עפענען נייע וועגען, כדי דורכזעצען דעם אידישען אַלטען גייסט, אין דער מאָדערנער העברעאישער דערציאונג. די שוועכע ערשטע שריט און דער גרויסער דערפאָלג מיטן דערגרייכען פון דער אינסטיטוציע פון דער גימנאַזיע.

כדי צו באַטאָנען די קייט פון די דורות, זיינען אַרויסגעטראָטען אויך שילער פון דער תל־אביב'ער וויצמאַן־גימנאַזיע און פאָרגעלייענט (פון אַ זשורנאַל, וואָס איז ספּעציעל אַרויסגעגעבען געוואָרען דורכן קאָמיטעט לכבוד דער צערעמאָניע) משה־לע'ס לעצטען בריוו צו זיינע שליער; און אַ ליד געשריבען אין געטאָ וועגען „שוואַרצען שבת", וועז 5000 אידען זיינען געכאַפּט און דערשאָסען געוואָרען אויסערן שטאָט. צווישען זיי — אויך משה'לע.

דאָן האָב איך געערעדט אַלס שילער פון ערשטען אַרויסלאָז פון דער העברעאישער גימנאַזיע און אַלס מיטגליד פון דער משפחה, וועמען משה'לעס אָנדענק איז טייער און אַזוי ענג פאַרבונדען מיט שמואל'ס האַרציגען וויי־געשריי. איך האָב דערציילט די פאַרזאַמלטע אויספירליך וועגען דער אַמאָליגער פאַרצווייגטער גייסטיג־אידישער ביאַליסטאָק, ביז די ערשטע מאָדערנע „לומדי־ש"ס" שולעס, אַלס רעוואָלוציאָנערע דערציאונגס־אָנ־

צו שפּעט

פון ציקל: „וועז אידישע פֿאַרטיזאַנער האָבען געזונגען"

פון וועלוול פּאָט

איך בין געלאָפען אין לאַנגען וועג
און דיך ניט געפונען.
געהאָפט, געוואָרט, טעג נאָך טעג
און דו ביזט ניט געקומען.

דער וואַלד פֿאַרשלעפערט מיין געפּאָר,
אָבערווינט ציפט אוים די בלעטער.
ס'רופט דער ביקס מיך: „גרויסער נאָר,
דו קענסט דאָך זיין אַ רעטער".

אַוועק, אַריבער געטאָ־פּלויט,
איך זוך אַ ליכט אין נאַכט.
נאָר אַלץ פֿאַרגליווערט, פינצטער, טויט,
ליקווידירט, פֿאַרגראָבט.

בלוט און ספּרים אויף די וועגען,
ס'ווייזט מיין טייערע אין מיין געמיט.
ס'לאָכט דער קלויסטער־גלאָק אַנטקעגען.
און צלמים שמייכלען מיט...

איך בין געלאָפען אַ לאַנגען וועג
און דיך ניט געפונען.
געוואָרט, געגאָרט, טעג נאָך טעג,
נאָר דו וועסט קיינמאָל קומען!

שטאַלטען, נאָכן חדר און ישיבה, איבער דעם „חדר מתוקן" — וואָס משה'ס און שמואל'ס פאָטער, ר' חיים צבי זאַבלודאָווסקי, איז געווען אַינער פון זייערע ערשטע גרינדער אין ביאַליסטאָק, אויך ביזן מאָדערנעם אידישען גייסט, וואָס האָט געפירט צו דער גרינדונג פון דער העברעאישער גימנאַזיע אין יאָר 1919.

איך האָב געערעדט און דערציילט וועגען דעם גרויסען דער־פאָלג פון הונדערטער חלוצים אין ישראל — אַקאַדעמיקער אין מעדיצין, טעכניקער און פּאָליטיקער — אַ וויי־פֿאַרשפּרייטער און פאָרצווייגטער בוים, וואָס איז אַזוי אכזריות'דיג אַרויסגעריסען געוואָרען מיט די וואָרצלען אין גרויסען אידישען חורבן — אָט ווי עס האָט געווייזט דאָס האַרץ פון שמואל'ן אין ליד „פּאַרט אַ צוג מיט אידען", וואָס איך האָב פאָרגעלייענט פון דער „מעקסיקאַנער שטימע". עס איז געווען אַ וויי־טאָג און אַ שטאָלץ!

נאָכדעם ווי גיטעלע האָט געדאַנקט דעם קאָמיטעט אין דיין נאָמען פאַרן אויספירען די צערעמאָניע און אויפהענגען דעם טאָוועל, האָבען מיר ביידע, גיטעלע און איך, אין נאָמען פון דער משפּחה, אַראָפּגענומען דעם פאַרדעק פון טאָוועל — און אַלץ איז געשטאַנען פול מיט פיעטעט פאַרן בילד מיט דער אויפשריפט „משה'לע" — וויסענדיג אַז אַ שטיק אידישע געשיכטע פון העלדישקייט און טרויער קוקט צו זיי פון דער וואַנט און רופט אויס „כבוד די געפאַלענע!"

די צערעמאָניע פון פאַראייביגען דעם אָנדענק פון „משה׳לע" זאַבלודאָווסקי, אין ישראל

פון **דר. א. צפרוני** (ירושלים)

אין דעם אַמאָליגען ביאַליסטאָק האָט דר. א. צפרוני געהייסען גימפּעלעווישט. ער איז אַ זון פון קיווע גימפּעלעווישט, אַ געווען־ענער סטאָליאַר. ער האָט פאַרענדיגט דאָקטאָר־מעדיצין אין דער שווייץ און איז פון דאָרט געפאָרן זיך באַזעצן אין ארץ־ישראל, אַרום 1930 מסתמא. ער איז געווען אַ לונגען־ספּעציאַליסט. דר. א. צפרוני איז געווען דער דירעקטאָר פון דעם הדסה־שפּיטאָל, וועו דער שפּיטאָל איז נאָך געווען אין צפת, איידער מען האָט אויסגעבויט דעם נייעם איצטיגען הדסה־שפּיטאָל אין ירושלים. מיר דרוקען דאָ אַ בריוו פון דר. צפרוני, מיט קליינע קירצונגען, צו פרוי וועליע זאַבלודאָווסקי אין מעקסיקע, וועגען דעם ווי אַזוי מען האָט אין תל־אביב דורכגעפירט דאָס פאַראייביגען דעם אָנדענק פון באַוואוסטען העברעאישען פּעדאַגאָג און קדוש אין ביאַליסטאָק, משה׳לע זאַבלודאָווסקי. דעם גאַנצען פלאַן ווי אַזוי צו פאַראייביגען זיין אָנדענק, איז פאַרטראַכט געוואָרען פון וועליע׳ס מאַן און משה׳לעס ברודער, דר. שמואל זאַבלודאָווסקי, וועלכער איז מיט אַ קורצער צייט צוריק פלוצלינג געשטאָרבען, נאָכדעם ווי ער איז קראַנק געוואָרען בעת זיין קורצען באַזוך אין ניו־יאָרק, וועו וועליע און שמואל האָבען זיך געגרייט צו פאָרען קיין מדינת ישראל, צו דער זעלבער טראַגישער צערעמאָניע.

— רעדאַקציע

די טראַגישע טריער־צערעמאָניע איז פאָרגעקומען דעם 4־טען נאָוועמבער, 8 אין אָוונט, אין דער גימנאַזיע אין תל־אביב. מיך האָט מען אויך אַרויסגערופען קיין תל־אביב אויף דעם זעלבען טאָג.

אין דער פרי בין איך געקומען אין דער גימנאַזיע און אויפגעטראָטען פאַר די שילער. איך האָב זיי דערציילט וועגען ביאַליסטאָק — די שטאָט פון אידישען גייסט און שאַפען, די שטאָט פון אַרגאַניזירען אידיש לעבען אין אַרבעט און האַנדעל, און דער עיקר — דאָס גרויסע קולטור־ווערק פון די ערשטע מאָדערנע, נאַציאָנאַלע דערציאונגס־אַנשטאַלטען: די העברעאישע פאָלקס־שולען, די האַנטווערקער־שולען, די ערשטע רעליגיעז־נאַציאָנאַלע שולען תחכמוני, די אידישע שולען — און אַריבער צום קרוין פון דערציאונגס־ווערק: די העברעאישע גימנאַזיע, מיט אַלע אירע אַנטוויקלונג־עפאָכעס. איך האָב געוויזען די קינדער בילדער פון דער גימנאַזיע און דאָקומענטען, ווי די געדרוקטע צייטונג „אנחנו", וואו איך בין נאָך געווען רעדאַקטאָר צוזאַמען מיט ה׳ יוסף סערלין, וועלכער איז אין יאָרען אַרום געווען געזונטהייטס־מיניסטער אין ממשלת ישראל. ווי־דער האָבען מיר זיך געטראָפען אויף איין אַרבעטס־געביט, וועו פריינט סערלין איז אין 1954 געקומען, אַלס מיניסטער, באַזוכען דעם שפּיטאָל אין צפת, וואו איך בין געווען דירעקטאָר.

די איינצעלהייטען וועגען ביאַליסטאָק האָב איך דערציילט פאַר די שילער, כדי זיי זאָלען וויסען וואָס איז דאָס פאַר אַ טאָוועל וואָס הענגט אויף דער וואַנט און ווער איז געווען איינער אַ „משה׳לע". דער אינטערעס פון די שילער איז געווען זייער גרויס און זיי וועלען דאָס באַאַרבעטען אין פאַרפאַסונגען וועגען ביאַליסטאָק אין אַ וועט־קאָנקורס אויף אַ פּרעמיע, וואָס דער ביאַליסטאָקער קאָמיטעט האָט באַשטימט אין דער הויך פון 600 און 400 פונט.

אָבער דער הויפּט־פונקט פון דעם טאָג איז געווען די צע־רעמאָניע פון אויפדעקען דעם טאָוועל. אין גרויסען זאָל פון דער גימנאַזיע (אין איינער פון די שענסטע גאַסען פון תל־אביב), וואָס איז באַשטימט אַלס „אַדיטאָריום פון די ביאַליסטאָקער, אויפן נאָמען פון דוד סאָהן", און דינט אין דער פרי אַלס קאָפּעטעריע פאַר די שילער, מיט אַ שיין־איינגעאָרדענטען בופעט. עטליכע הונדערט מענטשען האָבען אויסגעפילט דעם זאָל. אַנטקעגען — אַ גרויס בילד וואָס פאַרנעמט כמעט אַ גאַנצע וואַנט, געמאָלען פון ביאַליסטאָקער מאָלער, אריה פיין, איבערגעגעבען פון עווא גרינהויז, סאָוט־אַפריקע. דאָס דאָזיגע בילד שטעלט פאָר פראָג־מענטען פון ביאַליסטאָק: דער שטאָט־זייגער, די בריק, די פאַר־ברענטע גרויסע שוהל, פאַבריקען און אַן האַלאָבליעס — פערד און וואָגען. אויף אַ צווייטער וואַנט מיט אויפגעהאַנגענע שאָפּעס־פאָליצעס, זיינען שופלאָדען אויפצונעמען דעם אַרכיוו פון דער העברעאישער גימנאַזיע. און אין צענטער — דער טאָוועל, וואָס איר האָט געשיקט מיט משה׳ס בילד, וואָס קוקט אַרויס פון דער איינדרוקספולער אויפשריפט — „משה׳לע — געפאַלען א. אַז. וו."

ביים פּרעזידיום־טיש זיינען געזעסען קאָמיטעט־מיטגלידער, מיט אַלטע בכבוד׳יגע לערער נאָך פון דער גימנאַזיע פון ביאַ־ליסטאָק; קולטור־טוער, ביאַליסטאָקער, פון דער היגער פּרעסע און טעאַטער; וויצע שטאָט־פאָרזיצער פון תל־אביב, און די פאַ־מיליע — פאַרטראָטען דורך מיר און גיטעלע׳ן.

דעם פאָרזיץ האָט געפּירט דער באַקאַנטער עסקן זלמן ירושלמי, וועלכער עפענט די צערעמאָניע און דערציילט וועגען

ריבה כענטאָוו און מ. קרוגליאַק ביים יזכור־טאָפעל פון משה זאַבלודאָווסקי ע״ה אין דוד סאָהן אוידיטאָריום, תל־אביב.

יעקב כהן — דער מענטש פון מחשבה

פון נחום סומער

לעצטענס איז דערשינען יעקב כהנ׳ס בוך „אין גערַאַנגעל פון צייט" אין פּאַרלאַג „מאַסף ישראל". דאָס בוך באַשטייט פון עסייען, וואָס באַהאַנדלען פאַרשיידענע פּראָבלעמען און אַספּעקטן, וואָס האָבען באַאומרואיגט די דענקער און אידייען פון פאַר־שיידענע צייטען און דורות. יעקב כהן איז דער מחבר פון אַן ערך צוואַנציג ביכער, לידער, עסייען, דערציילונגען, אַפֿאָריז־מען און מעמוֹאַרען. אין ס׳רוב פון זיינע ליטעראַרישע פּאַרמעס־טען קומט צום אויסדרוק זיין נאַציאָנאַל־פילאָסאָפישע אידייע פון אידישען קיום. ער איז געבוירען אין 1900 אין ביאַלע און האָט געלעבט אין ביאַליסטאָק, פוילען. ער האָט דורכגעמאַכט דעם דרך פון ס׳רוב אידישע יונגעלייט אין די אידישע ישובים אין פוילען — חדרים, חסידים־שטיבלעך, וועלטליכע לימודים א. אַז. וו. ער האָט געדינט אין דער פוילישער אַרמיי, וועמענס דערפאַרונגען ער האָט באַשריבען אין אַ בוך א. נ. „דריי יאָר אין פוילישען מיליטער".

אין די צוואַנציגער יאָרען האָט ער דעביוטירט מיט אַ קאָ־רעספּאָנדענץ אין וואַרשעווער „הייַנט" און מיט לידער אין „צוויט", וואָלין, און אין „אויפקום" אין ניו־יאָרק. זינט דאַן איז ער טעטיג ליטעראַריש און געזעלשאַפטליך. ער האָט זיך באַטייליגט אין פיל זשורנאַלען און שריפטען פון דער אידי־שער פּערייאָדיק און אויך מיט פאַרשיידענע ביאָ־ביבליאָגראַפישע אַרבעטען וועגען אידישע שרייבער פון ווייטען און נאָענטען עבר, און וועגען שרייבער וואָס זיינען פריציטיג פאַרשניטען געוואָ־רען אין גרויסען חורבן, ווי אויך אין „לעקסיקאָן פון דער נייער אידישער ליטעראַטור".

יעקב כהן האָט דורכגעמאַכט דעם גאַנצען וועג פון אַ פאַר־יתום׳טען דור. ער האָט אויף זיין געבוירן דורכגעשוידערט דעם פּיין פון היטלעריסטישער און סאָוועטישער רשעות. פּיזיש איז ער אַוודאי אַרויס אַ צעוואונדיגטער. אָבער גייסטיג האָבען אים אַלע שוידערן, וואָס ער האָט דורכגעלעבט, נישט געבראָכען.

אין זיין נייעסטען בוך נעמט ער אַרום פאַרשיידענע פּראָבלע־מען, וואָס פייניגען אויך דעם היינטיגען דור פון אידישע אינ־טעלעקטואַלען. זיינע אַרבעטען פאַרמאָגען ערנסטען און לאָגי־שען אַרומנעם פון די ענינים וואָס ער באַהאַנדלט.

אָט ווי ער רעדט וועגען „פרייהייט און דעמאָקראַטיע": „דאָס באַנוצען זיך מיטן וואָרט אָדער שריפט אויף צו פאַר־שפּרייטען שנאה און האַס געגען אַ יחיד אָדער רבים, איז נישט נאָר אַ פאַרלעצונג פונעם צווייטענס פרייהייט, נאָר ס׳איז אַ בפירוש׳ער קרימינעלער אַקט, וואָס האָט מיט אמת׳ער פרייהייט פון וואָרט און שריפט גאָרנישט צו טאָן. און נישט נאָר איז אַזאַ פרייהייט צו האָסען קיין פרייהייט נישט, נאָר אַ דעמאָקראַטיע וואָס דערלאָזט צו אַזאַ פרייהייט, איז קיין עכטע דעמאָקראַטיע נישט"... ווי אמת׳דיג זיינען אָט די וועדטער וועגען די סיס־טעמען וואָס רעדען כלומר׳שט וועגען פאָלקס־דעמאָקראַטיע, גאָר באַזונדער ווי זי ווערט פּראַקטיצירט אין סאָוועט־רוסלאַנד און אירע סאַטעליטען־לענדער.

געראָטן איז אויך דער מחבר, ווען ער אַקצענטירט גאָר שטאַרק דעם איינצעלנעם אין אונזער געזעלשאַפט. אין אונזער מעכאַניזירטער און אויטאָמאַטישער געזעלשאַפט ווערט דער יחיד־מענטש אַ שרייפעל אין עפּעס אַ מאַנסטערהאַפטען, עלעק־טרישען דינאַמאָ, וואָס איז נאָר אויף אַזוי פיל וויכטיג אויף וויפיל ער דינט דעם כלל.

„אין וואָס אָבער באַשטייט דער מהות פון כלל? — פרעגט דער מחבר. — דער כלל איז נישט מער ווי אַ צאָל פון יחידים וואָס בילדען דעם כלל. און כאָטש די יחידים האָבען אָפט זייערע באַזונדערע נייגונגען, איז אָבער דאָס עיקר׳דיגע פון די מענטשען — געמיינשאַפטליך פאַר אַלע, פאַרן גאַנצען כלל. מחמת אַלץ וואָס איז דאָ איינעם יחיד, איז אויך בנמצא אינעם כלל. מענטש־הייט, פאָלק, אָן דעם יחיד, איז אין עצם אַן אַבסטראַקציע. דער עיקר איז דער מענטש, דער יחיד". דער מחבר איז גערעכט ווען ער דענקט: וועלען מיר איבערמאַכען די געזעלשאַפט, מו־זען מיר קודם איבערדערציען דעם יחיד. און דאָס נישט דורך אַבסטראַקטע טעאָריעס, נאָר דורך פּראַקטישע לעבענס־געבאָטען פון מענטש צו מענטש.

קאָנענדיג דעם שרייבערס פריערדיגע ביכער און לייענע־דיג זיין איצטיג בוך „אין גערַאַנגעל פון צייט", זע איך, אַז דער מחבר מאַכט אַן ערנסטען פאַרזוך זיך צו פאַרטיפען אין דעם זין פון מענטשליכען לעבען. ער וויל געפינען אַ מאָראַלישען קאָדעקס, וואָס זאָל דערמעגליכען געגענזייטיג צו עקזיסטירען אויף אונזער פלאַנעט.

ס׳זיינען פאַראַן אייניגע ענינים מיט וועלכע כ׳קאָן זיך מיטן מחבר נישט אידענטיפיצירען. ער האַלט, למשל, אַז אייניגע גרויסע נביאים ווי ישעיה, עמוס, ירמיה, מיכה זיינען אין תוך געווען פאַר אַ פּעסימיסטישען באַגעס אין אונזער לעבען, מחמת זיי האָבען געשטראָפט געגען איבערטריבענעם אָפּטימיזם מצד די אַנדערע נביאים פון זייער צייט. מיר דוכט זיך, אַז דווקא וויל זיי האָבען גע׳מוסר׳ט יענע וואָס זיינען אַוועק אויף פאַל־שע וועגען, האָבען זיי אויספאַרמירט דעם אָפּטימיסטישען באַ־געם פון אונזער נאַציאָנאַלען קיום. אין זיין בוך גיט דער מחבר אויך אָפּ פיל פלאַץ דעם ענין פון אידישער וועלטליכקייט.

לעצטענס דערשיינען וויניג ביכער, וואָס פאַרנעמען זיך מיט אַ טעמאַטיק פון אַ פּראָבלעמאַטישען כאַראַקטער. דערפאַר באַטראַכטען מיר דאָס בוך „אין גערַאַנגעל פון צייט" פאַר אַן ערנסט, אַקטועל, אָנרעגענדיג בוך, וואָס פאַרנעמט זיך מיט ענינים וואָס רופען אַרויס אין אונז ספיקות און מחשבות, וואָס באַאומרואיגען די טאַטעס און קינדער, וועלכע געפינען זיך אויף די שיידּ־וועגען פון איבערשאַצען אונזערע וועדטען.

הרב וויסמאַנ׳ס פאַרטראַגען

אַ נייע זאַך איז אייניגעפירט געוואָרען דאָס יאָר, פון וועל־כען אונזערע אייניוואוינער האָבען גרויס פאַרגעניגען. יעדען פרייטאָג, 9:30 אין דער פרי, פאַרזאַמעלט זיך אַ גרויסער עולם אויף דעם 8־טען פלאָר, וואו הרב ווייסמאַן רעדט וועגען דער סדרה פון דער וואָך, אַרויסבערענגענדיג פראַבלעמען, וואָס רירען אַן יעדען פון די אייניוואוינער, ספּעציעל זייער צוזאַמענלעבען אין אונזער היים. די מענטשען וואַרטען מיט פיל פרייד פאַר דער דאָזיגער שעה. לויט ווי עקספערטען זאָגען, איז דאָס אַ גוטע פאָרם פון „טעראַפּי". ס׳וואָלט כדאי געווען אַמאָל זיך אַריבערכאַפּען און זען.

גאָניאָנדז־טרעסטינער באָל, זונטאָג, מאי 7, 1972

ווי אַלע יאָר זינט 1945 וועלען אויך דעם יאָר, זונטאָג, דעם 7־טען מאי, 1972, 1 בייטאָג, די גאָניאָנדזער און טרעסטינער זיך צוזאַמענקומען אין דעם שיינעם נייַ־דעקאָרירטען און איבער־געבויטען זאַל פון ביאַליסטאָקער צענטער אויף 228 איסט בראָד־ווייַ, אין ניו־יאָרק.

דאָס איז די אינציגע יערליכע אונטערנעמונג, וועלכע דער גאָניאָנדזער רעליף־קאָמיטעט און דער טרעסטינער רעליף־קאָ־מיטעט (איצטער, דער „סאָל בינדלער מעמאָריעל פאָנד") פירען דורך לטובת אונזערע לאַנדסלייט אין ישראל.

זיי האָבען איינגעשטעלט אין ישראל 2 ליי־קאָסעס, אין וועלכע אונזערע לאַנדסלייט קריגען שוין איצטער הלוואות ביז צוויי טויזענט פונט אָן פּראָצענט.

עס זיינען אויך דאָ אַ צאָל פאָמיליעס, קראַנקע, צעבראָכע־נע מענטשען, זייענדיג יאָרען אין די נאַצי־קאָנצענטראַציע־לאַ־גערן, וועלכע מוזען קריגען דירעקטע הילף.

מיר בעטען אונזערע לאַנדסלייט אין ניו־יאָרק און אויסער ניו־יאָרקע צו קומען און פאַרברענגען מיט אונז אַ פאָר אָנגענע־מע שטונדען און אין דער זעלבער צייט העלפען אונזערע הילפס־קאָמיטעטען אין זייער וויכטיגער אַרבעט.

ווי אַלע יאָר, וועלען מיר אויך דעם מאָל סערווירען אַ פרייען לאָנטש צו אַלע אונזערע געסט.

מיר ווילען ביי דער געלעגענהייט דאַנקען אונזערע ליבע פריינט, עטעל אינגבערג, איסאַק ריבאַלאָווסקי און ראַבאַי ווייס־מאַן, די פאַראַנטוואַרטליכע פירער פון דער ביאַליסטאָקער האָוס, פאַר אַרויסווייזען אָזויפיל סימפּאַטיע פאַר אונזער אַרבעט און פאַר העלפען אונז צוגרייטען די שיינע אונטערנעמונג.

די רעליף־קאָמיטעטען אַרבעטען אונטערן „טשאַרטער" פון די „גאָניאָנדזער־טרעסטינער יאָנג פרענדס בענעוואָלענט אַסאָ־סיאיישאָן".

משה מאַלאַזאָווסקי, פּרעזידענט

קאָס לוויה. אַ שעה פריער האָב איך איר נאָך באַזוכט. אויפן פּאָדוואָר פונ׳ם שפּיטאָל אויף נאָרעס זיינען געלעגען 9־10 מתים, צוגעדעקט מיט ליילעכער. צווישען זיי פראַנקאַ. זי איז געווען אין אונטערוועש, דאָס פנים ווי פון אַ לעבעדיגן מענטשען, די אויגען בריַט צעעפענטע. איך האָב זיי פרובירט עטליכע מאָל צו פאַרמאַכען, אָבער אומזיסט...

די לוויה איז געווען אַ גראַנדיעזע, אַ מאַסענהאַפטיגע. עס האָט איר באַגלייט די גאַנצע געטאָ. אַזעלכע לוויות האָבען געהאַט נאָר געציילטע מענטשען. צו דער לוויה פון פראַנקאַ איז געקומען דער גאַנצער יודענראַט, מיט הרב ראָזענמאַן און באַ־ראָש בראש. אויפן געטאָ־בית־עלמין, אויף זשאַביע גאַס, האָט איר מספּיד געווען און געזאָגט קדיש צוזאַמענבערענדיג פון געוויין דער מיטגליד פונ׳ם פרעזידיום פון אידענראַט, בערל סובאָטניק. דער עולם איז זיך פאַמעלעך צעגאַנגען.

צווישען די אַרום טויזענטער אידישע הרוגים פון דער „ערשטער אַקציע", וואָס רוען אויפן זשאַביער בית־עלמין, רוט אין איר אייביגער רו אויך „פראַנקאַ". ס׳איז קיין זכר פון איר קבר ניט געבליבען. זאָלען כאָטש די דאָזיגע ווערטער איר די־נען אַלס מצבה און אַ זכר־נצח.

אַינדרוקספולע באַגעגעניש ביי 5. סובאָטניק און פרוי אין הויז פון געווען סטודענטן פון דער העברעאישער גימנאַזיע אין ביאַלי־סטאָק פאַר יוסף סערלין און פרוי

ביי אַ צוזאַמענקונפט אין הויז פון לואיס סובאָטניק און זיין פרוי, איז פאָרגעקומען אַ זעלטענע אַינדרוקספולע באַגעגעניש, וואָס האָט אויפגעלעבט אַ שטיק פון דער אַמאָליגער אידישער ביאַליסטאָק, וואָס איז אויף אַזאַ מורא׳דיגן אופן אומגעברענט געווארן פון די נאַצישע רוצחים. לואיס סובאָטניק, וועלכער איז אַ גוטער און טרייער מעמבער פון דעם ביאַליסטאָקער צענ־

יוסף סערלין

טער, האָט זיך דערוואוסט, אַז אין ניו־יאָרק איז דאָ דער פּראָמי־נענטער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, יוסף סערלין, און זיין פרוי, וועלכער איז געווען איינער פון די ערשטע חלוצים־פיאָנערן אין ארץ־ישראל און ער איז אַלע יאָרען אַ חשוב׳ער דעפוטאַט אין דער כנסת פון מדינת ישראל. האָט לואיס סובאָטניק מיט זיין פרוי איינגעלאַדען אַ גרופע פריינט צו זיך אין הויז, לכבוד דעם חשוב׳ן גאַסט, וואו מען האָט פאַרברענט אויף אַ היימיש־געמיטליכען אופן. צווישען די אַנוועזענדע זיינען געווען אַ טייל סטודענטן, וועלכע האָבען אַמאָל צוזאַמען געלערנט אין דער העברעאישער גימנאַזיע אין ביאַליסטאָק, וויי אויך אַנדערע נאָענ־טע יוגענט־פריינט פון אַמאָל. מען האָט פאַרברענט אין אַן אינטערסאַנטען שמועס און דערביי אויפגעלעבט די וויטע פאָר־לאָפענע יאָרען, די נאָענטע אומגעברענטע ביי די נאַציס, די ביאַליסטאָקער אַמאָליגע געסעלעך...

ביי דעם אַינדרוקספולען צוזאַמענקונפט איז אויך אַנוועזענד געווען איסאַק ריבאַלאָווסקי, געווארן־סעקרעטאַר פון דעם ביאַ־ליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען, אין ניו־יאָרק. פריינט ריבאַלאָווסקי האָט ביי דער געלעגענהייט אויך געהאַט אַ לענגערען און וויכטיגען שמועס מיט דעם ליבען גאַסט, יוסף סערלין, וועגען דער לאַגע אַרום מדינת ישראל און באַזונדערס אויך וועגען די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און זייערע אַקטיוויטעטען אין דער אידישער מדינה. צווישען די אַנוועזענדע ביי דעם היימישען און אַינדרוקספולען צוזאַמען־טרעף זיינען געווען: מר. און מרס. זאב בומגאָלד, דר. אברהם און מרס. פאָגניאַק, דר. און מרס. א. ד. רוכאַצקי, דר. און מרס. לאַנז, מר. און מרס. ניומאַן, פראָפעסאָר דזשאַרדזש י. אַדאַשקאַ און מרס. עפשטיין. אַלע אַנוועזענדע וועלען דעם אינטים־היימי־שען צוזאַמענקונפט לאַנג געדענקען.

טשען". האט מען עס איר טאקע ניט געזאגט. אבער זי האט די לאגע אליין גוט פארשטאנען, און ארויסגעצויגען דערפון אלע קאנסעקווענצען.

די נאכט פאר דער „אקציע", — מען האט שוין געוואוסט, אז מארגען, פרייטאג, דעם 5טען פעברואר, 1943, באגינען וועט עס זיך אנהויבען. האט זי מיר געזאגט: „איך האב דאס רעכט ווי אלע אנדערע אריין אינ׳ם סכראן. אבער איך וועל עס מיר נאך איבערלייגען. איך בין דאך פארט נאך פארמעל א מיטגליד פונם יודענראט, און „זיי" וועלען מיך דערפאר אפשר אפהיטען. איינס איז אבער זיכער: איך וועל ניט גיין קיין טרעבלינקע און לעבע־דיגערהייט וועל איך ניט ארייגפאלען אין די נאצישע הענט.

אויף צומארגענס, פרייטאג, בין איך אוועק אין „מיין" פאבריק, ד. ה. אין סטעפענ׳ס פאבריק, וואו איך האב זייט עט־ליכע חדשים געארבעט אלס סטאליער־ארבעטער. אלע איינוואו־נער פון דער שטוב ווי אויך מיין משפחה זיינען ארויס אין סכראן. פראנקא אבער איז געבליבען אין איר שטוב...

ס׳איז אריבער דער ערשטער טאג פון דער מורא׳דיגער אקציע. די פאבריקען האבען די רוצחים ניט געטשעפעט. נאך 8 שעה „ארבעט" האבען זיי פארלאזען די געטא. אוועק־צייט, וועז ס׳איז שוין באוואוסט געווארען, אז די דייטשען האבען פארלאזען די געטא, האב איך זיך צוריקגעקערט דורך דער פאגראמירטער שטאט צוריק אהיים. די ערשטע וועלטער, מיט וועלכע עס האט מיר באגעגענט דער לערער פון דרוסקינ׳ס גימנאזיע, ישראל (?) ריים, אונזער א שכן אין דער זעלביגער דירה, זיינען געווען: „מיר האבען שוין צוויי קרבנות".

דער איינער קרבן איז געווען די פיר־יאריגע באזוניע (באש) בערגמאן, וואס איז געווען טויט, דערשטיקט אינ׳ם סכראן. און דער צווייטער — דאס איז געווען פראנקא. זי האט נאך גע־לעבט, אבער געווען אן באוואוסטזיין. זי האט זיך גע׳סמ׳ט בעת די דייטשען זיינען אריין אין דער דירה.

איך בין שוין דעם אנדערען טאג ניט געגאנגען אין דער „זיכערער" פאבריק, געבליבן אין דער באהעלטעניש צוזאמען מיט אלעמען צוויי מעת־לעת׳ן. בייטאג האט געהערשט טויט־שטילקייט אינ׳ם סכראן; מען איז ניט געווען זיכער צי אויבען איבער דער פאדלאגע לויערט ערגעץ ניט אין דער דירה דער רוצח — דייטש. פון צייט צו צייט האט זיך דערהערט איר שטי־מע, דער קול פון פראנקא אין פויליש: „וואסער". קיינער אבער האט ניט געוואגט ארויס פון דער באהעלטעניש, כדי איר אביסעל דערלייכטערן אין אירע יסורים און דערלאנגען א טראפען וואס סער...

די דריטע נאכט, וועז די רוצחים האבען, נאך זייער 8־שעה׳דיגער „ארבעט", ווידער פארלאזען די געטא, האבען מיר, א גרופע לערער, וואס האבען געוואוינט אין דער זעלביגער דירה, איבערגעטראגען פראנקא׳ן אויף אן אימפראוויזירטען טראגבעטעל אינם שכנות׳דיגען געטא־שפיטאל, וואס האט זיך געפונען אויף דער זעלביקער פאבריטשנע־גאס, אינ׳ם געווען־נעם „טאז"־בנין. פראנקא איז אלץ געווען אן באוואוסטזיין. שוין דעם דריטען מעת־לעת איז זי ניט געווען בכוח צו נעמען קיין מאכלים, נאר וואסער האט זי מיט גיריגקייט געשלוקט, אינ־סטינקטיוו, ניט עפענענדיג די אויגען און ניט צוריקקערענדיג זיך צום באוואוסטזיין.

דער שפיטאל איז געווען איבערפולט מיט „נארמאל"־קראנ־קע, פארוואונדעטע, זעלבסמארד־פאציענטען און סתם אידען, וואס האבען זיך פארשטעלט אלס חולאים און זיך געוואלט אויף אזא אופן ראטעווען, גלויבענדיג, אז אפשר וועלען די דייטשען ניט טשעפען די שפיטעלער... (אזוי איז טאקע געווען בעת דער ערשטער אקציע. די רוצחים האבען דעמאלט פארשוינט סיי די פאבריק־ארבעטער און די שפיטעלער מיט אירע חולאים). קיין בעטעל איז פאר אונזער פראנקא ניט געווען. די דאקטוירים און קראנקען־שוועסטער, וועמענס מסירת־נפש׳דיגע באציאונג בעת דער גאנצער געטא־טראגעדיע דארף איך שוין דא אונטערשטרייי־כען, האבען זיך אגנעהויבען ארום איר צו פארען. צום סוף איז געפונען געווארען עפעס א מקום־מנוחה פאר איר, אין א וויג־קעל אויפן דיל... בעת מעשה איז אגנעקומען דר. משה קא־צענעלסאן. שווייגענדיג האט ער באקוקט די קראנקע, דאס ארומפארען זיך פון דעם מעדיצינישען פערסאנאל ארום איר און נאכדעם, ווי רעדענדיג צו זיך, זיך געווענדען צו אונז מיט די וועלטער: „זי האט שוין דאס אלץ כמעט הינטער זיך, זי איז שוין פריי. צו וואס דאס אמפערן זיך, קיין טובה טוט מען איר ניט".

ס׳קאן זיין, די וועלטער קלינגען פרעמד און אומסימפאטיש, וועז מען דערמאנט זיך, אז דאס האט געריידט א דאקטאר. אבער ווער עס וויל אורטיילען מענטשליכע האלטונגען און אנשויאונ־גען אין יענע געטא־באדינגונגען מיט דעם מאסשטאב פון נאר־מאלע פרידליכע צייטען, וועט באגיין א טעות. א נארמאלער טויט־פאל אין געטא, א טויט אין רעזולטאט פון א קראנקהייט, האט ניט גורם געווען — ווי אין נארמאלע צייטען — קיין גרויי־סען צער און ווייטאג. פארקערט, מען איז מקנא געווען, א „לוק־סוס־טויט" האט מען עס אין אלגעמיין באצייכענט אין ביאלי־סטאקער געטא, דאס פארענדיגען דאס לעבען ביי זיך אין שטוב, ארומגערינגעלט מיט אייגענע, קרובים און פריינט און „זוכה צו זיין" קומען צו קבורה כדת וכדין, אויף א אידישן בית־עלמין, מיט א קדיש... פארוואס איז דאס געווען א „לוקסוס־טויט"? ווייל זיין אלטערנאטיוו איז געווען דער קאשמאר פון א מיתה־משונה פון די הענט פון די דייטשען אין די קאלך־אויוועגס, צי אין דער „טויט־האלע" פון טרעבלינקע (אזוי האט מען זיך אין געטא פארגעשטעלט דעם טויט דארטען...), אדער דאס „לע־בען" אין שטענדיגען צאפלענישן פארן טויט־פחד אין די אום־זיכערע געטא־באדינגונגען. און פראנקא, זי האט שוין איבער־געטראטען דעם שוועל. עס וועלען איר שוין קיין דייטשען אין זייערע הענט ניט באקומען. עס איז איר באשערט א „לוקסוס־טויט" און דא קומט מען איר „ראטעווען". איך גלויב, אז דאס איז געווען דער געדאנקען־גאנג פון דר. משה קאצענעלסאן...

אבער פארט איז ער געווען א דאקטאר. ער האט זיך מיט אנדערע צוגלייך גיפפארעט ארום ראטעווען איר לעבען. אבער עס האט גארניט געהאלפען. עס האט געהאלטען שוין ביים פאר־ענדיגען די מארד־אקציע און פראנקא, ניט צוריקקומענדיג צום באוואוסטזיין, האט אויסגעהויכט איר אייגעלע נשמה. אן אוועט פריער האב איך איר נאך באזוכט. אן באוואוסטזיין, דאר און איינגעקורטשעט, איז זי געלעגען אין איר ווינקעל. קיין קול, א שטיל ווארטען אויף דעם סוף. די קראנקען־שוועסטער סיבירסקע האט געשאקעלט מיטן קאפ: עס איז געווען האפענונגסלאז.

נאך אכט טעג, לאנגע ווי דער אייביגער אידישער גלות, באגלייט מיט אידישע צרות און פיין, האט זיך די גרויזאמע שחיטה, באקאנט אלס „ערשטע אקציע", פארענדיגט. אנגעהויי־בען האט עס זיך פרייטאג, דעם 5־טען פעברואר, און פארענ־דיגט פרייטאג, דעם 12־טען פעברואר, 1943.

א טאג, אדער צווי טעג שפעטער, איז פארגעקומען פראנ־

אַ קדיש נאָך דער העברעאישער גימנאַזיע אין ביאַליסטאָק

פון דר. שמעון דאַטנער (וואַרשע)

(צווייטער אַרטיקעל)

דר. פראַנקא האָראָוויץ, ע״ה

געשטאַמט האָט זי פון סטאַניסלאָוואָו, גאַליציע, און אָנגעקומען אין ביאַליסטאָק אין דער העברעאישער גימנאַזיע איז זי — איך געדענק ניט געוויס — אין אָנהויב דרייסיגער יאָרן. זי איז געווען לערערין פון פוילישער ליטעראַטור־געשיכטע און געקומען איז זי אויפן אָרט פון דר. פרידעריק קרענצלער (געשטאַמט פון קראָקע), וואָס האָט פאַרלאָזט ביאַליסטאָק. „פראַנקא״, ווי ס׳פלעגען איר אָנרופען סיי די חברים און תלמידים (אָנשטאָט דעם אָפיציעלען נאָמען „פראַנצישקא״), איז געווען הויך, שלאַנק, גראַציעז אַ שיינקייט; איבערן דורכשניט אינטעליגענט און ענערגיש, מיט אַ שטאַרקען כאַראַקטער. זי איז געווען דורך אַלע געאָכטעט, געגעבען אַ סך פון זיך און געפאָדערט אַ סך פון די תלמידים.

נאָכן פאַרטרייבען די אידן אין געטאָ, אין יאָר 1941, און שאָפען דעם יודענראַט, איז זי אַריין אַלס אייניציגע פרוי אינ׳ם באַשטאַנד פון דער דאָזיגער אינסטיטוציע. (אין דער געטאָ־צייט האָט אַ גרופּע לערער פון דער העברעאישער גימנאַזיע — ובתוכם פראַנקא — און דרוסקינ׳ס גימנאַזיע געוואוינט צוזאַמען מיט זייערע משפחות אין דער רחבות׳דיגער דירה פון דר. חיים וועלגער, וואָס — ווי געזאָגט — האָט זיך דעמאָלט אין ביאַליסטאָק ניט געפונען. די דירה איז געווען אין מאַרינסקי׳ס מויער, אויף פאַבריטשנע גאַס נומער 11A. אויך איך מיט מיין משפּחה האָבען דאָרטען געוואוינט.) איך מאַך די דאָזיגע דיגרעסיע, ווייל דער דאָזיגער אומשטאַנד האָט אונז געגעבען די מעגליכקייט צו באַקומען פון דער ערשטער האַנט ידיעות וואָס עס טוט זיך אין די הויכע געטאָ־פענסטער און וואָס איז דער מצב. איך דערמאָן זיך ניט, וואָסער רעסאָרט (אָפּטייל) זי האָט געהאַט אינם יודענראַט. אָבער איך דערמאָן זיך יאָ, אַז „פראַנקא״ האָט תמיד מיט גרויס אַכטונג געהערט וועגען די מענטשען, וואָס זיינען אַריין אין באַשטאַנד פון דער יודענראַט־קערפּערשאַפט. זי האָט זיי אַלע — און בפרט דעם „אָבמאַן״ (פאָרזיצער) דר. גדליה ראָזענמאַן — באַצייכענט אַלס העכסט אָנשטענדיגע מענטשן, וועלכע זאָרגען אין יענער עת צרה לישראל און טוען אַלץ פאַר טובת הכלל. אָבער מיט דער גרעסטער התפּעלות האָט זי געהערט וועגען אינזשיניער אפרים בראַש, דעם פאַר׳מלחמה־דיגען דירעקטאָר פון דער קהילה און איצט — פאַרמעל — דער פאַרטרעטער פון הרב ראָזענמאַן און פאַקטיש דער „דיקטאַטאָר״ פון דער געטאָ, וועגען זיינע ידים כשרות, זיין ענערגיע און זיין ווירדיג אויפטרעטען לגבי די דייטשען.

אין דער צווייטער העלפט פון יאָר 1942 איז געקומען אויף איר די פערזענליכע, אומגעריכטע צרה. זי איז קראַנק געוואָרען אויף אַ שוועכער מחלה — קרעבס פון בלוט — און האָט גאַנצע וואָכען און חדשים ניט פאַרלאָזען דאָס בעט. דאָס אומגליק האָט ניט געוענדערט איר געמיט. זי איז געבליבען ווי תמיד רואיג און גלאַסען, זיך פאַר קיינעם ניט באַקלאָגט...

עס האָט זיך אָנגערוקט יענער שרעקליכער פעברואַר 1943, זייט וואָכען האָט מען זיך געגרייט צו דער שחיטה. ס׳איז געווען נאָכן חורבן פון דער „פּראָווינץ״ (נאָוועמבער 1942). מען האָט שוין געהערט — און אָנגעהויבען גלויבען — וועגען טרעבלינקע. אונטערן צימער, וואָס איך האָב פאַרנומען מיט מיין משפּחה ז״ל, האָט מען געבויט אַן אונטערערדישען „סכראָן״. אַלע האָבען זיך דערין באַטייליגט. די קראַנקע פראַנקאַ, וואָס האָט קיין כוח ניט געהאַט, האָט איר חלק אין צוגרייטען דעם „סכראָן״ מסלק געווען מיט אַ געוויסער סומע געלט, פאַר וועלכע מען האָט געקויפט ברעטער, כדי מיט זיי באַשלאָגען די וועגן פון דעם גרוב. זי האָט אָבער געהאַט ספקות צי זאָל זי אַריין אינ׳ם „סכראָן״ בעת דער צרה, ווייל ערשטענס, קיין צופיל אָרט אין דעם באַ־

דער בנין פון דער העברעאישער גימנאַזיע אויף סענקעוויטשאַ גאַס אין ביאַליסטאָק, געגרינדעט אין 1921.

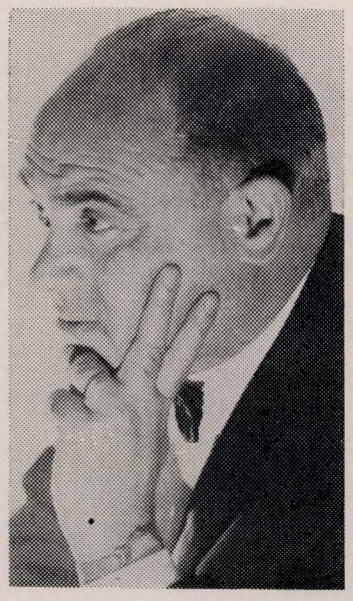
העלטעניש איז ניט געווען — און זי האָט דאָך געמוזט ליגען אויסגעצויגען און ניט זיצען אינגעהויקערט, און דאָס צוליב איר געזונט־צושטאַנד — והשנית, און דאָס איז געווען דאָס וויכטיגסטע, זי האָט געהוסט, שטאַרק געהוסט. מען האָט עס גוט פאַרשטאַנען נאָך פאַר דער „אַקציע״ (שחיטה) אַז דאָס איז אַ סכנה, אַז דאָס קאָן פאַרראַטען דאָס אָרט, וואו אידען באַהאַלטען זיך אויס פאַר די רוצחים. קיינער אָבער פון די שטוב־מענטשען, די לערערס און זייערע משפּחות האָבען ניט געוואָגט סיי צווישען זיך, סיי איר פערזענליך אַוודאי ניט, עפּעס וועגען דעם צו רעדען, אָדער אַפילו אַ וואונק טאָן...

איבער צען יאָר האָב איך צוזאַמען מיט איר געאַרבעט אין איין שולע. אויב איך זאָל ענטפערן, ווער איז געווען צומייסטען געשאַנעווען און געשעצט צווישען די לערערס פון דער גימנאַזיע, וואָלט איך אָן וואַקלענישע פעסטגעשטעלט, אַז דאָס איז געווען זי, פראַנקא. טאָ ווי קאָן מען זאָגען בעת אַזאַ צרה, ווען עס דראָט טויט־געפאַר: „דו גיי נישט אַריין אינעם סכראָן, ווייל מיט דיין הוסטען באַדראָסט דו דאָס לעבען פון אַ צענדליג מענ־

באַוואוסטער אידישער אַרטיסט אין לאַנדסמאַן, זלמן קאַלעשניקאָוו, אויף באַזוך אין ניו־יאָרק

מיט אַ קורצער צייט צוריק האָט אין ניו־יאָרק געווויילט דער באַוואוסטער אידישער אַקטיאָר און ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, זלמן קאַלעשניקאָוו. פאַר אונז איז געווען אַ גרויסער כבוד דאָ אויפצונעמען דעם ליבען גאַסט, און אים באַשענקען מיט דער געהעריגער וואַרימקייט, אַזוי ווי דאָס פּאַסט פאַר ביאַליסטאָקער.

זלמן קאַלעשניקאָוו, וועלכער האָט דורכגעמאַכט ליידען און פּיין ביי די נאַציס, האָט באַלד נאָך דער מלחמה דער ערשטער

זלמן קאַלעשניקאָוו

געשפּילט אידיש טעאַטער אין אונזער אַמאָליגער היים־שטאָט ביאַליסטאָק. באַלד נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה האָט זלמן קאַלעשניקאָוו אויך געגרינדעט דעם ערשטען אידישען טעאַטער אין נידערשלעזיע, פוילען, וואו עס האָבען צו יענער צייט זיך באַזעצט פיל פון די גערעטעוועטע אידען פון דעם נאַצי־גיהנום.

שפּעטער האָט קאַלעשניקאָוו זיך באַזעצט אין פּאַריז, וואו ער שפּילט אידיש טעאַטער. פון דאָרט־אויס פּאָרט ער אַרום אין פּאַרשידענע אידישע ישובים אין איראָפּע און אין אַנדערע טיי־לען וועלט און ער ברענגט פרייד צו אידען אומעטום מיט זיין קינסטלעריישען וואָרט. לעצטענס, ווען ער איז געווען אויף גאַסט־ראָלן אין קענעדע, איז ער ספּעציעל געקומען צו פליען קיין ניו־יאָרק, כדי זיך דאָ צו זען מיט זיין ליבער שוועסטער, ריווע פּיטלוך, מיט איר מאַן און פאַמיליע. גלייכצייטיג האָט די שוועס־טער געמאַכט אַ היימישע אויפנאַמע ביי איר אין הויז לכבוד דעם ליבען גאַסט, פאַר לאַנדסלייט, פאַמיליע און פאַר פריינט.

צווישען די אַנווועזענדע ביי דער אויפנאַמע איז אויך גע־וען איסאַק ריבאַלאָווסקי, געווערקשאַפט־סעקרעטאַר פון דעם ביאַ־ליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה האָט ריבאַלאָווסקי אויך אַרויסגעשטעלט אַ גרויסע אויסשטעלונג פון פאָטאָגראַפיעס, וואָס ווייזן דעם חורבן פון דער ביאַליסטאָקער יידישער קהילה, אַזוי ווי אויך פון דעם ווידערבאַפֿרייאונג פון דער שטאָט דורך דער רויטער אַרמיי.

איינלאַדונג אין דער אייגענער אינסטיטוציע

בעת זיין באַזוך אין ניו־יאָרק, איז זלמן קאַלעשניקאָוו אייג־געלאַדען געוואָרען אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, ווי אַן אייגענער און חשוב'ער גאַסט. קומענדיג אין דעם צענטער, אויף 228 איסט בראָדווויי, איז דער חשוב'ער גאַסט אויפגענומען און באַגריסט געוואָרען פון די הויפּט־אָנפירער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער. היים און שפּיטאָל כאַר עלטערע מענטשען: אילאַי טאַרלאָפּסקי, פּרע־זידענט; מאָריס מייסין, קאַסירער; און מרס. עטעל אינגבערג, עקזעקוטיוו־דירעקטאָרין.

נאָכדעם האָט איסאַק ריבאַלאָווסקי, געווערקשאַפט־סעקרעטאַר פון דער אינסטיטוציע, צוגעמאַכט מיט דעם באַוואוסטען חזן הערי פיינבערג, וויצע־טשערמאַן פון באָארד אוו דירעקטאָרס, געמאַכט אַ „שפּאַציר" מיט זלמן קאַלעשניקאָוו איבער דער גוט באַוואוס־טער היים פאַר עלטערע מענטשן. זיי האָבען דעם חשוב'ען גאַסט באַווייזען אַלע אָפּטיילונגען, ווי אַזוי די אינסטיטוציע איז איינ־געאָרדענט אויף דעם בעסטען און מאָדערנסטען אופן, וואָס ברענגט גרויס נוצען פאַר די עלטערע אידישע איינוואוינער. זלמן קאַלעשניקאָוו איז געווען ממש באַגייסטערט פון דעם אַלעם וואָס ער האָט געזען אין דער אינסטיטוציע. ער האָט אויסגע־דריקט דאַנקבאַרקייט און אויך שטאַלץ פון דעם, וואָס ער האָט געזען מיט די אייגענע אויגען די פיינע אינסטיטוציע דאָ אין ניו־יאָרק, וואָס איז געבויט געוואָרען און ווערט אָנגעפירט מיט האַרץ און זשמה, אין גייסט פון דער אַמאָליגער אידישער ביאַ־ליסטאָק, דירך זיינע לאַנדסלייט.

זלמן קאַלעשניקאָוו און זיין שוועסטער ריווע זיינען די קינ־דער פון איינעם פון אונזערע געווען עלטסטע לאַנדסלייט, דוד קאַלעשניק, וועלכער האָט אויך דורכגעמאַכט ליידען און פּיין ביי די נאַציס און געבליבען לעבען נאָכן חורבן. ער איז געשטאָרבען אין ניו־יאָרק.

זקנים און שפּיטאָל פּאַר עלטערע מענטשן. זי האָט דערביי דערציילט ווי אַזוי מען האָט איר מיט דעם מאַן דאָ אויפגענומען ביי אונז אין צענטער בעת זייער באַזוך, די וואַרימקייט און זאָרג וואָס מען אַרויסגעוויזן מצד די דאָקטוירים און אַנדערע אין צענטער צו שמואל'ן, כדי צו טאָן אַלץ צו דערפירן אים צו אַ גוטען געזונט-צושטאַנד. דאָס אַלץ האָט איר און איר ליבען מאַן, דר. שמואל זאַבלודאָווסקי, אין אַ גרויסער מאָס געהאָלפּען איבערטראָגען יענע שוועריקייטן.

וועלאָ זאַבלודאָווסקי האָט אויך איבערגעגעבן וועגען אונזער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו-יאָרק אין אַלגעמיין, וואו אַלץ איז דאָ איינגעאָרדענט אויף דעם סאַמע בעסטען און מאָדערנסטען אופן. זי האָט געזאָגט, אַז אַלע ביאַליסטאָקער דאַרפען פון דעם זיין שטאָלץ און כסדר גרייט צו העלפען דער דאָזיגער וויכטיגער און נוצלעכער אינסטיטוציע, וואָס טוט אַזאַ וואונדערליכע הייליגע אַרבעט, וואָס פונדערווייטענס קען מען זיך דאָס גאָרניט פאָרשטעלען. די גאַנצע געביידע, האָט וועלאָ אָנגעוויזען, איז אויסגעפילט מיט האָרץ און נשמה, מיט וואַרימקייט און זאָרג פאַר די ליבע עלטערע איינוואוינער, וואָס נאָר האָרציגע ביאַליסטאָקער אידן קענען אַזעלכעס באַווייזן.

צום סוף האָט וועלאָ דערציילט, אַז אויפן וועג אויף דער גיך פון ניו-יאָרק קיין מעקסיקע, האָט איר מאַן דר. שמואל זאַבלודאָווסקי אָנגעהויבען שרייבען זיינע איינדרוקען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו-יאָרק. ער האָט אויסגעדריקט גרויס דאַנקבאַרקייט צו איסאַק ריבאַלאָווסקי, דעם גענעראַל-סעקרעטאַר פון דער גרויסער אינסטיטוציע; צו מרס. עטעל אינגבערג, די ענערגישע הויפּט-פאָרוואַלטערין פון דעם גרויסען צענטער; צו דר. יעקב מיגדען, מעדיקעל דירעקטאָר פון דער אינסטיטוציע, און צו אַלע אַנדערע, וועלכע האָבען צו אים אַרויסגעוויזען אַזאַ טרייַע וואַרימקייט ביים ראַטעווען אים פון טויט, וואָס איז ליידער ניט אויסגעמיטען געווארען שפּעטער שוין אין מעקסיקע. דר. שמואל זאַבלודאָווסקי האָט געזאָגט אויפן וועג אין עראָפּלאַן, אַז ער וועט די דאָזיגע אַלע איינדרוקען פאַרענדיגען אין דער היים, ווען זיי וועלען אָנקומען קיין מעקסיקע. ליידער אָבער, האָט דער גרויזאַמער מלאך-המות צו דעם ניט דערלאָזט...

ביי אַבראַשע און עוועלין איצקאָוויטש אין הויז אין מעקסיקע

אַזוי ווי דאָס איז יעדעס מאָל אין מעקסיקע, זיינען מיר אויך דאָסמאָל געווען איינגעלאָדען אין הויז פון אַבראַשע איצקאָוויטש און זיין ליבער פרוי. דאָרט האָבען מיר זיך אויך צונויפגעטראָפּען מיט די איבעריגע מענטשען פון דער פאַמיליע איצקאָוויטש. עס איז אויך אָנוועזענד געווען וועלאָ זאַבלודאָווסקי. ווי דער שטייגער איז, האָט מען גערעדט און פיל געשמועסט וועגען היימישע ענינים, באַזונדערס וועגען דער אַמאָליגער ביאַליסטאָק, וועגען די אומגעבראַכטע נאָענטע ביי די נאַציס און וועגען די אַנדערע אידישע קדושים און מאַרטירער. מיר האָבען זיי אויך איבערגעגעבן אַ ספּעציעלען גרוס פון זייער ברודער, עלי איצקאָוויטש, וועלכער וואוינט אין קאָנעטיקוט און ער איז איינער פון די דירעקטאָרען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו-יאָרק. זיי אַלע האָבען דאָס אויפגענומען מיט גרויס פרייד און אויך צוריקגעשיקט האַרציגע גרוסען צו זייער ליבען ברודער עלי איצקאָוויטש אין אַמעריקע.

זיצענדיג רעכטס צו לינקס: א. ריבאַל. עוועלין איצקאָוויטש. אברהם איצקאָוויטש וועלאָ זאַבלודאָווסקי. שטייענדיג רעכטס צו לינקס: חיים איצקאָוויטש, בערטאַ (שוועסטער פון איצקאָוויטש), מאַלי ריבאַל און וועלוועל איצקאָוויטש.

חנה און הירש קאָפּלאַן

ווי יעדעס מאָל ווען מיר זיינען אין מעקסיקע, און ווי דאָס וואָלט געווען אַן אמת'ע טראַדיציע, האָבען מיר זיך אויך דאָס-מאָל באַגעגנט מיט די ליבע און האַרציגע לאַנדסלייט, חנה און הירש קאָפּלאַן. מיר זיינען געווען פאַרבעטען אין זייער הויז אויף מאָלצייט, וואו מיר האָבען פאַרבראַכט אַ לענגערע צייט אין אַ וואַרימער היימישער סביבה. עס זיינען דאָרט אויך געווען אַנדערע ביאַליסטאָקער און מיט אונזער שמועס האָבען מיר ווי אויפגעלעבט אַ וויי־טע, וויי־טע פאַרשוואונדענע וועלט; אַ וואונדערליכע אידישע וועלט אין ביאַליסטאָק, וואָס איז אַרויסגעריסען געווארען אויף אַזאַ גרויזאַמען אופן מיטן וואָרצעל, ווי אַ וואונדערלעכער שיינער געוויקס. מיר זיינען אויך אַרויסגעגאַנגען אין אַ רעסטאָראַן מיט חנה און הירש קאָפּלאַן און מיט זיי פאַרבראַכט אויף אַ גאָר וואַרימען אופן, וואָס מיר וועלען דאָס לאַנג געדענקען. מיר ווילען אויך באַדאַנקען חנה און הירש קאָפּלאַן, פאַר זייער פיינער געלט-ביישטייערונג פאַר דער ביאַליסטאָקער היים פאַר עלטערע מענטשען.

BIALYSTOKER HOME & INFIRMARY FOR THE AGED
228 East Broadway, New York, N. Y. 10002

In recognition of the important service the Bialystoker Home for the Aged is providing, I wish to share in the building of the "Morris Masin Pavilion."

I ☐ pledge ☐ donate $.....

Name.....

Address.....

.....
Signature

געהערט, האָט אַלץ מער און מער מיך באַגייסטערט, גלייכצייטיג האָט דאָס אין מיר אַרויסגערופען זייער פיל שטאָלץ פון דעם, וואָס אונדזערס אַ ביאַליסטאָקער לאָנדסמאַן, אליהו סוראָסקי, האָט אויף אַזאַ ווירדיגען און פּראַקטישען אופן פאַראייביגט דעם אָנדענק פון זיינע אומפאַרגעסליכע ליבע פאַרשטאַרבענע טאַטע־מאַמע. און ביז איצט טראַכט איך נאָך וועגען דעם אַלעם, וואָס איך האָב דאָרט געזען. איך קען דאָס ניט פאַרגעסען.

אין דער פּרעכטיגער און ביז גאָר וויכטיגער „תּרבות"־שולע לערנען 1,138 קינדער, לויט פאַלגענדען צוזאַמענשטעל: אין קינדער־גאָרטען 291; אין דער פאָלקס־שולע 524; אין דער אָנהויב מיטעל־שולע 176; און אין דער גימנאַזיע 145 תּלמידים. דער פּעדאַגאָגישער פּערסאָנאַל אין דער שולע באַשטייט פון 160 לערער, צווישען זיי 11 פון מדינת ישׂראל. מיט די תּלמידים ווערט געלערנט אין העברעאיש, שפּאַניש און ענגליש. 17 אויטאָבוסען ברענגען די קינדער יעדען טאָג אין דער שולע אַריין פון פאַרשידענע געגענטען און פּירען זיי צוריק אַהיים. אין דעם זעלבען טאָג ווען איך האָב באַזוכט די שולע, איז דאָרט געפּפנט געווארן אַ נייע פּיין־איינגאַרדענטע קאָפּפּטערי׳ע פאַר די שילער. אליהו סוראָסקי האָלט אויס און שטיצט מיט אַלעם נויטיגען די דאָזיגע זייער וויכטיגע אידישע לערן־אינסטיטוציע אין מעקסיקע. ער גיט מיט אַ בריטער האָנט אָלע נויטיגע פאָנדען, וואָס עס פעלט אויס אויסצוהאַלטען און אָנצופירען מיט דער וואונדערליכער „תּרבות"־שולע. מען האָט מיר דערציילט, אַז די דאָזיגע שולע איז ביי אליהו סוראָסקי ליב און טייער ווי אַן אייגען קינד. איך וויל נאָך צוגעבען, אַז די הויפּט־פאַרוואַלטערין פון דער דאָזיגער גרויסער וויכטיגער שולע, וואָס פירט אויף אַ גלענצענדען אופן אָן מיט אַלעם, איז אונזער ליבע לאָנדספרוי, די שוין דערמאָנטע רבקה כענטאָוו.

סיאָמאַ ניימאַן

זייענדיג איצט אויף מיין באַזוך אין מעקסיקע, האָב איך זיך דאָרט באַגעגענט מיט מיינעם אַ יונגען ביאַליסטאָקער פריינט, אַ ליבהאַרציגער מענטש, סיאָמאַ ניימאַן. ער איז דער זון פון אברהמ׳ל און די מוטער חוה, וועלכע זיינען אומגעבראַכט געוואָרען דעם פון די נאַציס צוזאַמען מיט אַנדערע נאָענטע פון דער משפּחה.

דעם לעצטען מאָל ווען איך האָב זיך געזען מיט סיאָמאַ ניימאַן, פאַר דעם איצטיגען מאָל, איז געווען אין יאָר 1945, באַלד נאָך דער מלחמה, אין ביאַליסטאָק. איך האָב אים דעמאָלט געטראָפען ביי שמעון כענטאָוו אין הויז, וועלכער איז אין יענער צייט צוריקגעקומען פון די ליידען און פּיין ביי די נאַציס. סיאָמאַ איז דעמאָלט אַלט געווען קוים 16 יאָר. אויסער זיינע עלטערן, אברהם און חוה, איז ביי די נאַציס אויך אומגעבראַכט געוואָרען זיינער אַ אינגערער ברודער פון 10 יאָר. אויך סיאָמאַ ניימאַן איז געווען אין אוישוויץ, וואו ער האָט דורכגעמאַכט ליידן און פּיין און זיך געראַטעוועט פון טויט על־פּי־נס.

איך האָב זיך מיט סיאָמאַ ניימאַן אויך געטראָפן שפּעטער, אין יאָר 1946, ווען ער איז פאַרבייגעפאָרען פאַריז. איך האָב זיך שפּעטער דערוואוסט, אַז ער איז אַוועקגעפאָרען קיין מעקסיקע אין 1948, ווען ער איז געווען אַ בחור פון 19 יאָר. ער איז געקומען קיין מעקסיקע צו זיין פאָטערס אַ ברודער. אין מעקסיקע האָט סיאָמאַ ניימאַן חתונה געהאַט מיט דער האַרציגער רחל, מיט וועמען ער האָט אויפגעבויט אַ גליקליכען פאַמיליען־לעבען. זיי האָבען אַ זון און צוויי טעכטער, פון וועלכע איינע איז שוין פאַרהייראָט און זיי האָבען צוויי אייניקלעך.

דורך די יאָרען האָט סיאָמאַ ניימאַן, וועלכער איז שוין געווען אויף דער שוועל פון טויט ביי די נאַציס, זיך דערשלאָגען צו ווערען אַ גרויסער ביזנעסמאַן אין מעקסיקע, וואו ער איז בכלל ביי אַלעמען זייער אָנגעזען. ער בויט דאָרט גרויסע הייזער און גלייכצייטיג איז ער אין די עקספּאָרט־אימפּאָרט געשעפטען פון וויין, שנאַפּסן און זיגערלעך. ער האָט אויך גרויסע געשעפטען אין אַמעריקע. ער האָט וועהייזער פון דיוטי־פרי שנאַפּסן, אין טעקסאַס, ביי דער גרענץ פון אַמעריקע און מעקסיקע. פאַר מיר איז געווען אַ גרויסער כבוד און פאַרגעניגען זיך צו באַגעגענען מיט סיאָמאַ ניימאַן, וועלכער איז שוין געווען אַ קאָנדידאַט פאַרן נאַצישען מלאך־המות, אָבער דער גורל האָט געוואָלט, אַז ער זאָל בלייבען לעבען און אויפבויען אַזאַ צופרידענע און גליקליכע היים מיט זיין ליבער פרוי און קינדער.

אין הויז ביי דער ליבער וועלאַ זאַבלודאָווסקי

די טייערע וועלאַ זאַבלודאָווסקי, וועלכע האָט לעצטענס געליטען אַזאַ טרויעריגען פאַרלוסט מיטן טויט פון איר מאַן דר.

זיצענדיג רעכטס צו לינקס: שמעון כענטאָוו, מאַניא שראדער, חנה און הירש קאַפּלאַן. שטייענדיג רעכטס צו לינקס: א. ריבאַל, ריבה כענטאָוו, וועלאַ זאַבלודאָווסקי. מאַלי ריבאַל, חיים איצקאָוויטש, מר. און מרס. דוד זאַבלודאָווסקי.

שמואל זאַבלודאָווסקי, האָט אין מעקסיקע סיטי אינגעלאַדען אַ גרופּע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין איר הויז, וואו איך מיט מיין פרוי זיינען געווען אָנווועזנד. וועלאַ, וועלכע איז נאָך אַלץ אייגנהילט אין טרויער פון דעם אומגליק וואָס האָט איר געטראָפען, איז אָבער גלייכצייטיג פול מיט מוט אַלס גלענצענדע פּעדאַגאָגין־לערערין ביים דערציען דעם נייעם אידישען דור, פאַר וואָס זי גיט אַפּ איר גאַנצע ענערגיע, ווי אויך ביים אויפּנעמען לאַנדסלייט און פריינט ביי איר אין הויז, וואָס איז שטענדיג אויסגעפילט מיט אַ אידיש־גייסטיגער קולטור־אַטמאָספערע.

דאָס צוזאַמענרופען אַ גרופּע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט ביי וועלאַ זאַבלודאָווסקי אין הויז, צוליב אונזער קומען אויף אַ באַזוך אין מעקסיקע, איז אויך געווען אין אַ גרויסער מאָס דערפאַר, ווייל זי האָט געוואָלט איבערגעבן פאַר אַלעמען און זיך אַראָפּרעדען פון האַרצען, וועגען דעם לעצטען באַזוך פון איר און איר ליבען מאַן, דר. שמואל זאַבלודאָווסקי, אין ניו־יאָרק און באַזונדערס ביי אונז אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושב

מיט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין מעקסיקע

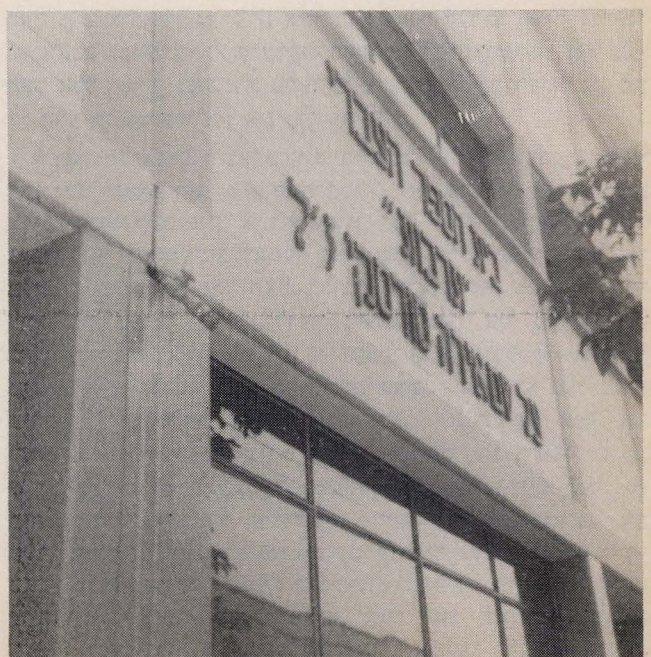
פון **איסאַק ריבאַלאָווסקי**

געזעראַל-סעקרעטאַר פון ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל

בעת יעדעס יאָר אין צייט פון וואַקאַציע, ווען איך מיט מיין ליבער פרוי מאַלי לאָזען זיך אין ווייטען וועג אַריין, צו זען נייע לענדער און מענטשען, און הויפּטזעכליך אידען און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, זיינען מיר אויך דאָסמאָל, אין סוף נאָוועמבער, 1971, געפאָרען קיין מעקסיקע. געווען איז שוין דאָס צום פערטען מאָל ווי מיר זיינען געווען אויף אַ באַזוך אין יענער שיינער מדינה, וואו מיר זיינען אויך דאָסמאָל געווען אַרומגעריסנגלט פון אונזערע ליבע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, וואָס מיר וועלען לאַנג געדענקען זייער האַרציגע פריינטשאַפט און וואַרימקייט.

כאָטש איך מיט מיין פרוי זיינען געווען בלויז דריי טעג אין מעקסיקע-סיטי, האָבען מיר אָבער אויסגענוצט די קורצע געלעגענהייט צו טאָן אַלץ, כדי זיך דאָרט צו באַגעגענען מיט וואָס מער ביאַליסטאָקער. דעם ערשטען מיט וועמען מיר האָבען זיך געוואָלט טרעפען, איז געווען דער ליבער און פֿראָמינענטער לאַנדסמאַן אליהו סוראַסקי, וועלכער פאַרנעמט דעם אויבן-אַן ניט בלויז אין דער אידישער מעקסיקע, נאָר אין דאָרטיקען אַלגעמיינעם לעבען אויך. איך האָב געוואָלט אים איבערגעבען אַ גרוס פון די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין ניו-יאָרק און אין דער וועלט, ווי אויך אים דערציילען וועגען אונזערע פאַרצווייגטע אַקטיוויטעטען. ליידער אָבער, איז דער ליבער אליהו סוראַסקי גראָד ניט געווען אין יענער צייט אין מעקסיקע.

האָב איך באַשלאָסען צו גיין זען די שולע, וואָס איז געבויט און ווערט געשטיצט מיט גרויס וואַרימקייט פון אליהו סוראַסקי, און וואָס איז געווידמעט דעם אָנדענק פון זיינע ליבע פאַרשטאָרבענע טאַטע-מאַמע.

שילער-אַריינגאַנג צו דער „תרבות"-שולע אין מעקסיקאָ, געבויט פון אלי סוראַסקי אין אָנדענק פון זיין פרוי אידאַ סוראַסקי ז"ל.

דער אַריינגאַנג צו דער „תרבות"-שולע אין מעקסיקאָ, געבויט פון אונזער לאַנדסמאַן אלי סוראַסקי אויפן נאָמען פון זיינע עלטערן יעקב און עלקע סוראַסקי ז"ל.

די „תרבות"-שולע אויפן נאָמען פון ר' יעקב ועלקה סוראַסקי ז"ל

ווען איך בין געקומען אויפן פּלאַץ פון דער דאָזיגער וואונדערליכער אינסטיטוציע, בין איך געוואָרען באַגייסטערט פון דעם וואָס איך האָב דאָרט געזען, און איך וועל דאָס קיינמאָל ניט פאַרגעסען. געפּירט אַהינצו האָט מיך מיין ליבער יוגענט-פריינט און לאַנדסמאַן שמעון כענטאָוו, וועלכער האָט דורכגעמאַכט דעם היטלער-גיהנום און מיט ווען איך האָב זיך באַגעגענט באַלד נאָך דער צווייטער וועלט-מלחמה אין דער חרובֿער ביאַליסטאָק. שפּעטער האָב איך זיך אויך באַגעגענט מיט שמעון כענטאָוו און זיין פרוי, רבקה, אין פּאַריז און נאָכדעם האָט דער גורל אונז אויך צונויפגעבראַכט קיין ניו-יאָרק. שמעון און רבקה כענטאָוו זיינען דעמאָלט אָוועקגעפאָרען קיין מעקסיקע, וואו זיי האָבען אויפגעבויט זייער נייע צופרידענע היים, וועמענס הויז איז שטענדיק אָנגעפילט מיט גרויס וואַרימקייט און מיט ביאַליסטאָקער האַרציגער אידישקייט.

ווען איך בין אָנגעקומען אין דער שולע, האָב איך דאָרט געזען ממש אַ פאַרכאַפענד בילד. די דאָזיגע וויכטיגע לערן-אינסטיטוציע, וואָס איז געבויט געוואָרען און ווערט פיל געשטיצט פון אליהו סוראַסקי, **טראָגט דעם נאָמען:** „בית הספר העברי 'תרבות' על שם ר' יעקב ועלקה סורסקי ז"ל. גן ילדים, בי"ס יסודי, גמנסיה, פרפורטוריה, מכסיקו, ד.פ.". **איך בין דורכגעגאַנגען אַלע קלאַסען, פון קינדער-גאָרטען ביז דער האַי-סקול, איך האָב געערעדט מיט די לערער און מיט די האַרציגע קינדער, ווי אויך מיט עלטערן פון די קינדער. און וויפיל און וואָס איך האָב**

די שיר־השירים־בילדער פון בען אויסגעשטעלט אין דער אידישער מדינה

פון **אברהם שייקעוויטש** (תל־אביב)

דאָ, אין מדינת ישראל, אין לאַנד פון שיר השירים, איז לעצטענס פאַרגעקומען אַן אויסשטעלונג פון די בארימטע תנ״ך־בילדער פון דעם גרויסן קינסטלער מיט אַ וועלט־נאָמען, דעם פראָמינענטן ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן — ב ע ן — בן־ציון ראַבינאָוויטש. ווי באַוואוסט, האָט דער קינסטלער געמאָלען די 100 קינסטלערישע תנ״ך־בילדער אָנהויבענדיג אין יענע פינסטערע טעג פאַרן אידישען פאָלק, וועו ער איז געווען אויסבאַהאַלטען פון די היטלעריסטישע רוצחים, וועלכע האָבען זיך געיאָגט נאָך זיין לעבען. די בילדער פון ב ע ן מיט זעלטענע קינסטלערישע צייכענונגען פון אויסצוגען פון תנ״ך, האָבען דאָ אין מדינת ישראל אומעטום אַרויסגערופען אומבאַשרייבליכע באַגייסטערונג און לויב פאַר דעם גרויסן אייגענאַרטיגען קינסטלער.

די ערשטע אויסשטעלונג פון בענ׳ס בילדער איז פאַרגעקומען אין מדבר. דאָס איז געווען אין „טעמפּעל פון וויסענשאַפט״, ווי עס ווערט אָנגערופען די מדרשה אין שדה בוקר, בעת די מלוכה האָט דאָ דורכגעפירט די 85טע יערליכע פייערונג לכבוד בן־גוריון. די צווייטע אויסשטעלונג איז פאַרגעקומען אין „בית החייל״ אין תל־אביב. די דאָזיגע דערעפענונג איז פאַרגעקומען אין דער אָנווועזנהייט פון אַ גרויסער צאָל אָפּיצירען און סאָלדאָטען פון דער ישראל־אַרמיי. עס דאַרף דערמאָנט ווערען, אַז דער הויפּט־קאָמאַנדיר אין יענער צייט פון דער ישראל־אַרמיי, חיים בר־לב, האָט צוליב דער גרויסער אויסשטעלונג פון בענ׳ס בילדער זיך אָפּגעזאָגט פון דער פייערליכער אויפנאַמע לכבוד די אָפּריקאַנער פּרעזידענטן, וואָס איז אין דער זעלבער שעה פאַרגעקומען אויף דעם לופט־פעלד אין לוד. חיים בר־לב איז די גאַנצע צייט געשטאַנען לעבען דעם קינסטלער ב ע ן, מיט זיין פרוי געראַ, וועלכע זיינען ספּעציעל געקומען צופליען פון פאַריז צו דער דערעפענונג. מיט איינדרוקספולע רעדעס זיינען אַרויסגעטראָטען דער באַקאַנטער תנ״ך־פאָרשער, דר. גבריהו, ווי אויך

פּרעז. זלמן שזר נעמט אויף אונזער ביאַליסטאָקער אַרטיסט בען מיט זיין פרוי געריִ.

בען דאַנקט דוד בן־גוריון פאַר זיין קבלת־פּנים אין שדה־בוקר, דער וואוינפלאַץ פון געוועזענעם ראש הממשלה.

דער לייטער פון דערציאונגס־אָפּטיילונג פאַר די גלות־לענדער ביי דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע, ה׳ רביד.

צו די אויסשטעלונגען פון ב ע נ ׳ ס תנ״ך־בילדער, וואָס זיינען געווען באַגליים מיט געהעריגע העברעאישע און ענגלישע אויפשריפטען, זיינען דאָ אויך געקומען פיל סטודענטן פון מיטעל־שולען און פון די העכערע לערן־אינסטיטוציעס. אַ לויבגעזאַנג פאַר בען האָט אויך אויסגעדריקט דער ישראל מלוכה־פרעזידענט, זלמן שזר, וועלכער איז גלייכצייטיג געווען דער פאַטראָנאַט פון קאָמיטעט פאַר דער אויסשטעלונג פון די תנ״ך־בילדער. אויך דוד בן־גוריון האָט אויסגעדריקט באַגייסטערונג און שטאָלץ פון די בילדער און פון דער אויסשטעלונג בכלל.

אויך די גאַנצע פרעסע אין ישראל האָט זיך זייער וואַרים אָפּגערופען אין פאַרבינדונג מיט בענ׳ס אויסשטעלונג פון זיינע תנ״ך־בילדער. אַ צאָל זשורנאַליסטען האָבען מיט אים אויך געהאַט אינטערוויועס פאַר זייערע צייטונגען. פאַרשטייט זיך, אַז בען האָט מיט אַלעמען געערעדט אידיש. עס איז דערביי אויך אַרויסגעבראַכט געוואָרען די אָנערקענונג און אויסצייכענונגען, וואָס בען האָט אַלע יאָרען באַקומען פון דער פראַנצויזישער רעגירונג, פון די אַלע קונסט־קרייזען און פון אַנדערע.

נאָך תל־אביב זיינען בענ׳ס בילדער איבערגעגעבען געווארען צום שטאָט־ראַט אין פּתח־תקוה, וואו עס איז פאַרגעקומען אַן אויסשטעלונג אין אַ דאַרטיגען זאַל, וואָס פאַראייביגט די געפאַלענע ישראל־סאָלדאַטען אין אַלע דריי פאַרטיידיגונגס־מלחמות פאַר דער אידישער מדינה. נאָכדעם איז די אויסשטעלונג פון בענ׳ס תנ״ך־בילדער פאַרגעקומען אין פאַרשידענע שטעט אין מדינת ישראל, כדי צו געבען אַ מעגליכקייט וואָס מער מענטשען צו זען די זעלטענע קונסט־שאַפונג פון דעם באַרימטען אידישען קינסטלער און ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן. צום סוף וועלען די 100 גרויסע קונסט־בילדער, מיט די תנ״ך־פסוקים און שיר השירים אַריינגעשטעלט ווערען אין דעם נייעם בנין פון בית התנ״ך אין דער אידישער מדינה, וואו די גרויסע אוניִ איינציגאַרטיגע קונסט־שאַפונג וועט ענדליך געפינען דעם ריכטיגען פלאַץ. פונקט ווי מלכות ישראל האָט אין די תנ״ך־צייטען אויסגעזונגען דעם שיר השירים, אַזוי האָט אין די איצטיגע צייטען דער גרויסער קינסטלער בען, אונזער ליבער בן־עיר, אויסגעזונגען אין פאַרבען און מיט זיין אומפאַרגלייכליכען טאַלאַנט דעם פרעכטיגען פּירוש פון שיר השירים.

גרויסער האָום. עס ווערט פאַראויסגעזען, האָט מרס. אינגבערג באַקאַנט געמאַכט, אַז אין דער נייער געבויד ווועלן אויך געבויט ווערן מאַדערנע פּיין אינגעאַרדענטע קליינע אָפּאַרטמענטס פאַר אייגנצעלנע פערזאָנען, וועלכע ווועלן גלייכצייטיג באַדינט ווערן פון דער אינסטיטוציע מיט אַלע נויטיגע זאַכען. אין דעם נייעם „מאַריס מעיסין פֿאַוויליאָן" וועלען אויך אייגנאַרדענט ווערן פאַרשידענע מאַדערנע אינריכטונגען פאַר געהעריגע אָקטיוויטעטען פאַר די עלטערע אינוואוינער. פרוי אינגבערג האָט אויך זייער געלויבט אילאַי טאַרלאָפסקי פאַר דער גרויסער הילף וואָס ער האָט אַרויסגעוויזען מיט אַכט יאָר צוריק, וועז די ביאַליס־טאָקער היים האָט זיך געפונען אין אַ שווערער פינאַנסיעלער לאָגע. עס איז אויך געווען מאַריס מעיסין, וועלכער האָט געהאָל־פען און העלפט דער אינסטיטוציע מיט זיין פולען טייערען אידישען האַרץ.

איסאַק ריבאַלאָווסקי (ריבאַל), דער גענעראַל־סעקרעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, מושב זקנים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, האָט דורכגעפירט דעם אפּיל צווישען דעם פאַרזאַמעלטען עולם, וואָס האָט זיך אויפן אָרט אָפּגערופען מיט גרויס וואַרימקייט, דורך צוטראָגען פאַרשידענע בישטייערונגען און מאַכען געהעריגע פּלעדזשעס. ד. גאָלדבערג, דער טאָוסט־מייסטער פון דער פייערונג, האָט ביים פאַרשטעלען ריבאַלאָווסקי'ן דערמאָנט, אַז גלייך נאָכדעם ווי ער איז מיט העכער 20 יאָר צוריק געקומען קיין אַמעריקע, האָט ער זיך דעמאָלט געשטעלט אין פאַרבינדונג מיט דוד סאָהן ע"ה און מיט דעם ביאַליסטאָקער צענטער, און ער איז אַלע יאָרן אייגער פון די אַקטיוסטע טוער פון דער אָרגאַניזאַציע. ריבאַלאָווסקי האָט אין זיין איינדרוקס־פולער רעדע באַגריסט דעם גרויסען יום־טוב'דיגען עולם, בא־זונדערס אַ גרופּע פון די סאַמע ערשטע בויער פון דעם ביאַליס־טאָקער צענטער מיט העכער 40 יאָר צוריק, וועלכע זיינען געווען אין זאָל. דאָס זיינען: ריכטער פילים נאָוויק, סאָל ווינער, היימאַן מאַן, ראָוז רובין, טשאַרלס בערגער און אַנדערע, וועמען דער עולם האָט באַשאַנקען מיט האַרציגע אַפּלאָדיסמענטען. ריבאַ־לאָווסקי האָט אויך באַגריסט דעם גאַסט פון אָרגענטינע, די לאַנדס־פרוי ריווע וואָלקאָוויסקי, וועלכע איז געווען אויף אַ באַזוך אין ניו־יאָרק.

איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט מיט גרויס וואַרימקייט אָנגעפירט די זאַמלונג צווישען עולם און דערביי גערעדט וועגן די גרויסע אויפטוען פון די ביאַליסטאָקער, וועמענס צענטער אויף דער איסט סאַיד אין ניו־יאָרק איז דער צענטראַלער אַדרעס פאַר אַלע ביאַליסטאָקער אידען אין דער וועלט. ווי עס איז געמאָלדען געווארן, האָט מר. מעיסין צוגעטראָגען די ערשטע צען טויזענט דאָלאָר פון אַ גרעסערער ביישטייערונג, וואָס ער האָט צוגעזאָגט פאַר דעם נייעם פּראָיעקט אויף זיין נאָמען. מרס. עטעל אינג־בערג האָט פריער געהאָט געמאָלדען, אַז דער נייער פּלאַן וועט אָנגעהויבען מיט אַ קאַמפּיין פון 500 טויזענט דאָלאָר, און שפּע־טער וועט מען זען וויטער וואָס צו טאָן. איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט געלויבט און אויסגעדריקט אַנערקענונג צו אילאַי טאַר־לאָפסקי, מאָריס מעיסין, ווי אויך צו אַלע אַנפירער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענ־טשען, וועלכע אַרבעטען כסדר מיט גרויס פריינטשאַפט צו העלפען וואָס מער און בעסער די עלטערע אינוואוינער אין דער אינסטיטוציע. ריבאַלאָווסקי האָט אויך געמאָלדען, אַז פרעזידענט בעלאַ סטאָוקס, פון די לעידיס אָקזילעריס ביים ביאַליסטאָקער צענטער, טראָגען צו טויזענט דאָלאָר פאַר דעם נייעם פלאַן. דער טשערמאַן פון דער ביאַליסטאָקער בריק־לייערס בעגעוואָלענט סאָסייעטי, אייב גאָרדאָן, האָט צוגעטראָגען אַ ביישטייערונג פון 500 דאָלאָר. סעם טשודין, אין נאָמען פון „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", אַ ביישטייערונג פון 150 דאָלאָר. לילין שאַבאַצקי, טשערלידי פונ'ם בראָנקס־ליג, 100 דאָלאָר, ווי אויך אַ גרויסער טייל פערזענליכע דאָנעישאָנס. ס'איז געשאַנען געווארן אַ בא־דייטענדע סומע געלט פאַר דעם בילדינג־קאַמפּיין.

אַן אינדרוקספולע באַגריסונגס־רעדע האָט געהאַלטען ריכ־טער פיליפּ נאָוויק, אייגער פון די ערשטע בויער פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער. ער האָט מיט העכער 50 יאָר צוריק אַרויסבאַקומען דעם טשארטער פאַר דער א"נסטיטוציע. ריכטער נאָוויק האָט אויפגעלעבט די אַמאָליגע אידישע איסט סאַיד, די אַמאָליגע גרויסע אָרימקייט צווישען די אידישע מאַסען. ער האָט דערביי געלויבט די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, וועלכע האָבען שוין דעמאָלט פאַרשטאַנען, אַז מען דאַרף בויען אַן אייגענע היים פאַר די עלטערע אינזאַמע לאַנדסלייט, ווי־אויך עס האָבען אָבער מיט דער צייט אויך איצט אַ גוטע היים איז'ען, וועלכע שטאַמען פון פאַרשידענע טיילען אין איראָפּע.

צום סוף האָט געהאַלטען אַ קורצע ריר'נדיגע רעדע מאָריס מעיסין. ער האָט געדאַנקט פאַר דעם גרויסען כבוד וואָס מען טיילט אים צו, פאַר דעם וואָס די נייע וויכטיגע געבויד איז אויף זיין נאָמען. כאָטש מר. מעיסין איז אַליין אַ ווילנער, האָט ער זייער געלויבט די ביאַליסטאָקער פאַר זייער ענערגיע און וויכטיגער אַרבעט מיט דער אינסטיטוציע. דערפאַר העלפט ער אין אָט דער אַרבעט. ער האָט אָנגעוויזען, אַז ער העלפט פאַר־שידענע אידישע אינסטיטוציעס, ווייל דאָס איז דער אידישער וועג. „איך האָב פיל נחת פון העלפען — האָט מאָריס מעיסין געזאָגט — ווייל איך זע, אַז אַזאַ הילף ברענגט גוטע רעזולטאַטען. איך האָף אויך אויף וויטער צו העלפען טאָן אָט די גוטסקייט, צו העלפען אויפבויען די נייע געבויד פון דער ביאַליסטאָקער היים פאַר עלטערע מענטשען, ווייל מיט דער דאָזיגער הילף העלפען מיר אַלע אויך אָנדערע, וועמען מען מוז העלפען און מען טאָר ניט לאָזען אויף הפקר".

אין פאַרלויף פון דער גאַנצער צייט בעת דער פייערונג האָט געשפּילט אַן אָרקעסטער אונטער דער אָנפירונג פון מ. דאַשינגער. פיל דערפאָלג צו דער גרויסער פאָלקסטימליכער פייערונג האָט אויך צוגעגעבען דער באַוואוסטער חזן, הערי פיין־בערג, וויס־טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרען, וועלכער האָט געזונגען האָרציגע אידישע פאָלקס־לידער.

„פאַרבאַנד" און „ביאַליסטאָקער היים"

נאָך לענגערע און פריינטליכע דיסקוסיעס צווישען די באַאַמטע פון אונזער היים און פאַרשטייער פון „ניו־יאָרק פאַרבאַנד", איז געקומען צו אַ פאַרשטענדניש, אַז דער פאַרבאַנד וועט פאַרבונדען מיט אונזער „ביאַליסטאָקער היים פאַר עלטערע מענטשען". די „היינז" וועט אַריינג־מען מיטגלידער פון פאַרבאַנד, וועלכע זיעלען מאַכען אַפּ־ליקאַציעס. דער פאַרבאַנד וועט מאַכען אַ ביישטייער צו אונזער „בילדינג־פאַנד". מיט דער צייט וועט דער פאַרבאַנד נעמען אַן אַקטיוון אַנטייל אין דעם בוי פון דעם „מאָריס מעיסין פאַוויליאָן".

ביי דער געלעגענהייט ווילען מיר דאַנקען די אַנפי־רער פון „ניו־יאָרק פאַרבאַנד" פאַר געבען אונז די מעג־ליכקייט צו דערגרייכען זייערע מיטגלידער פאַר אונזער מעות חיטים־קאַמפּיין.

געזאָגט, וועט זיין אַ נייע גרויסע דערגרייכונג פון אונ פּאַר ביאַליסטאָקער, ווי אויך פּאַר דעם היגען אידישען פּאָלקס־לעבען בכלל. „איך בין שטאָלץ און גליקליך — האָט געזאָגט מר. טאַר־לאָפסקי — וואָס איך שטיי אין שפּיץ פון אַזאַ וויכטיגער אינ־סטיטוציע, וואָס העלפט און טוט אַרבעט אויף דעם אמת'ן און היימישען אידישען שטייגער... אָבער מיר נויטיגען זיך — איז געווען דער אויספיר פון מר. טאַרלאָפסקי — אין פיל אַזעלכע טרייע און איבערגעגעבענע אידען, וועלכע זאָלען אונז העלפען צו קאָנען וואָס גיכער פאַרווירקליכען אונזער גרויסען און וויכ־טיגען ציל, מיטן אויסבויען און איינאַרדענען די נייע געביידע".

לואיס סילווער, דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון דער גרוי־סער אַרבעטער־רינג היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מיטגלידער אין ניו־יאָרק, וואו עס וואוינען העכער 5 הונדערט עלטערע וועטעראַנען־טויער פון א. ר., האָט אָנגעוויזען אויף דער וויכטיג־קייט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב־זקנים, וואָס איז געגרינדעט געוואָרען מיט 40 יאָר צוריק. „ניט געקוקט אויף אַלע ענדערונגען, זיינען די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט פאַרבליבען די גאַנצע צייט האַרציגע אידישע פאָלקס־מענטשען, וועלכע טראָגען כסדר מיט זיך דעם גרויסען גייסטיגען 'באַגאַזש', וואָס זיי האָבען מיט יאָרען צוריק געבראַכט אהערצו פון דער אַלטער היים".

הרב עזריאל ג. ווייסמאַן, וועלכער איז פאַרבונדען מיט דער „האום", האָט געמאַכט די ברכה און האַרציג באַגריסט דעם עולם און געוואונטשען דערפאָלג אין דער נייער אונטערנעמונג.

לואיס סילווער, וועלכער איז אַליין אייניער פון די פּראָמי־נענטע פירער ביי דער היגער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט, האָט אין זיין רעדע אויך אָנגעוויזען, אַז פון אַלע אַמאָליגע גרויסע אידישע לאַנדסמאַנשאַפטען, זיינען די ביאַליסטאָקער איצט פאַרבליבען כמעט די אייניגע גרויסע און פאַרצווייגטע לאַנדסמאַנשאַפט, מיט אַן אייגענעם פיינעם אידישען פאָלקסטימ־ליכען צענטער, און אויך מיט אַן אייגענעם זשורנאַל „די ביא־ליסטאָקער שטימע", וועלכע עקזיסטירט שוין 50 יאָר. לואיס סילווער האָט אויך דערמאָנט דוד סאָהן ע"ה, וועלכער האָט געבויט און אָפּגעהיט די גרויסע אידישע ביאַליסטאָקער גייסטיגע ירושה, דורך דעם צענטער וואָס עס היטען וויייטער איצט אָפּ מיט טריישאַפט די איצטיגע פירער, טוער און אַלע אונטער־שטיצער.

מאָריס פישער, געהילפט געגנראַל־סעקרעטאַר פון דעם אי־דיש־נאַציאָנאַלען אַרבעטער־פאַרבאַנד, האָט אין זיין באַגריסונג זייער געלויבט די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט פאַר אויפבויען, אויסהאַלטען און אָנפירען מיט אַזאַ פיינער אינסטיטוציע, וואָס ברענגט אַזעלכע גרויסע נוצען דעם אידישען כלל. „עס קומט אייך לויב און אָנערקענונג — האָט מ. פישער געזאָגט — פאַר דעם, וואָס איר האָט אויפגעבויט אַזאַ וויכטיגע און נוצליכע אינסטי־טוציע ניט בלויז פאַר די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, נאָר אויך פאַר איינזאַמע עלטערע אידישע מענטשען בכלל". מ. פישער האָט דערביי דערציילט, אַז זיין פאָטער איז אויך געווען אַן איינ־וואוינער אין דער ביאַליסטאָקער היים, וואו ער האָט אויסגע־לעבט זיינע יאָרען אויף אַ היימישען אידישען פאָלקסטימליכען שטייגער.

מיט איינדרוקספולע באַגריסונגען זיינען אויך אַרויסגעטרא־טען דער געווען קאָנגרעסמאַן, לענאַרד פאַרבשטיין, ווי אויך פרוי ראָזע רובין, טשערלעידי פון ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייטי אין פּעטערסאָן איבער 45 יאָר. „ביז איך בין אַריינגע־קומען אַלס איינוואוינערין לעצטענס אין דער ביאַליסטאָקער היים — האָט פרוי רובין געזאָגט — האָב איך געהערט פיל וועגען

געסט פון „אַרבעטער־רינג היים" ביי אונזער 40־טען יובל־דינער, דעם 14־טען נאָוועמבער, 1971

זיצענדיג רעכטס צו לינקס: מרס. מרים שמולעוויטש, מרס. לילייען פּאָרטנאָי, מרס. מאַלי טראָי און מרס. מאַלי בערנשטיין. שטייענדיג רעכטס צו לינקס: א. סילווערהאַרדט, י. שמולעוויטש, ל. סילווער, א. ריבאַלאָפסקי און בעני טראָי.

דער וואַרימקייט און גוטסקייט מיט וואָס עס זיינען דאָ אַרומגע־רינגעלט די עלטערע אייגנוואוינער. איצט אָבער פיל איך אויך דאָס אַליין אַרום זיך און דאָס וואָס איך זע, שטייגט אַפילו איבער דאָס אַלץ וועגען וואָס איך האָב ביז איצט געהערט". קאָנגרעסמאַן פאַרבשטיין האָט געלויבט די בויער און פירער פון דער אינ־סטיטוציע. ער האָט אויך שטאַרק געלויבט מאָריס מעיסין פאַר העלפען איצט אויסבויען די נייע געביידע, כדי מען זאָל קענען העלפען נאָך מער עלטערע אידישע מענטשען.

אַ קורצע אינדרוקספולע רעדע האָט געהאַלטען מרס. עטעל אינגבערג, די עקזעקוטיוו־דירעקטאָרין פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מיטגלידער. ביים פאַרשטעלען איר, האָט דעיוויד גאָלדבערג דערמאָנט, אַז מרס. אינגבערג איז פאַרבונדען מיט דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב־זקנים פאַר איבער 20 יאָר, ווען זי איז אָנגעקומען אַרבע־טען אין אָפּיס פון צענטער אַלס יונג מיידל. אין די לעצטע יאָרען איז מרס. אינגבערג געווען אַסיסטענט צו דוד סאָהן ע"ה.

מרס. עטעל אינגבערג האָט אין האַרציגע ווערטער באַגריסט דעם פאַרזאַמלטען עולם און געלויבט אַלעמען פאַר דער שטעג־דיגער גרייטקייט פון הילף, אין וועלכער עס וואָלט ניט מעגליך געווען צו דערגרייכען אַזעלכע רעזולטאַטען. מרס. אינגבערג האָט אויך דערציילט וועגען געוויסע שוועריגקייטען מיט וואָס עס איז פאַרבונדען דאָס אָנפירען אַזאַ וויכטיגע אינסטיטוציע. „מיר ברעכען אָבער דורך די שוועריגקייטען — האָט זי געזאָגט — וויל מיר האָבען אַרום זיך אַ טרייַ מחנה פון אונטערשטיצער, וועלכע העלפען אונז באַזייטיגען אַלע שוועריגקייטען. מיר האָפען, אַז אַזוי וועט דאָס אויך זיין וויייטער, טאָקע איצט, ווען מיר נעמען אונטער צו פאַרווירקליכען דעם נייעם גרויסען פלאַן פון אויס־בויען און ווי געהעריג איינאַרדענען דעם 'מאָריס מעיסין פאַווילי־אָן'."

דאָן האָט פרוי אינגבערג פאָרגעשטעלט אַ גרויסען בילד־פלאַן ווי אַזוי דער נייער „מאָריס מעיסין פאַווילי־אָן" וועט אויס־זען. לויט דעם פלאַן וועט די איצטיגע נייַ־געקויפטע דערבייאיגע געביידע, וואָס האָט בלויז דריי שטאָק, אויסגעבויט ווערען אויף אַ הויך פון אַכט שטאָק, וואָס וועט זיך גרעניצען מיט דער

פייערונג ביי די ביאַליסטאָקער אין ניו־יאָרק לכבוד 40טען יובל פון פאַר דעם נייעם „מאַרים מעיסין פּאַוויליאָן"

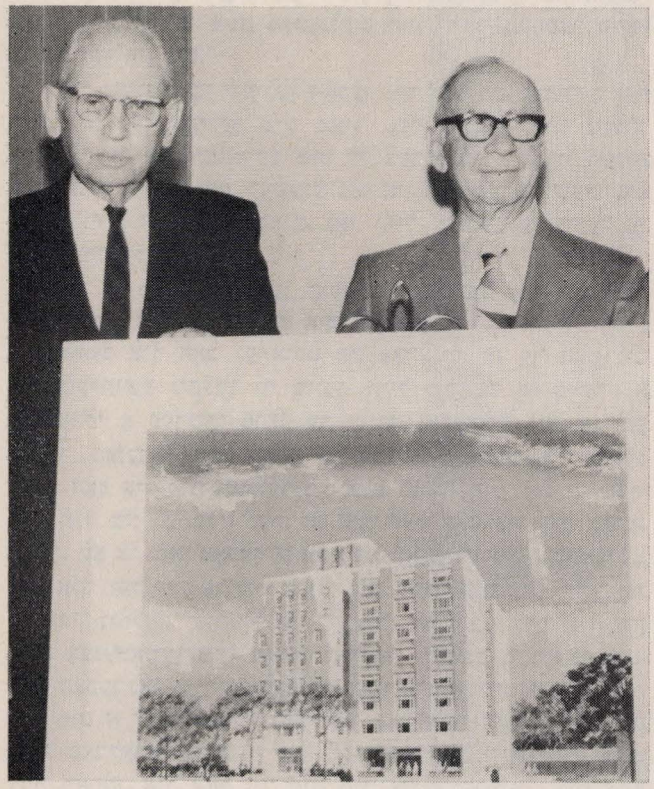
פון י. שמולעוויטש

עטליכע הונדערט פערזאָן, ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט, האָבען זונטאָג, דעם 14טען נאָוועמבער 1971, זיך פאַרזאַמעלט אין דעם נייעם גרויסען אָדיטאָריום, אויף 232 איסט בראָדוועי, אין ניו־יאָרק, וואָס איז לעבען דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשען, וואו עס איז דורכגעפירט געוואָרען אַ גרויסער דאָפּעלטער היימיש־אידישער פאָלקס־יום־טוב. דאָס איז געווען אין פאַרבינדונג זינט די באַוואוסטע און פּאָפולערע פאָלקס־אינסטיטוציע איז געגרינדעט געוואָרען מיט 40 יאָר צוריק, וואָס טוט אַלע יאָרען אַ ביז גאָר וויכטיגע און נוצליכע אַרבעט ביים אַרייננעמען און באַדינען מיט אַן אייגענער היים די עלטערע אידישע פאָלקס־מענטשען.

צווייטענס, איז דער דאָזיגער גרויסער פייערליכער יום־טוב אויך געווען פאַרבונדען מיט אָנרופען די דערבייאיגע נייע גע־ביידע פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, וואָס איז מיט אַ קורצער צייט צוריק אָפּגעקויפט און איבערגענומען געוואָרען פון די ביאַליסטאָקער, אויפן נאָמען פון באַוואוסטען אידישען כלל־טוער, פילאַנטראָפּ און פראָמינענטען אינדוסטריאַליסט, מאָריס מעיסין. די נייע געביידע וואָס מען וועט איבערבויען און ווי געהעריג איינאָרדענען פאַר נאָך עלטערע איינוואוינער, וועלכע נויטיגען זיך אין אַ היימישער אידישער אינסטיטוציע, וועט טראָגען דעם נאָמען „מאָריס מעיסין פּאַוויליאָן".

די גרויסע פייערונג איז אייגענטליך געווען אַ המשך פון דער קאָנצערט־פייערונג לכבוד 40 יאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער, וואָס איז דורכגעפירט געוואָרען פאַר דעם בריייטען עולם זונטאָג, דעם 17טען אָקטאָבער, אין פּרעכטיגען ניו־יאָרקער לינקאָלן־צענטער. עס איז דאָן אויפגעפירט געוואָרן אַ גרויסע מוזיקאַלישע רעוויו מיטן אָנטייל פון באַוואוסטע קינסטלער, אונטערן נאָמען: „זינגט אידעלעך זינגט".

טאָוסטמייסטער פון דער גרויסער פאָלקס־פייערונג איז געוואָרן דער באַוואוסטער לאָיער און פילאַנטראָפּ, דעיוויד ג. גאָלד־בערג, אַליין אַן אַמעריקאַנער געבוירענער, וועלכער איז אין פאָרלויף פון די פאַרגאַנגענע 18 יאָר דער טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרס פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשען. זיין פרוי, מרס. ראָוז גאָלדבערג, איז די טאָכטער פון דעם געוועזענעם פרעזידענט פון צענטער פיליפּ ראָזענטאַל און זיין פרוי, מעימי, וועלכע איז געווען וויס־פרעזידענטין פון דעם צענטער. מר. גאָלדבערג האָט האָרציג באַגריסט דעם עולם פון עטליכע הונדערט פערזאָן, וועלכע זיינען געקומען צו דער פייערונג און דורך דעם אויסגעדריקט זייער טריישאַפט און הילפס־גרייטקייט פאַר די אַקטיוויטעטען פון די ביאַליסטאָקער, דורך דעם פּרעכטיגען צענטער אויף דער אַלטער איסט סאַיד. דעיוויד גאָלדבערג האָט אויך מיט פיל לויב און וואַרימקייט געראָדט וועגען די פירער פון דער אינסטיטוציע, וועלכע טוען זייער אַרבעט מיט טריישאַפט, כדי צו העלפען די עלטערע אייגענע וואוינער. ער האָט באַזונדערס געלויבט אילאַי טאַרלאָפּסקי, באַוואוסטער אידישער כלל־טוער און פילאַנטראָפּ, וועלכער איז פרעזידענט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, ווי אויך מאָריס

פּרעזידענט א. טאַרלאָפּסקי גיט איבער צו מר. מעיסין (רעכטס) דעם אַרכיטעקט'ס בילד פון דעם געפּלאַנטען „מאָריס מעיסין פּאַוויליאָן".

מעיסין, קאָמיטער פון דער אינסטיטוציע, פאַר זייער גרויסער הילף אין דער וויכטיגער און נוצליכער אַרבעט.

צווישען די הונדערטער פאַרזאַמלטע ביי די יום־טוב'דיגע טישען, האָט מען געזען אָקטיוו טוער פון פאַרשידענע ביאַליס־טאָקער אָרגאַניזאַציעס און גרופּען, פון ניו־יאָרק און אומגעגענט, וועכלע העלפען די גאַנצע צייט אין דער וויכטיגער אַרבעט. צווישען עולם איז אויך געווען אַ חשוב'ע דעלעגאַציע מיט פאַרטרעטער פון דער גוט־באַוואוסטער אַרבעטער־רינג היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מיטגלידער, אין ניו־יאָרק: לואיס סילווער, עקזע־קוטיוו־דירעקטאָר פון דער אַרבעטער־רינג היים; בעני טרוי, קאָסירער, און ליליען פאָרטנאָי, פרעזידענטין פון דער פרויען־דיוויזיע ביי דער אַרבעטער־רינג היים. עס זיינען אויך געווען אַלס פאָרטרעטערס פון דעם אידיש־נאַציאָנאַלען אַרבעטער־פאַרבאַנד: מ. פישער, נאַציאָנאַלער געהילפס־סעקרעטאַר פון פאַרבאַנד, און אפרים פאָגעל, סעקרעטאַר פון דעם פאַרבאַנד שטאָט־קאָמיטעט אין ניו־יאָרק, און י. שמולעוויטש מיט זיין פרוי, באַוואוסטער שרייבער פון „פאָרווערטס".

אילאַי טאַרלאָפּסקי, פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, האָט אויסגעדריקט שטאָלץ און פרייד, וואָס ער קאָן אויך מיטהעלפען אין דער וויכטיגער אַרבעט ביים פאַרזאַרגען די נויטבאַדערפטיגע אידישע עלטערע מענטשען. דער „מאָריס מעיסין פּאַוויליאָן", האָט ער

דאַרף איך גאָר שלעפּען בענקלעך, טראָגען ספרים. איך דאַרף נאָך שטיין און היטען מ׳זאָל עס ניט צו׳גנבֿ׳ענען...

ווי אַזוי קען מען זיך אַרויסדרייען פון דער „פיינליכער" אַרבעט? איז מיר איינגעפאַלען צו זאָגען מיין מוטער, אַז גראָד איצטער איז בײַ אָדער דעם שערער, אויף גומיענער גאָס, ניטאָ קיין סך מענטשען און כ׳וועל גיין זיך אָפּשערען. כ׳האָב ניט געוואַרט אויף קיין הסכמה און כ׳בין אַרויסגעלאָפּען פון אונזער פּאַדוואָר, גלייך צו משה מכאָניק׳ס הויף, דער בעסטער פּלאַץ צו שפּילען אין גיס.

קיין בעלנים צו שפּילען האָבען ניט געפּעלט, אָבער כ׳וועל דאָך ניט גיין שפּילען מיט מאיר „בוץ" אָדער מיט מענדל „דראָנג" צי מיט שלומ׳קע מיט די צעדרייטע פיס. זיי וועלען מיר אויסלייִדיגען מיין קעשענע ניס אין איין פּערטל שעה, ניט חלילה וויל זיי זיינען רמאים, נאָר וויל זיי טרעפּען גיכער צו דער „גריבעל" ווי איך...

איז צו מיר צוגעקומען יאָסעלע דער יתום און האָט מיר פאָרגעלייגט צו שפּילען מיט אים אין גיס.

כאָטש איך האָב געוואוסט פון פאָראויס, אַז ער האָט ניט קיין טערקישע ניסלעך ווי מיינע, וויל ס׳קאָסט צו טייער: אַ „צענערל" אַ פּערטעל פונט. ער קויפט ביליגערע ניס, ענליכע צו די „האָזענע", וואָס קאָסט סך הכל 3 קאָפּיקעס אַ פּערטעל פונט. האָב איך פונדעסטוועגען מסכים געווען מיט אים צו שפּילען. איך בין געווען זיכער, אַז איך וועל דאָס בײַ אים אָפּגעווינען. טאָ צו וואָס מאַכען אַן עסק פון וואַנען די ניס שטאַמען?...

איך וועל קיין סך ניט מאריך זיין. דער יתום מיט זיין האַלבע טוץ ניסלעך, שוואַרץ ווי די ערד, האָט בײַ מיר אין איין שעה אָפּגעוואונען מיין גאַנצע קעשענע ברוינע גלאַנציגע ניס, וואָס האָבען נאָך אויף די קעפּלעך געטראָגען אַ וווייסליכען טוי...

מיט אַ שוועך האָרץ האָב איך פאַרלאָזען משה מעכאַניק׳ס הויף. פאַרלאָרען אַן אוצר ניס, אָפּגעזאָגט אַ קיילעכדיגען ליגען דער מאַמען. איך האָב זיך מיט מיר אַליין גערייצט: גוט אויף דיר! דו האָסט געוואָלט אָפּגעווינען בײַ אַן אָרימען יתום זיינע עטליכע ניסלעך...

קומענדיג אַהיים האָב איך ווידער אָפּגעבראָקט אַ ליגען, דהיינו: בײַ אָדער דעם שערער זיינען געווען אַ סך מענטשען און דערפאַר בין איך אַ ניט געשאָרענער... כ׳האָב נאָך גוט אָפּגעשניטען, וויל מ׳האָט זיך אין מיר שטאַרק געניטיגט אין ערב פסח׳דיגן יריד.

געגאַנגען שלאָפען זיינען מיר גאַנץ שפּעט: מיין פאָטער האָט זיך עוסק געווען מיטן בדיקת חמץ, וואָס ער אַליין האָט אונטערגעלייגט אין די ווינקלעך. מ׳האָט געדאַרפט צוריק אָוועקשטעלען אַלע אויסגעריניגטע און אויסגעשייערטע זאַכען אויף זייערע ערטער, און ערשט דאַמאָלס האָט מען זיך אַריינגעלייגט אין די אויסגעלופטערטע בעטען אונטער די שניי־וויסע בעטגעוואַנט. פאַרגעסענדיג אָן מיין פאַרלאָרענער קעשענע ניס בין איך אַנטשלאָפען געוואָרען, ווי נאָר כ׳האָב צוגעמאַכט די אויגען.

פון מיין זיסען, רואיגען שלאָף האָט מיך אויפגעוועקט אַ הילכיגע שיסעריי, פונקט בחצי הלילה. בײַ אונז אין שטוב זיינען שוין אַלע געווען וואַך און מ׳האָט געציטערט פון שרעק. אַרויסגיין אין מיטען נאַכט זיך צו דערוויסען וואָס איז אַזוינס געשען, האָט קיינער ניט געוואָלט איינשטעלען. זעט אויס, אַז אויך אין אַנדערע הייזער האָט מען זיך אויך ניט גערירט, וויל מ׳האָט בלויז געהערט אַ פייפעריי פון פאָליציאַנטען און אַ קנאַלעריי.

כאָטש מ׳איז געווען געוואוינט צו אַ באַנאַלער שיסעריי אין יעענר צייט, וועט מ׳פלעגט אַוועקלייגען אַ „גאָראָדאָוואי" אָדער אַ העכערן טשין, אָבער דאָסמאָל האָט מען געפילט בחוש, אַז דאָ האַנדעלט זיך וועגען אַן ערנסטערן ענין. ס׳האָט דעריבער אַלעמען אַרומגענומען אַ פּאַניק און אַפילו וועט די שיסעריי האָט אויפגעהערט, האָט זיך קיינער צוריק ניט געלייגט שלאָפען. גלייכצייטיג האָט מען מורא געהאַט אַרויסצושטעקען די נאָז אויפן גאַס...

ערשט וועט ס׳האָט ענענומען טאָגען, האָט זיך דער עולם, בײַסלעכווייז, אַרויסגעשאָרט פון די הייזער און מ׳האָט זיך אַוועק־געשטעלט אין רעדלעך אַרויסזאָגען השערות. ביז מ׳האָט זיך ענדליך דערוואוסט די סיבות פון דער בײַנאַכטיגער „טרעוואָגע".

ס׳איז געשען אָט וואָס: די רוסישע „אָכראַנע" האָט שוין לאָנג געהאַט אַ חשד, אַז בײַ קוליש׳ן אין הויז אויף נײַ־וועלט האָבען זיך אַריינגעקליבען גאָרניט קיין „בלאַגאַנאַדיאָזשנע" עלע־מענטען. האָט די „אָכראַנע" (זיכערהייט־פּאָליציי), כדי צו זיין רואיג מיטן „געוויסען", באַשלאָסען „וואָרפּען אַן אויג" צי דער פאַרדאַכט האָט אַ ממשות. זיינען אַהין אַוועק עטליכע געהיים־אַגענטען, בראש מיט „אָקאָלאָדאָטשני", דורכפּירען אַן אָביסק.

ווי נאָר די פאָרשטייערס פון דער זיכערהייטס־מאַכט האָבען זיך דערנענטערט צו דער טיר פון קוליש׳עס קוואַרטיראַנטען, איז אין צימער געווארען אַ בהלה און מ׳האָט זיך ניט גע־איילט צו עפענען אויפן דונערדיגען „אָטוואָריט" (עפענען).

וועו די געקלאַפּעריי איז געוואָרען שטאַרקער, האָט מען פון צימער אַרויסגעלאָזט עטליכע רעוואָלווער־זאַלפּען.

די אָכראַנע־לייט האָבען געמאַכט אַ שריט אויף צוריק און האָבען אויך אַרויסגעלאָזען עטליכע שאָסען און דורך אַ פייפע־ריי געגאָבען סיגנאַלען, אַז מ׳דאַרף פאָרשטאַרקונגען...

פון אַלע נאָענטע גאַסען זיינען זיך צונויפגעלאָפען „גאָראָ־דאָוויע" (פאָליציאַנטען), וועלכע האָבען אַרומגערינגעלט דעם גאַנצען הויף.

דער „אָקאָלאָדאָטשני" האָט געמאָלדען די שכנים, אַז אויב די „קראַמאָלניקעס" וועלען זיך ניט אונטערגעבען, וועט מען אונטערצינדען דאָס הויז. ס׳האָט זיך אָנגעהויבען אַ יללה פון די שכנים און זיי האָבען מיט באַנומענע קולות זיך געבעטען בײַ קוליש׳עס סובלאָקאָטאָרן, אַז זיי זאָלען רחמנות האָבען אויף אומשולדיגע מענטשען און זאָלען זיך בעסער איבערגעבען אין די הענט פון דער „גערעכטיגקייט"...

אַ שטיקעל צייט האָט געדויערט אַ קאַנאַדע פון בײַדע זײַ־טען, ביז ס׳איז שטיל געוואָרען אין צימער. זעט אויס, אַז מ׳האָט שוין דאָרט אויסגעשאָסען אַלע קוילען...

די אָכראַנע־מענטשען האָבען דאָמאָלס אויפגערופען די טיר און אַרויסגעפירט צוויי יונגעלייט מיט קייטלען אויף די הענט. איינער פון זיי איז געווען פאָרוואונדעט.

וואָס ס׳איז געווארען מיט די סובלאָקאָטאָרן איז מיר ניט באַקאַנט. מ׳האָט זיי אַוודאי ניט געגעבען קיין קאַלטע לאָקשען מיט מילך...

אָבער צוזאַמען מיט זיי האָט מען אויך מיטגענומען דאָס פאָרפאָלק קוליש, וועלכע זיינען אָפּגעזעסען אַ שטיק צייט אין תפיסה, ביז ס׳איז געלונגען צו באַווייזען, אַז זיי האָבען גאָרניט געוואוסט וואָסער געפערליכע לייט זיי האָבען געהאַלטען אין דירה. און מ׳האָט זיי לסוף באַפרייט.

בײַ די שכנים פון הויף איז לאַנג געבליבען אין זכרון דער ערב פסח, בחצי הלילה, וואָס זיי האָבען דורכגעלעבט. און מיט אַ לויב צום הימעל האָבען זיי געזאָגט די הגדה און אים גע־דאַנקט פאַרן נס, וואָס מ׳איז אָפּגעקומען בלויז מיט שרעק...

בחצי הלילה פון ערב פסח

(דערציילונגען)

פון מ. סיראטא (פאריז)

הויפען, ווי מענטשען, האבען אויך זייערע פנימ׳ער. זיינען פארען פאדוואראס פרייליכע, צוציענדיגע און שמייכלענדיגע, און ס׳זיינען פארען הויפען אומעטיגע, מרה־שחורה׳דיגע און אפשטויסענדיגע.

קולישע׳ס הויף אויף נייַ־וועלט האט געקענט געהערען צו דער קאטעגאריע „פארעווע״; ניט פליישיג און ניט מילכיג, ניט גאנץ היימליך, אבער אויך ניט גאנץ עצבות׳דיג. מיר׳ן זאגען אַ „קאלטער״ פאדוואר, אבער דערפאר אַ זויבערער און ציכטיגער.

דער הויף איז געווען פארבויט מיט אַ פאר הייזער און באַוואינט מיט העכער אַ מנין שכנים. ס׳רוב זיינען עס געווען פאר־מעגליכע מענטשען, אפילו עטליכע נגידים. עס זיינען דארט אבער אויך געווען אזוי צו זאגען „זיידענע טארבעס״. אויבענ־אויפיג לויט דער פירונג, וואלט מען זיי אנגענומען פאר גאנץ שטאנדהאפטיגע מענטשען; ניט ארויסגעלאזען קיין ארימאן אן עפעס אים צו געבען, האבען זיך געלאזט געפינען אין בית מדרש מיט אן עליה און מיט אַ בעבור שנדר... הגם אין שטוב האט געהערשט דחקות. מ׳האט געקניפט די באקען, די פארב זאל שטיין.

די שכנים זיינען ניט געווען שטארק געקניפט און געבונ־דען צווישען זיך, אזוי ווי אויף אנדערע הויפען. מ׳האט זיך גע־זאגט: „גוט־מארגען״, „גוט יאר״ און שוין... אַ שכנה האט זיך אמאל באַרימט: „ביי אונז אויפן פאדוואר וויסט קיינער ניט וואס עס קאכט זיך ביים צווייטען אין טעפעל. מ׳איז ניט, יאקא־ביש, פעאיג אונטערצושטעלען אן אויער, וואס דער אנדערער רעדט... האבען טאקע עטליכע שכנים אינגעפאסט, אויפן טיר, קנעפלעך אויף אנצוקלינגען...״

מ׳האט ווייניג געזאגן אויפן הויף קינדערשע שפילעריין, און ס׳האבען זיך ווייניג געלאזען הערען יונגינקע צארטע קולות. ס׳איז משמעות געווען אויסגערעכענט, אַז די קינדער זאלען זיך ניט חבר׳ן מיט די יאטען פון אנדערע הויפען...

לאמיר אייך אויך באקענען מיט די בעלי־בתים פון הויף: ב. קוליש און זיין פרוי, קולישעכע. דער מאן, אין די מיטעלע יארען, איז געווען אַ האלץ־העגדלער. ער האט זיך אַ גאנצען טאג מטפל געווען מיט זיין מסחר און האט ניט געהאט קיין איבעריגע צייט זיך צו פארנעמען מיט זיין צווייטער העלפט...

זי, די פרוי, איז געווען אינגער פונ׳ם מאן. זי האט געזוכט זיך ארויסצושטעלען פאר איינער מיט פארגעשריטענע אידייען און האט געוואלט, אז מען זאל איר פאר אזעלכער אנגענומען. זי פלעגט ביי יעדער געלעגענהייט, ווען זי האט זיך געפונען אין גזעזלשאפט מיט באשיידענע אידישע מיידלעך אדער וויבלעך, אַ זאג טאן: איר זעט! כאטש מיר זיינען ניט פון זעלבען קלאס מענטשען, דאך זשעניר איך זיך ניט צו חבר׳ן מיט אייך.

די ארימע מיידלעך האבען געפילט דעם שטאך און פלעגען רויט ווערען ווי בוראקעס.

איינמאל האט זי אבער אנגעטראפען אויף אן אנטוויקעל־טער ארבעטער־מיידעל, וועלכע האט איר גלייך אפגעשפראכען אן עין הרע. זי האט איר אַ פרעג געטאן: זאגט מיר, מאדאם קולישׁ, וואס איז אזוינס מיט אייך דער יחוס? איר געהערט זיך אן מיט באראן גינזבורג׳ס משפחה? איר זייט אפשר ר׳ צאצעלע׳ס אן אייניקעל? איר האט טאקע ווייסערע הענט ווי מיינע, ווייל איר טוט גארניט און איר מיינט מיר טאן אַ טובה, וואס איר רעדט מיט מיר, בין איך אייך מוחל דעם כבוד...

אויף אזא רעפליק פון אן אינפאכער ארבעטער־מיידעל האט זיך מאדאם קוליש ניט געריכט. האט זי בלויז געקענט ארויס־שטאמלען: אט האסטו דיר אַ באצאלונג פון אַ שלומפערקע פאר פרייַנטליכע ווערטער...

האט זי שוין אנגעהויבען אויסצומיידען פרויען פון נידע־ריגען שטאנד און זי האט בעסער געזוכט די געזעלשאפט פון באוואוסטזיניגע מאנספארשוינען, וואס איז איר ניט אנגעקומען שווער, ווייל זי האט ביי זיך אין וואוינונג געהאט פרייַע צימערן מיט אַ באזונדער אריינגאנג. האט זי עס פארדונגען פאר פאסיגע סובלאקאטארען.

דער דערמאנטער הויף מיט זיינע שכנים און בעלי בתים האט ניט פארדינט דעם כבוד, מ׳זאל אויף אים פטר׳ן איבערי־גע שורות, פשוט דערפאר, וואס ער האט זיך ניט אויסגעציי־כענט מיט אַ געווישען אינטערעס און האט אויך ניט פארגע־שטעלט קיין באזונדער אריגינעלקייט. דארט האט אבער פאסירט אַ פאל, וואס האט עטליכע טעג געהאלטען די שטאט אין שפאנונג: געשען איז עס פונקט ערב פסח בחצי הלילה, אין יאר 1905.

די גאנצע וואך פון ערב פסח זיינען געווען טריבע און נא־סע וועטערן. ס׳איז אפילו געפאלען אַ שניי. די וויבער זיינען געווען פארצווייפעלט, מ׳וועט שוין ניט קענען ווי געהעריג אויס־לופטערן אויף די הויפען די מלבושים, די ספרים, אויסריניגען ווי ס׳באדארף צו זיין די בעטען, וואו עס האבען זיך איינקווא־טירט פארשיידענע מינים אומפלייט, פארן גאנצען יאר...

— ווי קען מען ריניגען בעבעכעס אין די שטיבער?...

האט זיך גאט מרחם געווען און פונקט אַ טאג פאר ערב פסח האט ארויסגעשייגט די זון, און האט מיט אירע וואַרימע שטראלען אויסגעטריקענט די בלאטיגע פאדוואראס. די וויבער האבען נאך געקענט ארויסטראגען די מטלטלין אויפן הויף, אויסקלאפען די בעטגעוואנט, ארויסשטויסען די אנגעזאמלטע שטויב פון ספרים־אלמער, אויסווישען די שאפעס, קאמאדעס, שטולען און דאס גלייכען.

באזונדער האבען זיי געארבעט ארום די בעטען, כדי צו מאכען אַ וויסטען סוף די טראקאנעס און וואנצען. מ׳האט זיי פארגאזט מיט קעראסין און מיט אַ ספעציעלען פודער, אַז זיי זאלען שוין קיין קאפ ניט קענען אויפהויבען...

איך בין אויך געווען איינגעשפאנט צו העלפען ארויסטרא־גען און אריינטראגען די פארשיידענע שטוב־זאכען. אבער דער קאפ איז מיר ניט געווען דערביי. איך בין שוין עטליכע טעג פריי פון חדר, כ׳האב שוין צוגעגרייט אַ קעשענע מיט ניס און ניטאַ וואו און מיט וועמען זיך צו שפילן. און אַז גאט האט שוין געהאלפען, אַז ס׳איז שוין געווארען שיין אויפן גאס, אַ מחיה־דיגע לופט, מ׳קען שוין מאכען גריבלעך צו שפילען אין ניס,

ביאַליסטאָקער שטימע

אָפּיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

גומער 310 • ערב פּסח, תשל"ב — ניו־יאָרק, מאַרטש־אַפּריל, 1972 • 51סטער יאָרגאַנג

אינהאַלט:

ויהי בחצי הלילה	מ. סירקטע	2
פּייערונג ביי די ביאַליסטאָקער לכבוד דעם 40סטן יובל	י. שמולעוויטש	4
שיר השירים בילדער פון בען	אברהם שייקעוויטש (ישראל)	7
מיט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין מעקסיקע	איסאק ריבאַלאָווסקי	8
ביאַליסמאָקער ארטיסט זלמן קאַלעשניקאָוו		11
א קדיש נאָך דער העברעאישער גימנאַזיע אין ביאַליסטאָק	דר. ש. דאַטנער	12
באַגעגעניש מיט כנסת־מיטגליד יוסף סערלין		14
יעקב כהן, דער מענטש פון מחשבה	נחום סומער	15
די צערעמאָניע פון פּאַראייבּיגען דעם אָנדענק פון משה זאַבלודאָווסקי אין ישראל	דר. א. צפרוני (ישראל)	16
ליד	וועלוועל פּאַט	17
געווען אמאָל א שטאָט אַזא . . . (חורבן ביאַליסטאָק)	דר. שמעון דאַטנער (וואַרשע)	18
אייגדרוקען פון דער גרויסער ביאַליסטאָקער פייערונג אין פילהאַרמאָניק־האָל	מאַקס באַביטש	21
בריוו פון לאַנדסלייט איבער דער וועלט		22
דאַנק־אויסדרוק פון „פּאַרבאַנד"	יעקב קאַצמאַן	23
פּאָול און דאָרא שאַבעט פייערן זייער 50סטן יובילעאום		24
א דאַנק צו דר. און מרס. י. זיפּין		24
ביאַליסטאָקער איבער דער וועלט		25
ליד	ראַזא נעווואַדאָווסקא ע"ה	26
אונזער אינסטיטוציע		27
יערליכער דינער פון אונזער לויזים אוקזילערי		28
ליד	מענדעל גאָלדמאַן (טאַשקענט)	30
אונזערע פּאַרלוסטען		33

English Section

Greetings — *Rubin Bindler; Rose Goldberg*	1
From the Desk of our Executive Director — *Ethel Ingberg*	2
Timely Thought — *Rabbi Azriel G. Weissman*	3
Paterson Relief Society	4
Expression of Thanks from "Farband" — *J. Katzman*	5
Our Institution	6
Happy Events	8
A Son's Tribute — *David Kapp*	9
Our Ladies Auxiliary; Our Bronx League	10
Our Home and its Activities for the Residents	11
Residents' Activities in Pictures	12
In Memoriam	13

אַרויסגעגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק

דוד סאָהן ע"ה, גרינדער

רעדאַקציע־קאָלעגיום: לואיס סילווער, איסאק ריבאַלאָווסקי, עטעל אינגבערג און רבי עזריאל ווייסמאַן

Published by the Bialystoker Center, 228 East Broadway, New York City

A Major Announcement and Urgent Appeal

Our Bialystoker Home enjoyes a most enviable reputation in all governmental agencies, city, state and federal.

Also the public in general is aware of the wonderful services we provide for the residents. The list of applicants to our Home is a long one and, because of the shortage of rooms we are unable to accommodate them.

In recognition of this, we have purchased the adjacent building at 232-236 East Broadway. At our last Annual-Dinner this building was dedicated as the "Morris Masin Pavilion" in honor of our very esteemed treasurer, Morris Masin. We have plans for a new concept of Residence-Apartments which is of great need for senior citizens of to-day.

It is designed for self-sufficient, self-reliant men and women. The resident-tenants will maintain their privacy and independence in their own efficiency studio- apartment which will be equipped with a kitchen facility for preparing breakfast and snacks. In addition, our Home will provide every day strictly Kosher luncheons and suppers in a beautifully decorated dining-room; also weekly maid-service, weekly linen and heavy-cleaning house-keeping. A complete leisure-time recreational program such as, library, reading-room, lectures, movies etc. will be provided. Medical services will be available at all times for emergency.

A retired person will enjoy his leisure years in safety and comfort as he himself wishes.

OUR APPEAL!

People like you built our present home

People like you can help us in expanding our activities and facilities

Let us work together

Let us translate our plans into reality

Let us remember that in helping others we help ourselves.

BIALYSTOKER HOME & INFIRMARY FOR THE AGED

228 EAST BROADWAY • NEW YORK, N. Y. 10002

Anticipating your kind cooperation, we ask you to fill out the coupon on page 10 in the Yiddish section and return with your remittance.

פסח נומער

BIALYSTOKER STIMME

ביאַליסטאָקער שטימע

אָפּיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

נומער 310 ■ ערב פסח, תשל"ב — ניו־יאָרק, מאַרטש־אַפּריל, 1972 ■ 51-טער יאָרגאַנג

ARCHITECT'S PROPOSED PLAN

''MORRIS MASIN PAVILION''

SENIOR CITIZENS' RESIDENCE-APARTMENTS

Adjacent to the

BIALYSTOKER HOME and INFIRMARY for the AGED

228 East Broadway, New York, N. Y. 10002

דער פּלאַן פון אַרכיטעקט

„מאָרים מעיסין פּאַוויליאָן"

וואוינונגען פאַר עלטערע מענטשען

אַפּטיילונג פון

„ביאַליסטאָקער היים פאַר עלטערע מענטשען און שפּיטאָל"

228 איסט בראָדווי, נ. י.